

Izhaja vsak petek. — Izdaja časopisno založniško podjetje »Primorski tisk« Koper. — Naslov uredništva in uprave: Koper, Cankarjeva ulica 1, telefon 170 — Posamezni izvod 10 din. — Celoletna naročnina 500 din, polletna 250 din, tretletna 130 din. Za inozemstvo letno 1000 din ali 3,5 dolarja. — Bančni račun 602-70-1-181. — Rokopisov ne vračamo.

S SEJE OKRAJNEGA LJUDSKEGA ODBORA KOPER

Izpolnili in presegli bomo tudi okrajni plan

Na podlagi analize o izpolnjevanju letošnjega družbenega načrta koprškega okraja smemo pričakovati, da bo do konca leta ne le izpolnjen, marveč tudi presežen

V četrtek, 10. t. m., sta oba zbora Okrajnega ljudskega odbora Koper obširno in temeljito razpravljala o izpolnitvi letošnjega okrajnega družbenega plana v prvih šestih mesecih. Predsedstvo OLO Koper je za to sejo izdalo več kot 100 strani obsegajoči Bilten, poln bogatega gradiva, iz katerega je razvidno, da je bil letošnji okrajni družbeni plan postavljen na realno osnovo. Pri njegovem izvajanju so se sicer ponekod pokazale nekatere pomanjkljivosti — objektivne in subjektivne značaja, — ki pa jih bo moč ob večjem prizadevanju delovnih kolektivov za izvajanje planskih nalog odstraniti v drugem polletju. Zato lahko že danes trdimo: letošnji okrajni družbeni plan bo presežen. Se več — ni nobenega dvoma, da ne bi petletni načrt gospodarskega razvoja koprškega okraja z nekoliko večjo prizadevanostjo kot doslej izpolnili že v štirih letih, to je do konca leta 1960.

Predsednik okraja Albin Duje je odbornikom podal podrobno analizo sedanjega gospodarskega stanja okraja in še posebej je opozoril na nekatere značilnosti izvajanja okrajnega družbenega plana. Poudaril je, da je družbeni bruto proizvod gospodarstva družbenega sektorja v letošnjih prvih šestih mesecih za 19,3% večji od lanskoletnega v prvem polletju. Se pravi, da je za skoraj 5% prekorachil predvidevanja okrajnega družbenega plana. Razveseljuje to tudi, da se družbeni bruto proizvod in narodni dohodek posameznih panog gospodarstva razvijata več ali manj enakomerno in da nekatere gospodarske panoge dosegajo večjo realizacijo, kot je bilo predvideno v začetku leta. In čeprav so nekatere industrijska podjetja v prvem polletju prikazala neizpolnitev plana po fizičnem obsegu — to pa predvsem zato, ker bo njihova proizvodnja stekla v polnem obsegu šele v drugi polovici leta — ni nevarnosti, da ne bi letos industrija dosegla tistih uspehov, kot jih pričakujemo.

V nadaljevanju svojih izjav je predsednik OLO Koper Albin Duje omenil ustališe delovne sile, kar je pripisati uvajanju spremenjenega in izpolnjenega načina delitve dohodka. Le-ta je vzpodbudno vplival na razširitev nagrajevanja po učinku, kot posledica nagrajevanja po postavkah novih tarifnih pravičnikov, odkrivanje rezerv pri izkoriščanju strojev in smotrnejše razporeditve delovne sile. Zato se je povečala produktivnost dela na enega zaposlenega za 10,2% pri pokazateljih družbenega bruto proizvoda (planirana je pa bila le za 9,2%) in za 30,8% pri pokazateljih narodnega dohodka, medtem ko je bila planirana le za 12,2%.

Zastoj v izvajanju plana je samo v realizaciji investicij, predvsem v kmetijstvu, gradbeništvu, obrtnih in komunalnih uslužnostih dejavnostih in v prosvetni; ter zdravstveni službi. To pa je v glavnem posledica nepravilne priprave investicijske dokumentacije za objekte družbenega standarda in v pomanjkanju finančnih sredstev.

Ce na kratko pregledamo vzroke povečanja družbenega bruto proizvoda v letošnjem letu za 19,3% in narodnega dohodka za 41,4% napram realizaciji v prvem polletju lani, potem jih moramo iskati:

1. V ugodnejših razmerah na tržišču, ki so omogočile boljše preskrbo s surovinami in blagom, v povečanju kupne moči in povečanju zaposlitve, v povečanju turističnega prometa in v povečanju gospodarske aktivnosti, kar je nudilo ugodne pogoje za večji obseg proizvodnje, storitev ter blagovnega prometa;

2. V izpolnitvi in vzpodbudnejšem uveljavljanju novih tarifnih pravičnikov, čeprav bo njihova vrednost prišla bolj do veljave v drugem polletju tega leta;

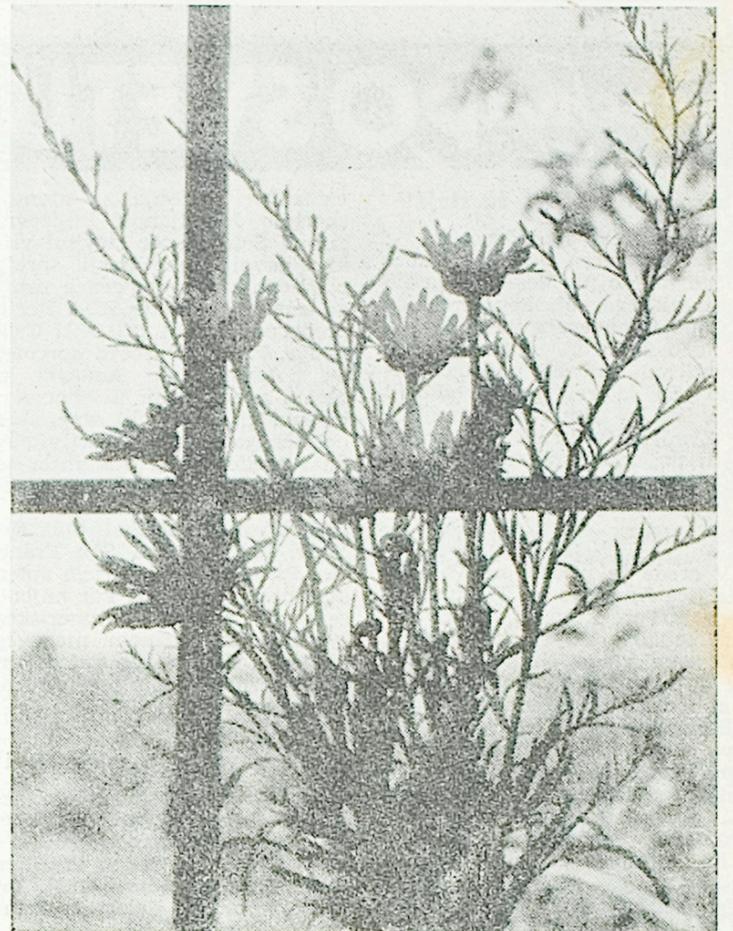
3. V odpravi ozkih grl kot posledici znatnih investicijskih vlaganj, ki so prispevala izdaten delež za izboljšanje organizacije dela in vplivala na povenitev proizvodnje ter povečanje

storilnosti dela. Le-ta se je namreč — računana z narodnim dohodkom na enega zaposlenega v primerjavi s prvim polletjem lanskega leta — letos povečala za skoraj eno tretjino, delež družbenega bruto proizvoda na enega zaposlenega celo za več kot desetino.

Porast produktivnosti dela je torej hitrejši, kot ga je predvideval letošnji družbeni plan okraja Koper, kar je brez dvoma posledica razširitve nagrajevanja po učinku dela. Tako se je odstotek del plačanih po njihovem učinku povečal v industriji od 28,5 na 34,7 v gradbeništvu od 8,7 na 34,4, v celotnem gospodarstvu pa od 26 na 33,8. To pa je za sedaj šele 50% od nivoja novih tarifnih pravičnikov.

Predsednik okraja Albin Duje je nato podrobno analiziral dejavnost posameznih gospodarskih panog in še posebej prikazal nekatere vzroke, ki vplivajo na nepravilno izpolnjevanje okrajnega družbenega plana. Nato se je razvila živahna razprava, v kateri so sodelovali številni odborniki in tudi republiški ljudski poslanec Ivan Regent, ki je podal nekaj konkretnih predlogov za nadaljnje delo. Še posebej je opozoril odbornike, naj v prihodnje nudijo več pomoči kulturno-prosvetnemu izobraževanju pre-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Poletje je pri kraju — za slovo še spomin nanj z okna kmečke domačije na Krasu, kjer preprost šopek poljskih marjetic poživlja in harmonično dopolnjuje njen videz. Zdaj pa je na vrsti trgatve in dobra jesen bo napolnila s svojimi plodovi gospodarska poslopja in druge prostore po naših vaseh, od koder se bodo po različnih poteh zlili tudi v domove po mestih in industrijskih središčih

Velika sredstva za razvoj kmetijstva

V ponedeljek je podpredsednik OLO Koper inž. Peter Aljančič razpravljal z zastopniki Okrajne in združnih poslovnih zvez, občinskih ljudskih odborov, okrajnega Zavoda za pospeševanje kmetijstva, tržne in kmetijske inšpekcije ter Trgovinske zbornice za okraj Koper o problematiki intenzivne inšpekcije kmetijske proizvodnje ter o pripravah za preskrbo potrošnikov z žimnico. Razprava je bila v glavnem osredotočena v iskanje možnosti osiguranja sredstev, s katerimi bi lahko izvedli široko zasnovan plan prihodnjega razvoja kmetijstva. Izdelani in tudi že potrjeni so številni elaborati, ki terjajo 4 milijarde 123 milijonov

dinarjev investicij, predvsem za hidro in aglomeracijo, za povečanje števila goveje živine za več tisoč glav, nadalje za ureditev sadovnjakov, vinogradov in za intenzivnejše vrtnarstvo. Potrebno bo le, da občine, okraj in tudi republika zberejo v čimkrajšem času 838 milijonov dinarjev, ker bo razlika krila zveza iz svojih kreditnih skladov. Ko bo ta plan bližnjega razvoja kmetijstva realiziran, se bo kmetijska proizvodnja povečala najmanj za štirikrat, živinoreja pa skoraj petkratno.

Ker kaže, da bo letošnji pridelek kmetijstva zadovoljiv, je moč pričakovati zmerne cene žimnice, seveda le, če bodo podjetja za

preskrbo prebivalstva in posebej še trgovina na drobno znale pravilno organizirati preskrbo. Velja naj načelo, da bi vso skrb za pripravo žimnice prevzela trgovska mreža, ki pri tem ne bi iskala posebnih dobičkov, ter da bi letos odpadlo zbiranje žimnice preko sindikalnih podružnic. Odkupne cene letos ne bodo določene, pač pa se bodo prosto formirale s tem, da bodo tisti kmetovalci, ki so sklenili pogodbe za odkup kmetijskih pridelkov, bolje plačani. O podrobnostih poteka letošnjega odkupa in o osnovnih odkupnih, kakor tudi maloprodajnih cenah ter o splošnih načinih izvedbe preskrbe potrošnikov z žimnico, pa bo govora na bližnjem sestanku zastopnikov preskrbovalnih podjetij in trgovine.

Rekorden ulov rib v zadnjih dneh

Dvakrat v zadnji čas: pred konec ribolovne sezone in še ob prvem kraju povrhu se je boira Sreča te dni široko nasmehnila našim pomorskim ribičem. Ribiški kolektivi na ladjah našega znanega podjetja »Riba« iz Izole skoraj ne pomnijo tako dobrega ulova ribe, posebno pa ne ob tem času. Tako so v noči od petka na soboto ujeli osem vagonov rib, na nedeljo pa kar dvanajst vagonov. Posebno se je izkazala mala ribiška ladjica »Riba« po imenu »Krap«, ki je v soboto sama ujela kar dva vagona rib.

Dober ulov so imeli tudi ribiči iz Rovinja in Poreča, čeprav

ne tako bogatega kot izolski. Tako je bil prav pred koncem sezone ulova plavje ribe bogato poplavan trud ribičev in jih je narava v teh dneh nagradila za ves poletni mnogokrat brezuspešni napor.

GLAS O NAŠEM PRISTANIŠČU SE ŠIRI PO SVETU

»V bodoče pa tudi preko Kopra«

Izjava indonezijskega veleposlanika v Jugoslaviji Soedarsona ob njegovem obisku v Ljubljani

Veleposlanik republike Indonezije je 11. septembra obiskal Ljubljano, kjer ga je sprejel predsednik Ljudske skupščine LRS Miha Marinko, nato pa je bil na obisku še pri predsedniku Izvršnega sveta LS LRS Borisu Kraigherju in podpredsedniku OLO Ljubljana Janezu Pirnatu. Veleposlanik Soedarson je ob tej priložnosti dal posebno izjavo za javnost, v kateri je govoril o političnih, zlasti pa gospodarskih stikih med Indonezijo in Jugoslavijo. Ko je govoril o blagovni zamenjavi med našima dvema deželama, je poudaril, da že zdaj Indonezija izvažava v našo državo in Evropo svoje blago preko reškega pristanišča, v bodočnosti pa ga bo tudi preko Kopra.

Novemu koprskemu tovarnemu pristanišču, čigar glas se počasi, a vztrajno širi daleč po svetu, se

torej obeta dovolj dela, kakor hitro bo kolikor toliko usposobljeno za opravljanje svoje velike funkcije. To dejstvo vedno znova imperativno postavlja pred nas vsa nerešena vprašanja s tem v zve-

zi: postopno dograditev pristanišča in ureditev njegove funkcionalnosti, to je skladišč in naprav za manipulacijo s tovorom, ter ne na zadnjem mestu vprašanje železnice do Kopra.

Sovjetska „Strela“ na Luni

V nedeljo, dve minuti po 22. uri, je sovjetska kozmična raketa »Strela«, ki so jo izstrelili v soboto, pristala na Mesecu. Prvič v zgodovini človeštva je bila torej vzpostavljena zveza med Mesecem in Zemljo in ta prva kozmična raketa je po 370.000 km dolgi poti skozi vesolje pripeljala na Mesec zastavice z grbom Sovjetske zveze in z napisom: »Zveza sovjetskih socialističnih republik, septembra 1959. leta«. Ta izstrelitev je brez dvoma eden izmed največjih uspehov znanosti in tehnike in z njim je odprto novo poglavje v raziskovanju vesoljskega prostora. Sovjetska kozmična raketa »Strela« je brez goriva tehtala 1511 kg. V njej so bile znanstvene naprave za proučevanje raketnega polja med Zemljo in Mesecem, za proučevanje sevanja, kozmičnega prahu, meteoritov itd. Do pristanka na

Mesecu je sproti oddajala poročila, ki bodo bogato služila hitrejšemu razvoju znanosti in tehnike

REPUBLIŠKA RAZSTAVA »40 LET KPJ« V KOPRU

V dneh od 21. septembra do vključno 4. oktobra bo v prostorih Okrajnega muzeja v Kopru velika republiška razstava »40 let KPJ«.

Otvoritev razstave bo v ponedeljek ob 18. uri, nato pa bo odprta vsak dan od 7. do 18. ure.

Delovni kolektivi, šole in posamezniki — ogledajte si razstavo o zgodovini naše revolucije in njene nositeljice ZKJ. Razstava bo v našem okraju samo v Kopru, zato priporočamo njen obisk tudi prebivalcem drugih občin.

PROGRAM

proslave 15. obletnice I. pokrajinske konference AFZ in ZSM za Slovensko Primorje

19. in 20. septembra v Stjaku

Sobota, 19. septembra:

ob 17.00 slovesno zborovanje mladincev in mladink,
ob 19.00 predvajanje filma »Štiri desetletja«,
ob 21.00 družabna prireditev ob tabornem ognju — igra orkester »Veseli veter« iz Sežane.

Nedelja, 20. septembra:

ob 8.00 strelske tekme lovskih in strelskih druženj,
ob 9.00 gorske ocenjevalne vožnje z motorji vseh kategorij — cilj v Stjaku,
ob 11.00 slavnostno zborovanje, na katerem bo govoril podpredsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS dr. Jože Vilfan, po zborovanju nastop moškega pevskega zbora »Bojan« iz Dornberka ter godbe na pihala iz Divače, koncert ansambla »Zadovoljni Kranjci« iz Ljubljane. Sodelujejo: Branka Strgar, Božo Grošelj in humorist Marjan Marine-Boris. Po koncertu prosta zabava s plesom. Igrajo »Zadovoljni Kranjci«.

PREVOZ Z ŽELEZNIŠKE POSTAJE STANJEL JE ZAGOTOVLJEN.

Mizarstvo v Dutovljah v novih prostorih

Minuli teden se je vselil v nove prostore v lepem poslopju pri železniški postaji kolektiv mizarstva podjetja v Dutovljah na Krasu. Nova stavba stoji že nekaj let, vendar je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev niso mogli še popolnoma dokončati in opremiti.

VABILO

S svečano sejo občinskih ljudskih odborov Koper in Buje se bo dne 20. septembra ob 9,30 uri začela združena spominska proslava obeh občin v Hrvojih—Kučibregu v počastitev 120 padlim v NOB na tem področju.

Med padlimi borci so Slovenci, Hrvati in Italijani, zato bo simboliziral spomenik, ki ga bodo odkrili v nedeljo v Hrvojih, nerazdruženo bratstvo, skovano v boju za napredne ideale človeštva.

Pripravljalni odbor za proslavo vabi občinstvo, mladino, člane ZB, družbene organizacije in delovne kolektive, da se polnoštevilno udeležijo proslave.

Na kraj proslave bodo vozili Slavnikovi avtobusi od 8. ure dalje z avtobusne postaje v Kopru. Cena enosmernega prevoza v Hrvoje je: iz Kopra din 160, Rižane 110, Kubeda 70, Gračišča 60, Butarije 50, Tribuše 40 in s Križišča Gradin (Kružič) 30 din.

Z udeležbo na tej medobčinski proslavi počastimo spomin padlih v NOB in poglobljamo bratstvo in enotnost med našimi narodi, ki žive na istrskem področju!

Pripravljalni odbor

Sprehod DO SVETU

Američani nočejo zaostajati

Čim je bilo sporočeno, da je Sovjetska zveza izstrelila kozmično raketo na Mesec, je prišla iz ameriškega vojaškega oporišča v Cape Canaveralu vest, da bodo med 2. in 15. oktobrom tudi Američani izstrelili podobno raketo. Za ta rok so se odločili zato, ker bo takrat Mesec najbližje Zemlji. Satelit bodo izstrelili s štiristopenjsko raketo tipa »Atlas-Able«.

Hruščev v Ameriki

V sredo je prispel na vojaško letališče Andrews pri Washingtonu s turboreaktivnim štirimotornim letalom TU-114 predsednik sovjetske vlade Nikita Hruščev na 13-dnevni uradni obisk Združenim državam Amerike. Na letališču so njega in njegovo spremstvo, v katerem so njegova žena Nina Petrovna, hčerki Rada in Julija ter sin Sergej, dalje sovjetski zunanji minister Gromiko, predsednik komiteja za kulturne stike s tujino Žukov, načelnik

Prehod v svet

HONOLULU: Združene države Amerike bodo na osnovi sporazuma o vojaški pomoči dobavile Italiji še eno podmornico in tako bo število ladij ameriškega izvora, ki jih ima sedaj italijanska vojna mornarica doseglo skupaj 65 — 5 rušilcev, 3 podmornice, 38 iskalec min in 20 torpednih čolnov.

BONN: Po desetih letih je v nedeljo potekel mandat predsedniku Zvezne republike Nemčije Theodoru Heussu, ki je bil leta 1949 izvoljen kot kandidat liberalne svobodno-demokratske stranke s podporo vrste drugih strank, medtem ko je novi predsednik Heinrich Lübke član krščansko-demokratske unije.

NAIROBI: V Mošiju v Tanganjiki je bila te dni konferenca vseameriškega osvobodilnega gibanja za vzhodno in osrednjo Afriko. Zaključna resolucija zahteva ukinitve izjemnega stanja v Njasi, razrešitev guvernerja Roberta Armitagea in ukinitve prepovedi delovanja afriškega kongresa Njase, katerega člani so zaprti.

LONDON: Letalska družba TWA bo novembra odpela redno letalsko progo London—New York, na kateri bodo brez vmesnega pristanka letela reakcijska letala »Boeing-707«, ki lahko vkrcajo 134 potnikov. Polet bo trajal iz Londona v New York sedem ur in pol, nazaj pa še šest ur in 25 minut.

PARIZ: V avgustu se je močno dvignil izvoz iz Francije ter je bil za 10% večji od uvoza. Vrednost izvoženega blaga je preseгла 147 milijard frankov.

BONN: Za 26. september je napovedan pohod 70 tisoč rudarjev v Bonn, kjer bodo protestirali v imenu 250 tisoč sodelavcev proti sklepu o zaprtju nekaterih zahodnonemških rudnikov in odpustitvi več deset tisoč delavcev. Predvideno je namreč, da bi zaprli 12 do 15 rudnikov, ki imajo letno zmogljivost od 6 do 60 milijonov ton premoga.

ZENEVA: Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo je sporočila, da največ sladkorja porabijo v Islandiji, izredno velika potrošnja pa je tudi na Danskem in v Veliki Britaniji. Vsak Islandec poje letno okrog 60 kg sladkorja.

TUNIS: Zaradi trenj, ki še vedno vladajo med ZAR in Tunizijo, noče slednja sodelovati v Arabski ligi, čeprav je pred mesecem kazalo, da se bo le odločila za enotno politiko svobodnih arabskih in arabskih držav.

Cape Canaveral: V ameriškem vojaškem oporišču Cape Canaveral so te dni izstrelili raketo »Thores«, ki nosi s seboj 16 milimetrsko filmsko kamero. Iz višine 480 kilometrov bo posnela Zemljo.

Kaj je z bankovci po 10 in 20 din

Zadnji čas celo po naših gostinskih in trgovskih lokalih zavračajo bankovce po 10 in 20 dinarjev, češ da niso več veljavni. Vendar pa temu ni tako. V rednem denarnem obtoku so kot veljavno plačilno sredstvo še do 1. oktobra, nato pa jih bo do 1. januarja 1960 moč zamenjati pri vseh podružnicah Narodne banke FLRJ. Prav pa bi bilo, če bi gostinci in trgovci sprejete bankovce omenjene vrednosti zadrževali in jih predajali banki, ki jih zadržijo, da ne pridejo več v obtok. Tako bo predaja poenostavljena in ne bo treba po 1. oktobru 1959 zasebnikom menjavati tega denarja v bankah.

centralne direkcije za atomsko energijo Jemeljanov, književnik Mihail Solohov ter številni visoki državni funkcionarji, sprejeli predsednik Eisenhower s soprogom, zunanji minister ZDA Herter, predstavnik ZDA pri OZN Cabot Lodge, ki bo Hruščeva spremljal na potovanju po Ameriki kot osebni predstavnik Eisenhowerja ter mnogi zastopniki ameriškega političnega in javnega življenja. Že v sredo zvečer sta imela oba predsednika prvi državniški razgovor.

Hruščev bo obiskal tudi New York, Los Angeles, San Francisco, Pittsburg in še druga ameriška mesta, da se bo kar najbolje seznanil z delom ameriškega ljudstva in načinom njegovega življenja. Obiskal bo več tovarn, farm in znanstvenih ter kulturnih ustanov.

Razprava bo o razorožitvi

Istočasno, ko sta začela prvi razgovor Hruščev in Eisenhower, se je v sredo zvečer začelo v New Yorku 14. redno zasedanje Generalne skupščine OZN. Prisostvuje mu 82 delegacij državljanov. Trajalo bo tri mesece in bo posvečeno obravnavanju razorožitvenih vprašanj, svetovni gospodarski problematiki ter rešitvi alžirskega vprašanja. Pred rednim delom so sefi nekaterih držav govorili o trenutnih pereh političnih težavah v svetu.

ZAOSTRENI ODNOSI MED INDIJO IN KITAJSKO

Kriza, ki je nastala v odnosih med Indijo in Kitajsko zaradi meja, se vedno bolj zaostruje. Kljub pomirjevalnim izjavam indijskega premiera Nehruja, ki je ostro zavrnil parlamentarno opozicijo, ker zahteva skrajno nepopustljivost, kljub njegovim izjavam, da meja med Tibetom in Indijo, to se pravi zdaj med Indijo in Kitajsko, na nekaterih mestih res ni jasno začrtana in se je treba o njej pogovoriti, pa so na Kitajskem sprožili ogromno kampanjo, v kateri Indiji očitajo agresivne namene, hkrati pa ji grozijo s svojimi 650 milijoni prebivalcev. Zahtevajo takojšen umik indijskih čet s kakih 80 tisoč štirijaških km obmejnega ozemlja, ker po lastnih izjavah sploh ne priznajo tako imenovane Mc Mahonove linije, kjer je doslej že toliko let potekala meja.

Kljub vsemu pa menijo politični opazovalci v Pekingu, da je visoka temperatura v kitajskih časopisih le začasna in da so uradni krogi naklonjeni pogajanjem za ureditev tega spora.

Tudi okrajni in družbeni plan bo presežen

(Nadaljevanje s 1. strani)

bivalcev našega okraja in gradnji komunalnih naprav. Predsednik Okrajnega sindikalnega sveta, odbornik Franc Klobučar, je nanizal podatke, ki dokazujejo, kako pomembno je nagrajevanje po učinku dela za doseg večje proizvodnje, kakor tudi za razvijanje čuta odgovornosti za izpolnjevanje planskih nalog. Priporočal je, naj bi vodstva podjetij sproti izdelovalca analize izpolnjevanja planov, ker le tako bo moč ob pravem času odstraniti vse kritične postavke njihovih izjavljanih. Dejal je tudi, da novi tarifni pravilniki uklinjajo mezdne odnose, ki so nasprotni težnjam socializma, pač pa ostvarjajo takšne

odnose, ki so vzpodbudni za delavca zato, ker ga nagrajujejo po dejanskem učinku izvršenega dela.

Odbornik Marko Ralner je med drugim obravnaval sedelovanje med gospodarskimi podjetji, ki za sedaj še ni zadovoljivo. So namreč številne možnosti, da bi sorodne organizacije delovale v najtesnejšem sodelovanju in bi lahko dosegle takšne uspehe kooperacije, kot sta jih letošnjo letoletje Gostinsko podjetje Turist Ankaran in avtoprevoznisko podjetje Slavnik, da sta danes oba kooperanta zadovoljna tako, kot so bili več ali manj potrošniki sami. Mnogo govora je bilo tudi o temeljitem proučevanju vlaganja in koriščenja investicij v kmetijstvo in v kmetijsko predelovalne obrate, ki bodo v prihodnje odigrali pomembno gospodarsko vlogo

predvsem na obalnem področju. Odborniki so v razpravi seznanili oba zbora o nekaterih važnejših problemih v posameznih občinskih glede izvajanja občinskih družbenih planov in so pri tem prikazali vrsto možnosti, da bi koprski okraj zaključil — razen v investicijah — sedanjo petletko do konca prihodnjega leta.

Oba zbora sta po tej osrednji točki dnevnega reda sprejela več odlokov o najetju okrajnih investicijskih posojil za izgradnjo severne operativne obale v Koprju in za odkup stanovanj za uslužbence okrajnih uradov in zavodov, za prevzem poročstva za kratkoročna in dolgoročna investicijska posojila nekaterih podjetij in na skupni seji sta imenovala na vodilna mesta prosvetnih ustanov nove direktorje in upravitelje.

Iz zgodovine

DELAVSKEGA GIBANJA IN KP JUGOSLAVIJE

21. septembra 1919 je bilo na drugi meddeželni konferenci Jugoslovanske socialdemokratske stranke za Julijsko krajino v Trstu sklenjeno, da se bodo organizacije slovenskega delavskega gibanja priključile KP Italije.

24. septembra 1920 so fašisti prvič podtaknili ogenj v Delavskem domu v Trstu.

1. septembra 1922 je izšel prvi časopis slovenske delavske mladine »Proleterska mladina«, ki je izhajal do oktobra 1923, ko je bil prepovedan.

11. septembra 1927 so na volitvah v Narodno skupščino Jugoslavije dobili komunisti, čeprav so delovali v ilegali, več glasov kakor socialistične stranke.

6. septembra 1930 so bili v Bazovici pri Trstu ustreljeni Franc Marušič, Zvonimir Miloš, Ferdinand Bidovec in Fr. Valenčič.

Septembra leta 1934 je bila v Goricanah pri Medvodah IV. pokrajinska partijska konferenca, ki ji je prisostvoval tudi Josip Broz-Tito.

1. septembra 1935 so bile v Ljutomeru prve dobro organizirane demonstracije Ljudske fronte pod vodstvom KPJ in v katerih je sodelovalo tudi veliko število kmetov. Orožniki so napadli demonstrante in ustrelili Alojza Mavriča. Sledele so številne aretacije naprednih domačinov.

16. septembra 1941 se je na III. plenumu OF Slovenije konstituiral Slovenski narodnoosvobodilni odbor (SNOS).

20. septembra 1943 so se začele volitve v Zbor odposlancev slovenskega naroda, ki je zasedal med 1. in 3. oktobrom v Kočevju. Od 26. septembra dalje pa so bile na osvobodjenem ozemlju prve volitve v terenske, okrajne in okrožne odbore Zveze slovenske mladine.

Dve zasedanji v Portorožu

V Portorožu bosta še ta mesec dve pomembni zasedanji. V dnehi 21., 22. in 23. septembra bo v

Obvestilo

Komasacijska komisija pri občinskem ljudskem odboru Koper obvešča vse udeležence komasacije na območju badaševiške doline (Vanganelške doline), da bodo razgrnjeni elaborati o cenitvi zemljišče in kultur za katastrske občine Lazaret in Marežice v

1. Zadružnemu domu v Vanganelu za naslednje kraje: Vanganel, Montinjan, Marežice, Malj in Veliki Centur, Centurske dolne, Bonini, Cerej, Ubald, Hliban, Manžan, Triban, Babič, Potok, Sabadini, Bržani in Tomaževci od 17. 9. 1959 do 21. 9. 1959.

2. Na sedežu komasacijske komisije v Koprju — Kidričeva 4 za naslednje kraje: Koper, Semedela, Skočjan, Šmarje, Salara, Nigrinjan, Bosamarin itd. od 22. 9. 1959 dalje.

Strokovnjak, ki bo tolmačil prizadetim v elaboratu zbrane podatke, bo na razpolago zgoraj označene dneve od 8. do 13. ure.

Vsi udeleženci komasacije, to so: lastniki, skupni pooblaščenca za vročitve, začasni zastopniki in začasni skrbniki bodo dobili pismen poziv s točno določenim dnevom, uro in krajem razgrnitve.

Vsi udeleženci komasacije imajo pravico, da v 15 dneh po poteku roka za javni vpogled prijavijo pri komasacijski komisiji svoje ugovore in pripombe v smislu 13. člena Uredbe za izvrševanje zakona o komasaciji kmetijskih zemljišč (Uradni list LRS, št. 33/58).

Novice TRŽAŠKEGA

Posebna delegacija, v kateri so bili razni predstavniki gospodarskih krogov in ustanov iz Trsta, je obiskala pred dnevi Dunajski velesejem. Delegacija, ki jo je vodil tržaški župan, je ob tej priložnosti navezala stike z avstrijskimi predstavniki trgovine in industrije, da bi pritegnila njihovo zanimanje za Trst ter za tranzit avstrijskega blaga skozi tržaško pristanišče.

Delavci in uslužbenec čistilnice nafte »Eso Standard« so zelo zaskrbljeni, ker namerava vodstvo podjetja izvesti njegovo likvidacijo. Podjetje je namreč že odpuščalo nekaj delovne sile, nekatere uslužbence pa bo premestilo v Genova. Vodstvo pod-

»Ljudskem domu« zasedanje mesane avstrijsko-jugoslovanske komisije za turistični avtobusni promet. Med drugim bodo na tem zasedanju razpravljali o možnosti podaljšanja obratujočih avtobusnih prog, ki vežejo koprsko področje s Koroško do Celovca in Beljaka, ter s Štajersko do Gradca, do Salzburga oziroma do Dunaja. Razpravljali bodo tudi o novih avtobusnih zvezah, katerih uvedbo predlagajo za sezono 1960.

V petek, 25. septembra pa se začne v istih prostorih v Portorožu dvodnevno zasedanje predstavnikov jugoslovanskih podjetij za obalno plovbo ter pristojnih oblastnih forumov o problemih obalne plovbe. Kakor znano, je obalna plovba vzdolž celotne naše obale v glavni turističnih mesecih močno pomanjkljiva.

Aman: V Jordaniji bodo v kratkem dogradili 50 km dolg naftovod, ki bo povezan z velikim naftovodom, po katerem pošiljajo nafto iz Saudske Arabije do libanonskega pristanišča Saïda. Ker gre 250 km tega naftovoda čez Jordansko ozemlje, ima Jordan pravico dobiti vsako leto 200 tisoč ton surove nafte in po novem naftovodu jo bodo pošiljali v rafinerijo nafte v Zerki.

jetja je tudi že opustilo svoj prvotni namen razširitve in modernizacije čistilnih naprav.

Ustanova za turizem je pred dnevi objavila podatke o tujkem prometu v letošnjih prvih šestih mesecih, iz katerih je razvidno, da se tuji turisti le malo časa zadržujejo v Trstu. V prvem polletju je bilo izmed inozemcev največ Jugoslovancev — 9202, medtem ko je bilo Avstrijcev 4170. V teh številkah ni zajeto število Jugoslovancev, koristnikov propustnic maloobmejnega prometa.

Vladni generalni komisar je znatno skrčil vladni prispevek za kritje pomanjkljaja tržaške občinske uprave. Kakor lani, bo tudi letos država prispevala 1328 milijonov lir.

V okviru priprav za kongres demokristjanske stranke je v soboto govoril v Trstu vsedržavni tajnik stranke Moro ter zagovarjal linijo centralizma.

Kmečka zveza je te dni protestirala, ker so bili imenovani v občinsko komisijo za pregled seznamov kmetovalcev, ki pridejo v poštev za bolniško blagajno, samo predstavniki demokristjanske kmečke organizacije.

V nedeljo popoldne bo Prosvetno društvo »Rade Pregare« priredilo v Piščancih nad Rojanom kmečko slavnje, za katerega vlada veliko zanimanje.

O PORAVNALNIH SVETIH

V članku »O poravnalnih svetih«, ki je bil objavljen v zadnji številki Slovenskega Jadrana, se mora zadnji odstavek glasiti takole:

V Koprju je bilo v tej smeri prav tako že vse pokrenjeno, da se ustanovi ta družbeni organ in je o tem razpravljalo predsedstvo občinskega odbora SZDL na svoji zadnji seji. Sklenjeno je bilo, da se pokrene vse, kar je potrebno za takojšnjo ustanovitev poravnalnih svetov za območje krajevnega urada Gradin in Gračišče, nato pa še na območju ostalih petih krajevnih uradov in na območju stanovniške skupnosti, ko bo občinski ljudski odbor na seji obeh zborov sprejel odlok o določitvi krajevnega območja. Zeleti je čimprejšnjo ustanovitev tega organa, ki bo prvenstveno v pomoč državljanom in obenem razbremenitev sodišča, katero je prekomerno obremenjeno predvsem z manjšimi spori.

Urejuje uredniški odbor — Glavni odgovorni urednik Rastko Bradačja — Tiska tiskarna CZP Primorski tisk

OB PROTITUBERKULOZNEM TEDNU OD 13. DO 19. SEPTEMBRA 1959

Velik napredek v zdravljenju TBC

Še pred tridesetimi leti je na področju današnjega koprškega okraja umiralo letno 200 do 250 oseb za pljučno tuberkulozo, medtem ko jih danes umre le še okrog 25. Za tuberkulozo so umirale cele družine. Tedaj je namreč pomnilno oboleti za tuberkulozo skoraj 70% — umreti. Sicer ljudje še zelo pogosto obolevajo za tuberkulozo, vendar je danes zdravitev neprimerno hitrejša, boljša in trajnejša kot nekdanj. Umiranje za tuberkulozo je zelo padlo v otroški, pubertetni in kasnejši produktivni dobi življenja, porastlo pa je v starosti. Za tuberkulozo jih največ umre med 50. in 60. letom in to predvsem kmečko prebivalstvo. Kmetje še vedno zelo kasno prihajajo v dispanzer, kljub brezplačnemu zdravljenju ne ostanejo dovolj dolgo v sanatoriju, temveč odhajajo predčasno domov. Prehod iz bolnice k težkem fizičnem delu je tako velik, da mnogi od njih že v kratkem času ponovno obole.

Pri obolevanju pa še ne opazimo tako naglega upadanja. Število novih odkritih tuberkuloznih bolnikov je v zadnjih desetih letih skorajda enako. Otroška tuberkuloza pa je iz leta v leto v upadanju. Za razliko od prvih poveljnih let ne odkrivamo pri novih bolnikih težkih in napredujočih oblik pljučne tuberkuloze. Tu se kaže uspeh zdravstvene službe, da bi odkrili čimzgodnejša obolenja in smo to dosegli s pojačano dispanzersko patronažno službo in fluorografskimi akcijami. Največ bolnikov odkrivamo v starosti med 20. in 30. letom in pri starejših oseh med 50. in 60. letom. Najpogosteje pa obolevajo

za tuberkulozo delavci in njihovi člani. V obmorskem predelu okraja opazimo večje obolevanje pri novonastavljenem prebivalstvu, kot pri domačinih in to predvsem v mestih, kjer jo zaradi prenaseljenosti in težjih stanovanjskih prilik neposredni kontakt s tuberkuloznimi bolniki lažji in pogostejši. Dalje nov način dela, prehrana, aklimatizacija na obmorsko klimo, preutrujevanje, začetne ekonomske težave mladega novonastavljene prebivalstva, od katerega si je večji del šele pričel ustvarjati življenjske pogoje. Vse to se je negativno odražalo na kondicijah in delovni sposobnosti, kakor tudi na obolevanju prebivalstva.

Kot smo že omenili je umiranje za tuberkulozo iz leta v leto v upadanju, medtem ko je število novih obolenj iz leta v leto približno enako. Popolnoma ozdravi nekaj bolnikov, še več pa jih ostane kronično bolnih in iz leta v leto povečujejo število tuberkuloznih bolnikov. Včasih poteče vsa življenjska doba, pa se tuberkulozno obolenje pri zdravljemem bolniku ne povrne, toda v mnogih primerih je zdravitev le kratkotrajna. Saj nam podatki naših bolnic govore, da se 35% do 40% tuberkuloznih bolnikov zaradi poslabšanja stanja ponovno vrača v bolnice.

Naša osnovna naloga je, kako bi obutno zmanjšali število ponovnih obolenj. Ob pravilni zaposlitvi bi se zdravljem bolniki veliko redkeje vračali v bolnico. Družba mora preiskrbiti in tudi zagotoviti živečim tuberkuloznim bolnikom take življenjske pogoje, da ne bodo ponovno obolevali.

Ko tuberkuloznega zazdravljenega odpuščimo iz bolnice, se šele prične naloge predvsem naših socialnih organov in organizacije Rdečega križa. Da je naloga nas vseh res velika, nam povedo podatki, da je med upokojenci v starosti od 20 do 40 let kar 70% upokojenih zaradi posledic tuberkuloze. Poleg ureditve ekonomskih prilik pravilne zaposlitve delovnih invalidov pa je izredne važnosti pravilen odnos nas vseh do njih, tako, da ne bomo pri njih povečali občutek manjvrednosti. Pri teh bolnikih je dostikrat bolj aliterano njih duševno stanje kot pa je sama telesna invalidnost. Zagotoviti jim moramo duševno zdravje vrniti jim zavest, da so enakovredni člani družbe. Sekcije za borbo proti tuberkulozi pri Rdečem križu ne smejo biti samo karitativni organi, temveč morajo konkretno proučevati probleme tuberkuloze na svojih območjih, individualno analizirati vzroke novih obolenj in proučevati socialne vplive in pogoje, v katerih žive ti zdravljem bolniki. Zanimati se, če vsak bolnik uživa vso socialno zaščito, ki jo zagotavlja naša napredna zakonodaja. Ali so delovni pogoji primerni za bolnika z zmanjšano delovno sposobnostjo? Ali smo izkoristili vse možnosti, da bi bolnikom tudi doma omogočili najuspešnejše zdravljenje?

Uspeli pa bomo v tem le, če se naporem socialnih in zdravstvenih delavcev pridružimo prav vsi. S tem bomo dokazali, da pravilno cenimo napore naše socialistične družbe v skrbi za dobrobit slehernega človeka.

DR. IVAN KASTELIC

REZULTATI DELA GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ PIRANSKE OBČINE V PRVIH OSMIH MESECIH

V štirih namesto v petih letih

Kaže, da bodo nekateri dobri delovni kolektivi izpolnili perspektivni petletni plan že do konca leta 1960 — se pravi v štirih letih

Te dni so posamezni sveti nato (v četrtak 17. sept.) pa še OBLO pretresli rezultate dela podjetij v letošnjih osmih mesecih. Zbrani podatki kažejo, da je bil postavljeni družbeni plan, ki znaša za letos skoraj 7 in četrt milijarde din celotnega dohodka, realiziran s skoraj 67 %, torej popolnoma v redu. V lanskem letu je bila v šestem času dosežena približno 11 % nižja realizacija. Pri tem je treba upoštevati — kot je razvidno tudi iz naslednjih podatkov — da so nekateri panoge gospodarstva, n. pr. pomorski promet, v hudi krizi tudi drugod po svetu.

V industriji je bil plan izpolnjen že 73 %. Najlepše uspehe je pokazala ladjedelnica, ki bo, kot vse kaže, močno preseгла plan. Tudi rudnik Sečovlje, ki še vedno občuti posledice nesreče pred leti, je že uresničil nad 70 % svojega plana. Medtem ko je lani dal v prvih sedmih mesecih 4.030 ton premoga, ga je letos v istem obdobju dal že skoraj 10.000 ton. Nasprotno pa je neugodno vreme precej zavrla izvajanje plana v solinah. V redu izpolnjuje plan tovarna mila »Jadranka«, ki je letos v sedmih mesecih izdelala 1.600 ton raznih artiklov, lani pa v istem obdobju samo 1.346 ton. Kljub temu uspehu gleda delovni kolektiv tovarne s skrbjo na naraščajočo konkurenčno borbo mišarskih podjetij za tržišče.

Kmetijstvo je izpolnilo letni plan v osmih mesecih nad 83 %. Lahko pa rečemo, da ta rezultat ni nič posebnega, kajti plan je bil v kmetijstvu postavljen zelo nizko. V prihodnjem letu, ko bo že mogoče pričakovati rezultate vseh številnih akcij, ki so bile izvedene, so v teku ali bodo šele izvedene za izboljšanje kmetijstva, bo vsekakor treba postaviti tudi višji plan. Visoko doseganje plana finančne realizacije mora biti odraz visoke storilnosti, ne pa — kot je zdaj več-

krat primer — visokih cen. Tako vidimo, da je Kmetijska zadruga Lucija, ki je poskušala obdržati lanske cene poljskim pridelkom, ostala precej pod predvideno realizacijo. V razpravah o problemih kmetijstva se je izkazalo tudi, da pripojitev podjetja »Ribič« k podjetju »Riba« Izola ni dobro izvedljiva in da je zato potrebno podjetje »Ribič« v celoti likvidirati.

V prometu je bil plan dosežen kljub temu, da tudi podjetje »Splošna plovba« občuti hudo krizo, ki vlada v pomorstvu. Podjetje se ima zahvaliti predvsem svoji dobri organizaciji in znani solidnosti, nekaj pa tudi povečani tonazi svojega ladjevja, da je pripeljalo letos za 18 % več blaga kot lani v istem obdobju.

Trgovini je promet v glavnih turističnih mesecih pripomogel, da je precej prekoračila plan. Prav tako ga je močno prekoračilo gostinstvo. V osmih mesecih je že bilo prekoračeno lansko število nočitev, ki je veljalo za rekordno, za skoraj 23 %, nočitev inozemskih gostov pa celo za 63 %. Vse kaže, da bo piranska občina že letos preseгла petletni plan nočitev inozemskih gostov. Najbolje je bil ves čas zaseden hotel »Centrale« s svojimi depandansami, mnogo več gostov in nočitev kot lani pa je imelo tudi podjetje »Hotel Palace«. Pač pa je imel letos manj gostov in nočitev hotel »Metropola«, kar gre na račun njegove bivše depandanse, hotela »Jezero« v Fijesu, ki je bil preurejen v počitniški dom tovarne »Tiskarina« iz Kranja.

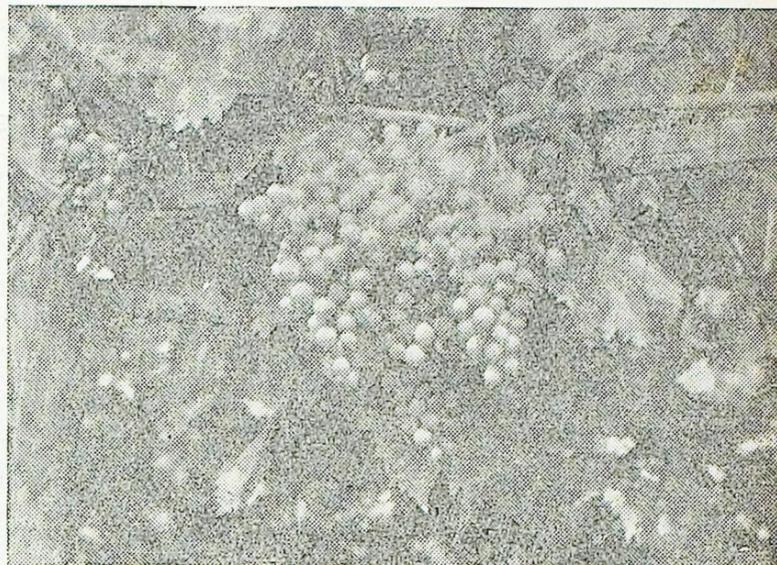
V obrti, ki je tudi preseгла plan, so med najuspešnejši »Modno krojaštvo« Piran, »Zlatarstvo«, Piran, »Čevljarstva ortopedska delavnica« in predvsem izdelovalnica oranžad in drugih sokov »Soka«.

Visoko je preseгла plan tudi komu-

nalna dejavnost, kamor spadata podjetji »Pekarna in slaščičarna« in »Kinopodjetje«.

Taki rezultati in primerjava s postavkami petletnega plana so dali povod razpravam o tem, da bi bilo morda mogoče petletni plan izpolniti že do konca prihodnjega leta in ne šele do konca leta 1961. V mnogih gospodarskih panogah, kot n. pr. v gostinstvu, obrti, komunalni dejavnosti in v posameznih strokah bo to brez dvoma mogoče. Na vsak način pa so že sedaj obravnavani rezultati pokazali, da bo letošnji plan ne samo dosežen, temveč precej presežen. Sveti so priporočili gospodarskim organizacijam, ki spadajo v njihovo pristojnost, naj poiščejo še preostale skrite rezerve, da bodo kolektivi piranske občine s skupnimi prizadevanji v resnici izpolnili petletni plan že v štirih letih.

Julie Lenassi

Spet obrodile trte so grozdje nam sladko...

Pred bližnjim odkupom grozdja

V soboto dopoldne so se v Koprju sestali podpredsedniki občinskih ljudskih odborov Koprja, Izole in Pirana, vodilni funkcionarji okrajne in koprške Poslovne združene zveze, Trgovinske zbornice za okraj Koper, Okrajne tržne inšpekcije ter podjetja VINO KOPER. Pod predsedstvom podpredsednika OLO KOPER inž. Petra Aljančiča so v večurni razpravi obravnavali vprašanje plasiranja letošnjega pridelka grozdja. Beseda je zato v glavnem tekla o načinih njegovega odkupa pri proizvajalcih, o njegovih odkupnih in maloprodajnih ceni in o razdelitvi potrošnikom oziroma predelovalni industriji.

Strokovnjaki predvidevajo, da bo letos zaradi slabih vremenskih pogojev v času zorenja pridelek grozdja nižji, kakor je bil lani, in celo nižji, kakor je bilo pričakovati v začetku leta. In vendar bo koprski okraj dal letos okrog 20 % celotnega pridelka v Sloveniji, čeprav bo le-ta za skoraj 50 odstotkov nižji od lanskoletnega. Vse namreč kaže, da bomo v našem okraju pridelali najmanj 13 tisoč ton grozdja, od katerih bo 700 do 800 vagonov tržnih viškov. Zanimivo je pri tem ugotoviti, da je uspelo podjetju VINO KOPER doslej skleniti pogodbe za odkup grozdja s kmetijskimi zadrugami na področju obalnih občin le za 97 vagonov, čeprav je zmogljivost kleti najmanj dvakrat večja in bo podjetje prisiljeno nakupovati grozdje drugod, če bo hotelo izkoristiti vse razpoložljive kapacitete.

Letos ne bo več dogovorjenih cen, veljal bo le sistem njihovega prostega oblikovanja, ki pa bo odvisen od kakovosti in odkupne

cene bodo za okrog 10 % nižje od lanskoletnih. Merilo za vrednost grozdja bo sladkorna stopnja in aroma. Zato lahko pričakujemo, da bodo letos odkupovali črne sorte grozdja povprečno po 2,25 dinarja za sladkorno stopnjo in bo njegova cena okrog 45 dinar-

jev, bele sorte pa približno po 1,40 dinarja za sladkorno stopnjo. Znatne količine grozdja bodo šle za široko potrošnjo, nekaj tudi za predelavo v sadne sokove, kar pa je za sedaj še v proučevanju glede na rentabilnost proizvodnega procesa.

Spet bo živina na Slavniku

Slavnik so poznali doslej samo naši planinci, in odkar so ti postavili pod njegovim vrhom Turmovo planinsko kočjo, do katere je gozdna uprava zgradila tudi za avtomobile uporabno cesto, sesezanjajo z njim še čedalje številnejši naši in tržaški izletniki. Ni dvoma, da bo postal z leti še bolj obiskovan in da bo treba zgraditi na njem planinski hotel, a nemara tudi vzpenjačo.

Toda Slavnik ni samo planinska in izletniška gora s širokim in krasnim razgledom na Severni in Jadran in v zaledje, marveč tudi področje, ki bo moglo že čez nekaj let dajati naši socialistični skupnosti lep gospodarski dobiček.

Slavnikovo položno slame pokriva goščini travniki, oziroma pašniki, katere so v preteklosti izkoriščale za pašo številne drobnice in živine, smo jih pa v novjšem času puščali skoraj popolnoma v nemaru. Le nekaj kmetov je včasih še ospravilo z njih nekaj sena za svojo živino. Tega mrtvega kapitala se je letos spomnila hrpeljska kmetijska zadruga ter izčistila in izboljšala prvih nekaj hektarov površin.

Vendar je to šele začetek. Njeni načrti so mnogo obsežnejši.

V prihodnjih letih bo zadruga očistila in pognojila vse slavniške travnike in pašnike, nabavila lastno živino, uredila staje in pričela s planinsko pašo. Tako urejen bo mogel Slavnik prehraniti od pomladi do jeseni celo več sto glav goveda, katero nas bo loskrbovalo z mlekom, maslom in sirom. Tako bo postal doslej zanemarjeni Slavnik nov vir za dvig našega gospodarstva in blagostanja.

Slavniška pobočja, katere so nekoč pokrivali bogati gozdovi, a jih je po izsekanju zamenjalo pretežno grmovje ali šibkejše drevje, v glavnem gabri, pa bodo po načrtih gozdne uprave v bodoče spet donosni gozdovi z borovci, hrasti, belim jesenom, bukvami in jelkami ali smrekami. Tako bo to sicer kraško ozemlje v nekaj letih popolnoma spremenilo svoj gospodarski pasivni značaj.

R.

POSVETOVANJA O IZVAJANJU DRUŽBENEGA PLANA

Koristna pomoč proizvajalcem

Predsedstvo Občinskega ljudskega odbora Koper je po zadnji seji obeh zborov, ki sta razpravljala o izvajanju letošnjega občinskega družbenega plana sklicalo v tem tednu konferenco, na kateri so predstavniki posameznih gospodarskih panog tolmачili trenutno gospodarsko stanje podjetij in skupno proučili možnosti boljše izpolnjevanja planskih nalog v drugi polovici leta.

Prvi so se minuli petek sešli kmetijci in njihov sestanek je vodil predsednik občine Miran Bertok, medtem ko je podpredsednik Marko Rainer v krajšem poročilu prikazal trenutno izvajanje plana kmetijstva.

Uvodoma je pozval zastopnike kmetijskih zadrug in kmetijskih posestev s področja koprške občine na disciplino pri uresničevanju obvez, ki jih imajo kmetijske gospodarske organizacije do skupnosti na osnovi letošnjega občinskega družbenega plana. Navedel je podatke, iz katerih je bilo razvidno, da je zadruga v Bertokih ostvarila celotni dohodek v prvem polletju v višini 44 %, KZ Gračišče ga je kljub izredno težkim pogojem, v katerih deluje, dosegla s 40,5 %, KZ Šmarje z 38 %, KZ Marezje s 34,8 %, KZ Koper s 30 in KZ Pobegi-Čezarji le s 27,9 %.

Osnovni vzrok nezadovoljvi izpolnitvi plana v prvem polletju je iskati v letošnjem kasnejšem dozorevanju zgodnjih kmetijskih pridelkov ter v tem, da kmetijske zadruge posvečajo premalo pozornosti komercialni službi, kakor tudi v prešibki povezavi s poslovno zvezo. V prihodnje bo potrebno odstraniti tudi nezdrave odnose, ki vladajo med zadrugami in preskrbovalnimi podjetji, ker ta rada uveljavljajo na tržišču monopolistične tendence s formiranjem visokih cen, ki so zadrugam onemogočile plasiranje blaga neposrednim potrošnikom, če so hotele obdržati z njimi nadaljnje poslovne stike. Bili so tudi primeri, da zadruge niso zavzele enotnega stališča do proizvajalcev in se niso držale sklepov, ki so jih vezali na pogodbeno sodelovanje z individualnimi proizvajalci.

Na tem posvetovanju so proučili tudi potek odkupa in ugotovili so, da je sicer dosegel večji obseg kot v preteklih letih, da pa je bila manjša finančna rea-

lizacija, kar je posledica znižanja cen nekaterim kmetijskim pridelkom.

Udeleženci posvetovanja so nato razpravljali o načinih nadaljnega utrjevanja pogodbene proizvodnje in kooperacije med kmetijskimi zadrugami ter individualnimi proizvajalci, kjer nastopata oba partnerja z določenimi obveznostmi pri skupnem izvajanju načrtov socialističnega kmetijskega gospodarstva. Ob zaključku so zastopniki KZ in kmetijskih posestev predlagali, naj bi bili podobni sestanki stalna oblika dela, kajti na njih je možno vskladiti gospodarske smotre ene kmetijske enote s smernicami splošnega razvoja kmetijstva in ustvariti tesnejšo povezavo med zadrugami.

NAŠ GOSPODARSKI KOMENTAR

O novi tarifi za električno energijo

Na eni izmed svojih zadnjih sej je Zvezni izvršni svet sprejel uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o začasnih cenah in pogojih za prodajo električne energije. Uredba bo pričela veljati 1. januarja 1960. Uvedla bo povišano tarifo za električno energijo za gospodinjstva na 7 dinarjev za kWh podnevi in na 3 dinarje za kWh ponoči. Za registracijo dnevne in nočne porabe pa bodo potrebni posebni dvotarifni števec s pretikalno uro, ki merijo posebej dnevno in posebej nočno potrošnjo.

Ze pred leti je opozarjala Skupnost jugoslovanskega elektrogospodarstva na nujnost zvišanja dosedanjih cen za gospodinjstva, saj so sedanje cene električne energije, ki se obračunavajo po nižji stornji, — gre za tisto energijo, ki jo v glavnem uporabljamo za kuhanje in gretje prostorov — neekonomске in znatno nižje od cen drva, butana, lignita in rjavega premoga.

Leto 1956 je gospodinjstvo porabilo na področju koprške, piranske in izolske občine 7.606.000 kWh, leta 1957 že 11.071.000 kWh

in lani celo 16.426.000 kWh. Iz teh podatkov je razvidno, da se je poraba v dveh letih povečala za 120 %. Celotna poraba električne energije je v teh občinah pa od 10.725.000 kWh v letu 1955 na 27.868.000 kWh v letu 1958.

Naglo naraščanje potrošnje električne energije je posledica hitre industrializacije naše države v povojnih letih, zato tudi potrošnja pri nas hitreje narašča, kot v drugih državah. Medtem ko se poraba elektrike v drugih državah podvoji šele vsakih 10 let, je v Jugoslaviji opaziti podvojitve porabe že vsakih pet let, zaradi česar se naša država uvršča med prve na svetu po hitrosti naraščanja potrošnje električne energije.

Za vskladitev porabe in proizvodnih možnosti je Zvezni izvršni svet že sprejel vrsto ukrepov, največ takšnih ukrepov pa vsebuje omenjena uredba. Povišanje tarife za nočno porabo električne energije je sorazmerno nizko, saj se poviša le za en dinar, in zato je pričakovati, da bo narasla v gospodinjstvu v nočnem času na račun trošenja podnevi.

Ker pavšalno obračunavanje električne energije ne omogoča kontrole nad dejansko porabo, ne bodo več elektrogospodarska podjetja priključevala toka potrošnikov pavšalno, zato bo do konca 1. 1960 ukinjeno tudi pavšalno obračunavanje. Samo v izrednih primerih bo Sekretariat za industrijo pri ZIS lahko na predlog Skupnosti jugoslovanske elektrogospodarstva podaljšal ta rok do konca leta 1961.

Važno je opozoriti, da bodo gospodinjstvi servisi, šolske kuhinje in menze plačevale električno energijo kot gospodinjstva, medtem ko so doslej bili izenačeni z gospodarskimi organizacijami. Nova uredba prepoveduje gretje poslovnih prostorov z elektriko, če imajo peči, kjer pa teh ni in jih tudi ne bo moč postaviti, pa bodo lahko uporabljali električne peči, za kar bodo morali posebej zaprositi za dovoljenje ustrezne elektrogospodarske skupnosti. Kršilci te uredbe bodo kaznovani z zaračunavanjem porabe električne energije po 10 kratni tarifi za leto dni.

Nabratko

REKONSTRUKCIJA TOVARNE UMETNIH BRUSOV »SWATY« V MARIBORU bo potekala v etapah. prvi etapi, ki bo zaključena prihodnje leto, bodo zgradili nov obrat za proizvodnjo keramičnih brusov ter kupili zanj opremo. Gradbena dela bodo v glavnem zaključena do prihodnje jeseni in bodo veljala okrog 62 milijonov dinarjev, medtem ko je za nabavo strojev ter opreme predvidenih 92 milijonov dinarjev.

STIRI DIESLOVE MOTORJE PO 4500 KONJSKIH SIL bo izdelala ladjedelnica Uljanik v Pulju za poljsko trgovsko mornarico. Skupna vrednost teh motorjev, ki bodo dograjeni do leta 1961, znaša več kot milijon 700 dolarjev.

NOVI MOST ČEZ JADRANSKO MORJE, čez Maslensko zdrilo pri Novem gradu, bo dolg 315 in širok 9 metrov. Most bo jeklen in postavljen na betonskih stebrih. Gradnja podjetje »Mostogradnja« iz Beograda.

40 MILIJONOV KAKOVOSTNE ZELEZOVE RUDE so odkrili na področju vasi Vardište pri Višegradu v LR Bosni in Hercegovini. Izvršni svet te republike je že odobril okrog 40 milijonov dinarjev za raziskovalna dela.

NOVO GRADIVO ZA POKRIVANJE STREH in za izdelovanje pregraj v vlažnih prostorih bosta v kooperaciji začeli izdelovati tovarni cementnih izdelkov v Splitu in Anohvem na Goriškem. To gradivo bo izdelano iz saloničnih plošč in celulozne mase.

CEMENT IZ ZLINDRE bo izdelovala novozgrajena tovarna v Zenici, ki bo začela obratovati že prihodnji mesec in bo do konca leta proizvedla okrog 7000 ton takšnega cimenta. Ta cement bodo uporabljali za gradnjo stanovanjskih hiš.

SOVJETSKA ZVEZA UVAŽA PRI NAS IZDELANE VAGONSKE CISTERNE. Ze doslej je tovarna vagonskih cistern v Kraljevem odposlala v SZ 250, te dni pa bo dobavila še nadaljnjih 100 cistern.

OB KRVODAJALSKI AKCIJI V KOPRSKEM OKRAJU

Tvoja kri rešuje življenja!

Ekipe Zavoda za transfuzijo krvi iz Ljubljane, ki od 1. septembra odvzema kri v koprskem okraju, je že zaključila delo v postojnski, ilirsko-bistriški in sezanski občini, kjer je dalo kri ekrog 1000 oseb. V torek in sredo je bila krvodajalska akcija v tovarni TOMOS, kjer je dalo kri ekrog 300 delavcev in uslužbenec. Danes bo ekipa zaključila akcijo v Kopru, nato pa bo prihodnji teden obiskala še Izolo, Piran in Hrčelje. Priprave za krvodajalsko akcijo so zlasti dobre v Izoli, kjer se je doslej prijavilo že 340 prostovoljnih krvodajalcev. Največ se jih je prijavilo v kombinatu Delamaris in v Mehanotehnik. Organizacije RK, Socialistične zveze in odbori sindikalnih podružnic so priredili na terenu in v podjetjih številne sestanke, na katerih so zdravstveni delavci seznanjali ljudi s pomenom krvodajalstva. Tudi po vseh drugih občinah so zdravniki in aktivisti Rdečega križa na številnih predavanjih seznanjali ljudi s pomenom transfuzije za moderno medicino.

Po dosedanjih podatkih se je letos odzvalo v koprskem okraju znatno večje število krvodajalcev kot lani, ko je dalo kri skupno 1139 oseb, medtem ko so letos to število že skoraj dosegli samo v treh občinah okraja. Ker pa so tudi potrebe po krvi vedno večje, bomo morali v prihodnje krvodajalsko službo v koprskem okraju še utrditi in razviti. Saj so na primer lani zdravstvene ustanove v Sloveniji porabile nad 11 ton krvi, povprečno pa potrebuje zdravstvo vsako leto za 22 odstotkov več krvi. Zavod za transfuzijo v Ljubljani je dodelil lani kirurškemu oddelku bolnišnice v Izoli za reševanje življenj ponesrečenec okrog 172 litrov krvi, porodniškemu oddelku koprške bolnišnice pa 53 litrov. Na porodniškem oddelku so letos imeli nad 100 transfuzij, za kar so porabili že do meseca septembra 53 litrov krvi. Rezultat: premagali so vse krvavitve in hude primere, tako da pri 800 porodih letos sploh ni bilo smrtnih primerov.

Za izboljšanje krvodajalske službe bomo morali v prihodnje misliti na postopni prehod iz kampanjske akcije v trajno organizirano prostovoljno službo krvodajalstva, na ustanavljanje aktivov

za krvodajalstvo v podjetjih ter ustanovah, na utrjevanje krvodajalskih komisij pri odborih RK, predvsem pa na ureditev transfuzijske postaje, kakor jih imajo že vsa večja središča v Sloveniji. Potrebno osebje z zdravnico, ki je za to službo usposobljena, je že tukaj. Za dokončno ureditev transfuzijske postaje v Izoli pa za sedaj manjkajo krediti. Vendar lahko računamo, da bo v kratkem zadovoljivo rešen tudi ta problem. p. k.

Smučanje na vodi v Portorožu

Gradnja že dolgo napovedovane žičnice za vodno smučanje ob portoroški plaži je zadnje čase močno napredovala. Dograjen je pogonski stolp in pa pomol s kopnega do katapult. Te dni pričenjajo z montažo nadvodnih delov nosilnih stebrov za žico in kolesje; podvodni del stebršč je tudi že dokončan. Če bo vreme ugodno, utegnemo res še letos učkati prve poskusne smuke po vodi s to žičnico.

Znano podjetje za izdelavo športnih potrebščin »ELAN« iz Begunj na Gorenjskem pa je pre-

Košana svojim padlim

Večletno prizadevanje krajevnega odbora ZB bo v kratkem rodilo sadove. Košana bo dobila v kratkem dostojen in lep spomenik padlim v NOB. Doslej so več let nabirali denarna sredstva, pripravljali načrte in organizirali samo akcije, zdaj pa bodo zagrabili za krampe in lopate in za kamnoseška kladiva. Spomenik so nameravali odkriti že za obletnico prklučitve, a se je vse skupaj zavleklo zaradi zakasnelih načrtov. Zdaj je vse urejeno. Spomenik bo stal nasproti zadržnemu domu na začetku vasi, na vrhu piramidnih blokov bo rdeča zvezda, spodaj pa vklesani spominski verzi. Zgrajen bo iz domačega kraškega marmora iz bližnje okolice in tudi klesali ga bodo domači kamnoseki. Če bo odbor ZB prizadevano nadaljeval svojo akcijo, bo otvoritev že v bližnjih mesecih. Če bo uresničen sedanji načrt, bo to eden najlepših vaških spomenikov daleč naokrog. M. S.

KOPER 298: V ponedeljek se je vrkalo na motorno jahto »Burja« 40 absolventov Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo ljubljanske univerze, ki bodo obiskali nekatere otoke vzdolž Jadrana in Grčijo. Njihovo potovanje bo trajalo 14 dni in je študijskega značaja. — Motorna jahta »Burja« bo konec tega meseca in v začetku prihodnjega opravila za letos zadnje krožno potovanje po Jadrani s potniki, ki jih bo zbral zahodnonemški potovalni urad MARS.

KOPER 274: Letošnja turistična sezona v Slovenskem Primorju ni potekala le v znamenju rekordnega obiska domačih in tujih turistov, pač pa so dobršen del obale zasedli tudi zdravstvene kolonije in skupine tabornikov. To so bili predvsem otroci, ki so po nekaj tednov preživeli počitnice ob morju in več kot 4000 izmed njih se je udeležilo izletov v razne obmorske kraje Slovenskega Primorja in zahodne Istre. Skupno je Obalna plova Koper priredila 26 potovanj z ladjami za mlade letoviščarje.

ČRNI KAL 5: V vinogradih kmetijskega posestva na Črnem kalu so doslej natrgali in prodali s posredovanjem preskrbovalnih podjetij Mestne trgovine Postojna, Sadje-zelenjava Ljubljana in Sadje-Kranj že več kot 70 ton kakovostnega namiznega grozdja.

KOPER 110: V septembru se je zadržalo v koprskem tovornem pristanišču več tovornih ladij in so nakladale oziroma razkladale raznovrstno blago. Tako je 1818 BRT ladja »Sloboda« vkrcala 257 ton paradiznikovih konsev in jih je odpeljala proti Levantu, japonski ladji »Shirigoros« in »Kuroshio Maru 25« pa sta pripeljali okrog 410 ton zmrznjenih rib.

KOPER 96: Podjetje s kurivom, lesom in gradbenim materialom »Bor« v Kopru je omogočilo sindikalnim podružnicam piranske, izolske in koprške občine, da bodo ta mesec nabavile za svoje člane dva tisoč prostorninskih metrov bukovih drv — franko v gozdovih postojnskega predela — po 2150 dinarjev prostorninski meter. To podjetje bo nudilo drva tudi po 3950 din za prostorninski meter, ki jih bo razžagane pripeljalo na dom potrošnikov.

KOPER 183: Na bližnjih zborih volivcev bodo izvoljeni na pobudo Občinskega odbora SZDL Koper na območju posameznih mestnih stanovanjskih skupnosti, na podeželju pa na področjih krajevnih uradov koprške občine poravnalni sveti, ki bodo reševali spore med prebivalci. S svojim delom bodo razbremenili okrajno sodišče v obravnavanju večjega števila sporov.

NAPOVED VREMENA

za čas od 18. do 25. septembra 1959

V preteklih dneh je v Evropi prevladovalo — razen na Skandinavskem polotoku in v severnih predelih evropskega dela SZ — lepo vreme, kar je povzročilo, da se je temperatura zraka nekoliko dvignila, medtem ko je v Skandinaviji padla zaradi vpliva mrzlih vetrov, ki jih je povzročil ciklon nad Atlantskim oceanom. Naši meteorologi predvidevajo, da bo tudi v prihodnjih dneh vreme lepo skoraj po vsej državi, le v nekaterih predelih bo morda vpliv ciklona tako močan, da bo deževalo. Zato lahko pričakujemo med 22. in 25. septembrom tudi spremenljivo vreme z oblačnostjo, vetrom in krajevnimi padavinami.

Kaj pravijo drugod...

SENDVIČ LE VSAK DRUGI DAN

Celje potrebuje za normalno porabo mesa na teden 200 svinj, 80 goved in 100 telet. Dejansko pa povprečno zakoljejo 160 svinj, 20 goved in največ 15 telet.

Gre torej za resno pasivnost preskrbe. Mesarsko podjetje se namreč po dogovoru drži prioritete in sicer tako, da najprej zadovolji potrebe bolnišnic, nato gostinstva in šole preostalo meso pride v redno prodajo. Tako da dejansko celisti trg zadovoljuje le okrog 25 odstotkov potreb.

Vzrokov za kritično stanje je več. Naj omenimo samo primer, ki se je pripetil ta teden. V klavnicu je bil v ponedeljek dan dogana živine za zakol iz štirih kmetijskih zadrug. Pripeljali so le eno kravo in nobenega teleta. Istočasno pa pri Koteksu ugotavljajo, da v zadnjem času število kož, ki jih dobijo, bistveno ne upada. Torej živino vseeno koljejo? Vprašanje je le, kje in kam gre?

DOLENJSKI LIST

POSKUSIMO V ŠTIRIH LETIH

Na skupni seji obeh zborov OLO Novo mesto so v petek, 4. septembra, odborniki odobrili poročilo o gibanju gospodarstva v prvem polletju letošnjega leta. Naloge družbenega plana so skupno v vseh panogah gospodarstva uresničene s 50,4%. V primerjavi z istim obdobjem lanskega leta se je proizvodnja v industriji in rudarstvu letos povečala za 33,4%. Doslej smo vedno boleli na počasnem startu v prvem četrtletju. To se je nato odražalo pri izpolnitvi polletnega plana. Letos pa smo zato, ker je vsa proizvodnja v začetku leta dobro stekla, polletni plan izpolnili in celo za malenkost presegli. Ker je v izgradnji vrsta novih industrijskih obratov in zmogljivosti, smemo upati, da bomo letošnji letni plan dosegli in, če bomo le malo napeli sile, tudi presegli.

pomurski vestnik

VSE VEČJA VLOGA PORAVNALNIH SVETOV

Poravnalni sveti so bili do sedaj ustanovljeni v treh občinah in sicer Beltinci, Radgona in Petrovci-Salovci. Do sedaj je bilo v teh občinah izvoljenih 9 svetov, od katerih je prvi začel z delom svet v Beltincih, ki je obravnaval prvo zadevo že 16. junija.

Najaktivnejše delajo sveti v Beltincih, Cresnovcih, Petrovcih in Radencih. Ponekod, kjer se niso začeli z delom pravijo, da se bo delo kmalu začelo, ker so dopusti že mimo. Predvideva se tudi, da bodo še ta mesec ustanovljeni poravnalni sveti tudi v Lendavi, Ljutomeru in Murski Soboti. Tako bo mreža poravnalnih svetov v okraju popolna. Z ustanovitvijo ostalih je treba še toliko bolj pohiteti, ker so se sveti pokazali v svojem delu kot uspešna oblika za reševanje raznih sporov.

Navadno imajo sveti tri člane, ki pa imajo svoje namestnike. Člani in namestniki so bili izvoljeni na zborih volivcev. V 9 poravnalnih svetov je bilo izvoljenih 65 državljanov, od tega 39 kmetov, 9 delavcev, 15 uslužbenec in 2 ostala. Starost se giblje od 25 do 60 let.

Spomenik bratstvu in enotnosti

Razen proslave na Štjaku v soboto in nedeljo, ki se je bo udeležil ves Kras in o kateri je govorila na drugem mestu, bo veliko partizansko slavje tudi v Hrvojih-Kučibregu na slovensko-hrvatski meji onkraj Gradina.

Spomenik v Hrvojih je postavljen na mestu, kjer je v temnem jutru 4. novembra leta 1944 bila bitka med Nemci in pripadniki II. istrske brigade NOV, v kateri so bili Slovenci, Hrvati in Italijani. V bitki so sodelovali tudi zaščitni bataljon Komande mesta Koper »Alma Vivoda«, ki je hkrati ščitil in pomagal pri mobilizaciji tudi Komandi mesta Buje, ter Mornariška enota Slovenske Istre. Partizanski borci so se morali z nadčloveškimi napori prebiti v dveh smereh iz smrtnega obroča. Pri tem so imeli sami okrog 50 mrtvih, medtem ko je utrpel sovražnik nad 140 izgub.

Ponovno je prišlo do bitke med Nemci in partizani na istem me-

Tečaj za mopediste

Avto-moto društvo v Postojni često prireja razne praktične in teoretične tečaje za svoje člane. Doslej je izmed 180 tečajnikov opravilo zaključne izpite 150.

Sedaj namerava društvo organizirati vozniški tečaj za mopediste, ki se bo začel 1. oktobra zato, ker je vsak dan več prometnih nesreč, ki jih povzročajo mopedisti zaradi nepoznavanja cestno-prometnih predpisov in pomanjkanja voznških sposobnosti. A. B.

stu dne 24. novembra 1944, torej že čez dvajset dni. Tedaj so Nemci ujeli okrog 40 oseb — nekaj civilnega prebivalstva in nekaj partizanskih borcev, ki so jih prepeljali v Koper, nato pa poslali v Dachau.

V kračkem razdobju pičlih treh tednov sta bili na istem mestu v Hrvojih kar dve bitki, v katerih so združeni slovenski, hrvatski in italijanski partizani enot NOVJ složno kljubovali številčno daleč močnejšemu in podivjanemu sovražniku. Skupaj prelita kri je bila vroče seme, iz katerega je vzniknila trdna stavba nezlomljivega bratstva in enotnosti naših ljudi za vse čase. Temu bratstvu bo v nedeljo odkrit spomenik v Hrvojih, ki bo še poznim rodovom pričal o slavni časih in dejanjih naše revolucije.

Bistričani spoznavajo domovino

Minuli teden je sindikalna podružnica uslužbenecv ilirsko-bistriške občine priredila dvodnevno poučno potovanje po Sloveniji in Hrvaški. Njeni člani so obiskali Bled, v Kranju so si ogledali tovarno elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov »Iskra«, v Zagrebu 50. jubilejni mednarodni velesejem in se preko Gorskega Kotora vrnili v Ilirsko Bistrico. Ta izlet jim je nudil vrsto priložnosti, da so se seznanili z gospodarskimi uspehi nekaterih slovenskih in hrvatskih občin in da so spoznali naravne lepote naše domovine.

Podoben dvodnevni poučni iz-

Večer baleta in opernih arij

Prijetno spremembo v kulturnem mrtvilo Postojne, ki se je celo Zavod Primorske prireditve redkokdaj spomni, predstavljajo prireditve, ki jih organizira postojnski Dom JLA. Med temi prireditvami, ki so vedno kakovostne, je največ dramskih predstav in glasbenih ter koncertnih večerov.

Prejšnji teden so v Postojni gostovali prvaki beograjske opere, med njimi Mira Sonjina, Dušan Popović in Drago Stare. Zapeli so arije iz znanih oper, med posameznimi pevskimi točkami pa so člani baletne skupine ob spremljavi klavirja nastopili z izbranim baletnim sporedom. ab

let po Sloveniji bodo te dni priredile kmetijske zadruge v Ilirski Bistrici, Jelšanah, Premu in Knežaku za svoje člane, ki se jim bodo pridružili tudi člani krajevnih odborov, vaških odborov SZ DL in odborniki kmetijske skupine ObLO Ilirska Bistrica. Udeleženci tega izleta si bodo ogledali tri večja industrijska podjetja v Sloveniji, med njimi tovarno glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem ter kmetijska posestva in zadruge na Stajerskem. J.

»SLOVENSKI JADRAN«

v vsako hišo Slovenskega Primorja!

Prijateljski obisk iz Zenice

Pretekli petek in soboto se je mudila v Kopru sedemčlanska delegacija Avto-moto društva iz Zenice. Delegacija je bila gost koprškega AMD in se je podrobno zanimala za delo njenih članov. V daljših razgovorih z odborniki AMD Koper so izmenjali misli o delu in perspektivah razvoja obeh društev, o problemih in o doseženih uspehih. Gostje, ki so pred prihodom v Koper obiskali tudi sorodna društva v Mariboru, Ljubljani in Celju, so pohvalili delo Koprčanov in jim ob zaključku podarili dragocena spominska darila: ličen pokal, zastavico — bosensko vezeno ter kip livarja. Pred odhodom iz Kopra so si še ogledali tovarno TOMOS.

Vsak teden je ob sobotah videti poaoben prizor, kot ga kaže gornja slika, pred poslopjem koprškega ObLO na Titovem trgu. To je namreč dan porok, ko se mlada pari vpravajo v zakonski jarem. Bodočih težav in zadržev še ni videti in je vse veselo — posebno pa še koprška mladež, ki tvori večidel gledalcev, kadar je po običaju deležna sladkih »konfetov«

NAŠI ŠOLSKI PROBLEMI

Pereče vprašanje šolskih prostorov v Kopru

Skupna seja obeh šolskih odborov osnovnih šol — Ali bo šlo brez tretje izmene? — Letošnja rešitev: improvizirani prostori, za drugo leto nujno novo šolsko poslopje — Najnovejši predlog: šola na Bonifiki in pozneje na Gramscijevem nabrežju

Ze ob koncu lanskega šolskega leta sta oba šolska odbora koprskih osnovnih šol razpravljala o zaskrbljujočem pomanjkanju šolskega prostora. V začetku letošnjega šolskega leta smo se sicer zaenkrat izognili tretji izmeni, ker je vsaki osnovni šoli uspelo dobiti po eno učilnico izven svojega šolskega poslopja za ceno prenatrpanih učilnic, saj je v razredih tudi 45 otrok in v vadniških razredih celo 36, čeprav je kapaciteta učilnic 35 oziroma 25 otrok. Vendar pa se zdi, da celo taka rešitev ne bo mogla držati vse leto, ker predvidevajo še v teku

prvega polletja prihod okrog 80 učencev. Na Osnovni šoli I in II v Kopru je letos zaenkrat 1632 otrok, čeprav je kapaciteta obeh šol 1356 učencev. Tako ni izpolnjen niti skremno določen normativ, naj bi odpadlo na enega učenca 1,75 m² prostora in ga pride le 1,1 m². Ker grozi obema šolama še, kakor smo že omenili, pouk v treh izmenah, sta se šolska odbora obeh šol sestala na skupnem sestanku, na katerem sta razpravljala o teh perečih problemih. Sestanka sta se udeležila tudi predsednik ObLO Koper

Miran Bertok in načelnik Tajništva za šolstvo, kulturo in prosveto pri ObLO Jože Jerala.

Tovariš predsednik Bertok je pojasnil, da je to vprašanje predmet razprave že od leta 1957. Ze takrat so na podlagi poročil in statističnih podatkov, računajoč naravni prirastek in priseljevanje izračunali, da bodo postali šolski prostori v Kopru pretesni. Predvidene številke pa so že presežene, ker se razvija naše mesto veliko hitreje od vseh pričakovanj. Petletni družbeni plan predvideva že v I. fazi gradnjo novega poslopja osnovne šole v Semedeli. Nastalo pa je vprašanje finančnih sredstev in pa lokacije. Po načrtu bi bila to šola za desetimi učilnicami in vsemi pripadajočimi prostori za 600 do 700 otrok, kot jih predpisuje normativ o gradnji novih šol. Prvotna lokacija za to šolo je bila postavljena nad semedelskimi bloki, sprememba pa je nastala po novem urbanističnem načrtu. Upoštevali so velik okoliš, ki ga bo imela koprška šola po novem šolskem zakonu in uveljavila se je težnja, naj bi se pomaknila šola pod bloke, ker se bo tudi Koper širil pretežno proti Semedeli. Medtem je nastala še druga varianta — gradnja večjega šolskega centra na Bonifiki, pri čemer semedelska šola ne bi prišla v postev. Zdjaj bi se bilo treba odločiti — na tem delu posebna komisija pri Svetu za urbanizem — ali za šolo v Semedeli ali za šolski center na Bonifiki. Vsekakor pa terja stvar nujno rešitev, kajti v proračunu za leto 1960 je treba zagotoviti postavko, ki bo omogočala takojšnji začetek gradnje. Celotno v tem primeru ni bil problem rešen šole v dveh letih in je vprašanje, kaj bo v tem času.

Tovarišici upraviteljski obeh osnovnih šol — Marta Trobec in Sonja (Nadaljevanje na 11. strani)

Med filmi, ki so dosegli največji uspeh na letošnjem filmskem festivalu v Benetkah, je film slovitvega Roberta Rossellinija »General della Rovere«. Zgodba pripoveduje o lažnem generalu, puštolovcu, ki ga pošljejo Nemci v ječo med italijanske častnike, da bi vohunil. »General« pa ima raje smrt, kot pa da bi izdal svoje tovariše. Vlogo lažnega generala je odlično zaigral Vittorio de Sica, ki ga vidimo na sliki v sceni s soigralko Sandro Milo v tem filmu.

Naša filmska distribucija je letos med drugim odkupila tudi napeto ameriško kriminalno režiserja Billyja Wilderja »Obtežilna priča«, v kateri igra glavno vlogo slavni karakterni igralec Charles Laughton, ki igra branilca (na sliki v prizoru iz filma). Med drugimi nastopa še znana Marlene Dietrich in nedavno umrla Tyrone Power

Novinarstvo

FESTIVAL »OPATIJA 1959«

V soboto zvečer so objavili rezultate in podelili nagrade udeležencem II. festivala popevk Jugoslovanske radiotelevizije »Opatija 1959«. Od 601 prispele popevke je žirija izbrala 18 zabavnih melodij za festival jugoslovanske radiotelevizije pa za svoje programe več kot sto popevk. Strokovna žirija je kot najboljšo ocenila Biroveo popevko »Mirno tečejo reke«, drugo nagrado sta dobili Zivkovičeva pesem »Zgodba ure« in Dardeljeva »Stih v pesku«, tretjo pa si prav tako delita Sone za pesem »Ze kdaj« in Stijasi za »Prišla je pomlad«. Razen strokovne žirije pa so razdelili še nagrade in priznanja poslušalcev, mesta Opatije, zagrebske revije »Globus« in nagrade Kvarner. Prvo nagrado je dobila povsod razen pri žiriji »Globusa« popevka »Mirno tečejo reke«.

V ATELJEJU NA PROSTEM

V kamnolomu St. Margarethen pri Eisenstadtu na Gradščanskem v Avstriji, že dva meseca 12 kiparjev iz 8 evropskih držav kleše iz peščenca razne plastike. Desettedenski seminar naj prispeva k spoznavanju kiparske umetnosti med narodi. Vodstvo Simpozija evropskih kiparjev je kot zastopnika Jugoslavije povabilo našega rojaka, akademskega kiparja Janza Lenassija iz Kopra.

FILMSKI FESTIVAL V BENETKAH

Kot vsako leto je tudi letos posebna žirija ob zaključku XX. filmskega festivala v Benetkah nagradila najboljše filme, režiserje in igralce. Najvišjo nagrado Zlatega leva si delita filma »General della Rovere« Roberta Rossellinija in »Velika vojna« Maria Monicellija. Zlati pokal za najboljšo igralko sta dobila James Stewart za vlogo v »Anatomija nekega umora« in Madlaina Robinson za vlogo v filmu »Dvojni krog«. Neuradne festivalske nagrade so dobili še razni drugi filmi, med njimi poljska filma »Vlak v noči« in »Prah in diamanti«, švedski film »Obraba«, japonski otroški film »Fanteje z morja in fanteje s hribov« itd. Posebno ploščico za najboljšega režiserja je dobil Sved Ingmar Bergman.

PRVA VEDRA LJUBLJANA

Zavod »Ljubljanski festival« je priredil ta mesec I. Vedro Ljubljano. V sedmih večerih so se vrstili v Križankah in v Operi trije ansambli s pretežno opernim sporedom. Prireditve si je ogledalo okrog 4500 gledalcev, kar pripisujejo mraznemu vremenu. Letošnji program prireditve je vzbudil precej razprav za in proti, vsekakor pa ne gre zanikati, da je zamisel sama dobra in da lahko izpolni vrzel — pomanjkanje večje kulturne zabave. Za ključek letošnjih prireditev nameravajo še organizirati nekakšno reprizo opatijskega festivala. Seveda pa bodo morali organizatorji v bodoče poskrbeti za program, ki bo ustrežal željam in potrebam občinstva.

ITALIJANSKE ŠOLE PRI NAS V LETU 1959/60

V materinem jeziku do znanja

Začelo se je novo šolsko leto, pa nas med drugim zanimajo tudi podatki, kje vse in kakšne lastne šole imajo na razpolago v našem okraju otroci staršev italijanske narodnosti. Kar pogledjmo! Najprej otroški vrtci. Štirje so: v Kopru, Izoli, Piranu in Sečovljah. Pravzaprav so to oddelki z italijanskim govornim jezikom in poučevanjem pri slovenskih otroških vrtcih v omenjenih mestih. Do letos v njih ni bilo vpisanih otrok, zdaj pa ima v njih redno zavetje in vzgojo v svojem jeziku v Kopru 11 otrok, v Izoli 4, v Piranu 7 in v Sečovljah 5 otrok. Zanimiva primerjava o zanimanju staršev za vpis nastane, če primerjamo število vseh otrok italijanske narodnosti v starosti od 3 do 7 let. V Kopru jih je 40, v Izoli 26 in v Piranu 31. To se pravi, da je v Kopru vpisanih v otroški vrtci nad četrtino vseh, kar je daleč nad povprečjem oziroma stanjem pri slovenskih otrocih. Ker je zagotovljen tudi vzgojiteljski kader za te italijanske otroške vrtce, bodo lahko nemoteno delali in nudili v materinem jeziku svojim gojencem vse tisto, kar imajo slovenski otroci v svojem jeziku.

Vsi štirje italijanski otroški vrtci vpisa še niso zaključili in je še vedno možen, zato gornji podatki tudi še niso dokončni.

Osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom je v okraju 9. Zanimiva je primerjava števila vpisanih učencev v zadnjih letih. Prva številka pomeni vpisane učence v šolskem letu 1956/57, druga v letu 1957/58, tretja v 1958/59, zadnja pa letošnji vpis:

Koper 79, 88, 93, 91; Lucija 13, 11, 11 in 14; Izola 56, 64, 77 in 86; Semedela šele letos 4; Piran 54, 66, 72 in 67; Sečovlje 13, 12, 10 in 10; Sv. Nikolaj (Kolomban) 11, 14,

se bo število vpisanih dijakov na tej šoli zato pozneje zvišalo.

Skupno število vseh otrok italijanske narodnosti, ki obiskujejo svoje šole v našem okraju, je torej 370 v letošnjem šolskem letu — napram 269 v letu 1956/57, napram 308 v letu 1957/58 in 335 v šolskem letu 1958/59. Številke torej kažejo rahlo težnjo naraščanja tega števila, kar hkrati kaže na utrjevanje zaupanja prebivalstva italijanske narodnosti na našem področju v te šole in v njihovo sposobnost, da pripravijo svoje gojence na življenje v naši skupni domovini.

Pri italijanski ekonomski srednji šoli v Piranu pa bo razen tega začela s poukom tudi večerna šola za odrasle, ki bo po skrajšanem programu omogočila srednjo ekonomsko izobrazbo tudi odraslim pripadnikom italijanske manjšine v materinem jeziku. Imela bo oddelke v Piranu, Kopru in Izoli. Za to šolo je veliko zanimanje že zdaj, ko še niti ni razpisan vpis vanjo. Tako se je že na prvo vest o ustanovitvi te šole prijavilo v Piranu 13, v Izoli že 15 in v Kopru 6 interesentov med Italijani.

To je nekaj številčk o italijanskih šolah v našem okraju. V njih dobivajo otroci italijanske narodnosti enako znanje v svojem jeziku, kakršno si pridobivajo slovenski otroci v svojih šolah. Eni in drugi bodo po končanem šolanju dobro pripravljene, da se z ramo ob rami spoprimejo z življenjem in nadaljujejo delo svojih staršev za izgradnjo lepšega skupnega življenja v naši domovini, hkrati pa bodo še naprej močan činitelj prijateljstva in sodelovanja med našima sosednima državama, kjer se na meji življenjsko prepletata naši manjšini: italijanska pri nas in slovenska v Italiji. Iz naših lastnih pobud, vsebovanih v naši manjšinski in splošni politiki, nam zato ni žal nobenih naporov in ne materialnih sredstev, da bi to politično čimbolj uresničili in zagotovili italijanski narodni manjšini pri nas popolno izenačenje z večinskim slovenskim narodom. rb

V ponedeljek sta se mudila v Kopru danski pisatelj Karl Eskelund z ženo Čijun (v kitajščini = Lepi oblak). Oba naši bralci že poznajo po knjigi »Moja žena Kitajka«, katere odlomek smo pred nedavnim objavili v Slovenskem Jadranu, izdala pa jo je naša založba Lipa, kjer je je nekaj izvodov še na razpolago. Ko sta ugodila naši želji in se za naše bralce dala fotografirati pred kavarno Ložo, sta izjavila, da sta izredno zadovoljna z bivanjem pri nas in vse bralce omenjene knjige in našega lista lepo pozdravljata

Šolska reforma in naša nižeorganizirana šola

(Nadaljevanje in konec)

Povsem razumljivo je, da v teh okoliščinah ne more biti pri nas govora o demokratičnosti in enakopravnosti šolstva, da našim otrokom niso dane enake pravice in možnosti glede šolanja in izobraževanja. Ce nimamo primernih učilnic, nobenih telesno-vzgojnih rekvizitov, niti primerne nega igrišča, v šolski knjižnici minimalno število že tolikokrat prebranih knjig, nimamo šolskega vrta, niti kakršnegakoli orodja in prostora za tehnično vzgojo, smo brez vode in brez primerne gostranišča, je jasno, da v takih pogojih naši otroci ne dobijo potrebne vzgoje in izobrazbe kljub osemletni šoli. Zato imajo težave pri izbiri poklica in zato v naši šoli ni možno nobeno uveljavljanje demokratičnega načrta ali uresničitev zahtev reformirane šole.

Toliko o šoli v Sočergji. Približno enako stanje pa je tako z učnimi močmi, učili, prostori, opremo in vsem ostalim tudi v šolah v Movražu, Pregari, Gradinu in Gračišču ter morda še kje drugje v koprski občini, kjer so šole na enak stopnji.

Iz vsega je razvidno, da te naše nižeorganizirane šole tudi glede možnosti razvoja ne bodo zlepa mogle izpolnjevati nalog, ki jih

Piše: MIROSLAV KLEVA

postavlja pred nje šolska reforma. Mogoče bi vprašanje lahko rešili tako, da bi iz vseh teh šol napravili razširjen šolski okoliš s središčem v Gračišču in morda podružnici z nižjo stopnjo v Gradinu in Movražu. V Gračišču bi bilo za to primerno šolsko poslopje in če bi še dogradili že skoraj gotov stanovanjski blok za učni

teljstvo, bi tam lahko koncentrirali razpoložljive učne moči.

Ves ta sklop problemov pa bi dokončno rešila še uvedba odgovarjajoče avtobusne postaje, kar bi bilo koristno tudi na drugih področjih dejavnosti. Na ta način bi bil omogočen prevoz šolo-obveznih otrok iz okoliških krajev v Gračišče, pa tudi drugače se ni bati, da bi ta progla ne bila rentabilna, saj jo ljudje potrebujejo in prosijo zanjo, odkar so priključeni h koprski občini. Avtopodjetje Slavnik se sicer izgovarja, da so take proge nerentabilen posel, vendar se v tem primeru moti. Sicer je Slavnik res samostojno podjetje, vendar upamo, da bodo tudi razumeli naše potrebe in težave in da vsaj z njihove strani ne bo nobenih zaprek. Za nas bi bila ta progla rešitev marsikaterega problema, ki tare danes ljudi v teh krajih.

11, 7; Prade (Bertoki) 12, 17, 22 in 19; Strunjan 9, 9, 7 in 8. Skupaj na vseh šolah torej 247, 281, 303 in letos 306 učencev, kar kaže na rahel porast števila italijanskih otrok v njihovih osnovnih šolah.

V italijanskih srednjih šolah pri nas je letos vpisanih 37 dijakov: v klasični gimnaziji v Kopru 11, realki v Piranu 22 in Ekonomski srednji šoli v Piranu, ki je bila ustanovljena letos, pa 4. Italijanska ESS bo v glavnem nadomestila vse strokovne šole, za katere sicer ni kadra za poučevanje v italijanščini, hkrati pa je odziv minimalen. Verjetno

Novitete

Veljko Kovačević: V OKOPIH ŠPANJE

Na kratko smo že poročali o knjižnem programu založbe Borec v Ljubljani. V letošnjem jubilejnem letu izdaja založba predvsem knjige, ki zajemajo največkratne obdobje

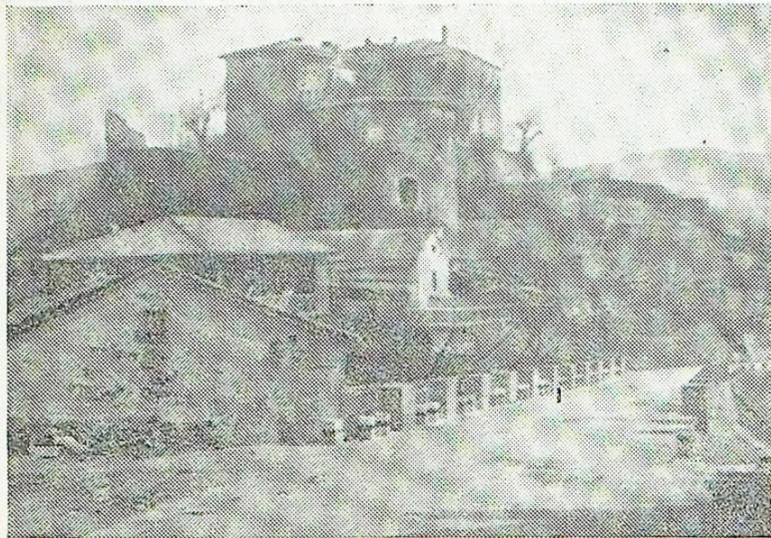
naše zgodovine — narodnoosvobodilno borbo. Letošnja zbirka obsega pet knjig, sama originalna dela pisateljev, ki so opisane dogodke tudi sami doživeli. Zato so ta dela še bolj dragocena. Razen te zbirke pa bodo izšla pri založbi tudi posamezna dokumentarna dela in mladinska literatura s tematiko iz NOB.

Najnovejša izdaja letošnje zbirke je knjiga španskega borca Veljka Kovačevića V OKOPIH ŠPANJE. Delo je izšlo v počastitev 40-letnice ustanovitve ZKJ. Podnaslov knjige je: Spomini španskega borca.

Kovačević se je boril v okopih Španje z ostalimi jugoslovanskimi revolucionarji kot mlad študent in nezkušen borec. V težkih borbah je doživel ognjene krste in bil priča, ko je špansko ljudstvo krvavelo pod orožjem močnejšega nasprotnika. Španske okope je zamenjal za 30 mesecev koncentracijskega taborišča v Franciji. Leta 1941 je prišel Kovačević v Jugoslavijo in preživel ves čas vojne v partizanih. Bil je komandant odreda, divizije in korpusa, zdaj pa je general-polkovnik JLA.

V svojih spominih »V okopih Španje« mu je uspelo z občutki idealnega revolucionarja ožviti človeške like španskih in jugoslovanskih ljudi in borec. Knjigo preveva avtorjeva topla ljubezen do sočloveka, do svobode in čut odgovornosti. Knjiga je bogatena z dvema likoma: Španceom Gvatom in Jugoslovancem Gavrom. To sta dva značaja, simbola dveh ljudstev, skupne pa so jima revolucionarne ideje.

Svoje pripovedovanje je Kovačević uredil kronološko, vdihnil mu je reporterski slog v neposrednem in sugestivnem načinu pripovedovanja. Ni ustvaril legende španske vojne, ampak jo je opisal tako, kot jo je doživel. In to se mu je posrečilo ne samo verodostojno, ampak celo umetniško prepričljivo.

Pogled na Premski grad nad Bitnjo pri Ilirski Bistrici

Bo Premski grad res propadel?

Zaželel sem si potovanja od Pivke do Reke. Šel sem na glavno cesto in se poslužil avto-stopa. Naneslo je, da je pribrel mimo mene inozemski avtomobil in voznik — ko sem mu povedal svojo željo — me je rade volje sprejel za sopotnika. Avtomobil je požiral kilometre proti Ilirski Bistrici in gostoljubni inozemski turist je nenadoma posvetil vso pozornost premškemu gradu. Zmanjšal je hitrost, nenadoma je zavil na rob ceste in ustavil vozilo.

Izstopil je. Njegov fotoaparati je večkrat zaropotal in posnel Prem ter starodavni grad. Navdušen nad lepim pogledom na vas in grad me je po fotografiranju zasul s kopico vprašanj: Čigav je grad? Kdaj je bil zgrajen? Je v njem muzej? Ima restavratorstvo? Kam sega razgled z njegovega stolpa? Ali lahko zapeljem z avtomobilom do njega? itd. — Vprašani brez konca in kraja.

S težkim srcem sem mu obzirno dopovedoval, da je turistično popolnoma nedostopen, čeprav pelje do njega lepa cesta.

Simpatičnemu tujemu turistu ni in ni šlo v glavo, da je tako lepa turistična točka popolnoma zapuščena in nudi vrsto možnosti za slikanje od blizu in daleč, za spominske fotografije tisočev in tisočev turistov, ki jo ugledajo na potovanju proti morju — in nič več. Zmajeval je z glavo, sedel za volan in nadaljevala sva pot.

Takrat sem se zamislil. — Premski grad je eden izmed najstarejših gradov na Primorskem. In ta romanski grad sedaj ne vzdržno razpada. Nikogar ni, ki bi zanj skrbel. Nekoč je bil dobro vzdrževan, zadnjih deset let pa je prepuščen na milost in nemilost burji in dežju. Najprej majhne razpoke — danes velike luknje. Obzidje in stolp ob vohodu na zunanje dvorišče — kmalu kup kamenja, streha je rešeto, ki pušča na vseh koncih, severna stran se vidno iz meseca v mesec vse bolj kruši, ker jo neusmiljeno zamakajo potoki dežja; v notranjosti bo kmalu odpadel ves omet zaradi vlage, marsikatero oknico ni več; ostrešje in drugi leseni deli gradu bodo v bližnji bodočnosti strohnili — kaj pravite k temu?

Prišle so komisije, ogledale so si razpadajoči grad — ugotovile so, kaj je treba storiti in odšle so.

A vendar! — Premski grad je zanimiva turistična točka ob cesti, ki vodi iz osrednje Slovenije proti Dalmaciji. Vsakomur nudi čudovit razgled čez Brkine, na Snežnik in Nanos. Mi pa jo zamenjamo.

Se je čas, da bi nadoknadili zamujeno in da bi takoj začeli z obnovitvenimi in adaptacijskimi deli gradu. Preuredimo ga lahko v eno izmed privlačnih turističnih točk našega okraja. Potrebno bo le prej ko mogoče sestaviti posebno komisijo strokovnjakov, ki bo dala predloge, kako naj bi ta grad uvrstili v turistično-zgo-

dovinski objekt in da bi naša sredstva za izvedbo tega predloga, saj bi se ta sredstva bogato obrestovala. S. M.

Kako smo raziskovali

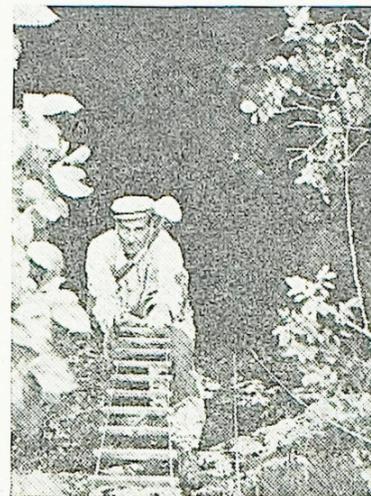
Slovenski jamarji v črnogorskem podzemlju

Sedem jamarjev iz Ljubljane, Vrhnik, Postojne, Idrije in Kopra je od 20. avgusta do 6. septembra raziskovalo kraško podzemlje okrog Lovčena v Črni gori. Odpravo je organiziral Zavod za geološka in fizična raziskovanja iz Beograda z namenom, da bi jamarji raziskali možnosti izkoriščanja podzemskih voda za kotorski vodovod. Pregledali so 23 jam in brezen, med katerimi je bilo najgloblje, to je brezno Duboki do pri vasi Njeguši, globoko kar 320 metrov. Tu so našli na dnu večje količine vode, ki pa kljub temu niso zadostne za vodovod.

V Dubokem dolu so se zadrževali največ; skoraj teden dni so intenzivno delali, da so postavili in pospravili žične lestvice do dna in iz brezen, ki se konča s sifonskim jezerom. Največje težave so imeli pri premaganju tesnih vodnih korit, ki jih je bilo zlasti v spodnjem delu več kot dovolj. Nagajalo jim je tudi deževje, zaradi katerega so podzemski tokovi izredno narasli. Ko so spravljali iz dna brezna lestvice in vrvi, so se morali prebijati skozi slapove in tedaj se je izrednim naporom pridružil še neprijeten občutek kopanja v ledeni vodi s temperaturo 6 do 7 stopinj Celzija. Toda kljub temu se je vse dobro izteklo. Celo nevaren padec idrijskega jamarja Toneta se je končal brez hujših posledic.

Potem so naši jamarji delo nadaljevali. Včasih so bili v jami tudi po 16 do 20 ur. Toda v jamah čas zelo hitro mine in tudi ljudje, ki jih raziskujemo, smo po navadi zelo vzdržljivi. Najbolj naporno je plezanje v brezna, na majavih lestvicah oprav-

jo z vrha Psunja v Slavoniji (obesta bili oddaljeni od Slavnika po

Koprski jamar Stefančič se spušča po žični lestvi v brezno Bojarovica v Črni gori. Tovarišem v globini nosi merilne naprave

skoraj 300 kilometrov). Zanimiva je bila tudi zveza s tri tisoč metrov visokim vrhom Sonnblick v pogorju Grossglocknerja.

Uspeh koprskih radioamaterjev je zelo dober, zlasti še zato, ker so morali kljubovati vetru s hitrostjo 100 kilometrov na uro, ki se je na vrhu Slavnika zaganjal v njihov šotor in anteno. Računajo, da se je postaja YU3JN uvrstila na tekmovalju med prve v državi.

V nedeljo popoldne je operatorja na postaji presenetil klic na pomoč, ki ga je oddajala postaja YU3DMN z Velike Planine nad Kamnikom, veljal pa je vsem amaterskim postajam, ki imajo telefon v bližini. O tem pravi operator Lojze takole:

— Nekaj časa sem čakal, če se bo kdo javil, kajti na Slavniku nismo imeli telefona. Ker na klic ni nihče odgovoril, sem se oglasil in sem sprejel sporočilo: »Pred pol ure se je na Veliki Planini ponesrečil Boris Dolenc iz Ljubljane. Je pri zavesti. Njegovi tovariši ga nosijo proti domu na Kislec, od tod mimo Primoža do Stahovice. Nujno telefonsko obvestite TNZ in reševalno službo v Ljubljani, da ukreneta vse potrebno za prevoz ponesrečenca naprej do bolnice.«

Sporočilo sem sprejel, potrdil sprejem, nato pa sem poklical amatersko postajo YU3CAB, ki je sodelovala v UKV tekmovalju s Krvavca, kjer je v bližini telefon. V trenutku sem dobil zvezo in brez težav sem oddal brzojavko.

Eden izmed amaterjev, ki so delali na Krvavcu, je nato odhiti do bližnjega telefona in vsebino brzojavke sporočil v Ljubljano.

Oddajanje in sprejemanje brzojavke med Veliko Planino, Slavnikom in Krvavcem, je trajalo skupaj le pet minut, ker smo se vsi zelo potrudili. Koliko minut trpljenja smo s tem prihranili ponesrečencu, ne vemo, toda v primerih, ko gre za človeško življenje, so minute zelo dragocene.

Med kratkim postankom na poti v Paračim so se na ljubljanski železniški postaji fotografirali skupaj tudi vsa člani štaba III. koprsko MDB »Dragotin Kette« s komandirji čet in namestniki, ki jih vidimo na gornji sliki

»Ali bi vi plačali nekaj, kar niste razbili?«

»Seveda ne bi.«

»No,« se ozrem po ostalih, »kako morete nekaj takega zahtevati od nas?«

»Vagon moram predati v »ispravnem« stanju. Če je med potjo nastala okvara, moram prijaviti krivca.« Še vedno trmasto vztraja pri svojem sprevedniku in vleče iz torbe blok.

Zdaj gre zares, me prešine. Brigadirji nezadovoljni mrmrajo in nekdo zine na glas:

»Pritožili se bomo!«

To bi nam kaj malo pomagalo, razmišljam. Ugotoviti sedaj, da nismo razbili okna mi, je prav gotovo mnogo težje, kot vztrajati pri trditvi, da smo ga. Le na pol poslušam Ivana, ki sprevedniku razlaga, da je bilo okno razbito že v Ljubljani, le opazil tega ni nihče. Zdažci mi šine v glavo misel. Oprimem se je kot rešine bilke.

»Saj vendar ni mogoče, da bi bili mi razbili okno, ne da bi pustili sledove,« vzkliknem zmagovalno. »Prepričajte se sami in pogledajte na tla, če je tam kaj sledov.«

Pojma nimam, kdaj so okno razbili, pa tudi ne, če na tleh ni ostalo kaj drobcev. Igram na slepo srečo. Spremljevalec pokima in pripomni:

»Drugarica ima pravo. Ajdemo.«

Sprevednik počasi spravlja blok nazaj v torbo, v meni pa se vse smeje. Tisti stiri jurčki v stabni blagajni so srečno prestali brodolom. Konta nepredvidenih izdatkov je ostal nedotaknjen.

Sprevednik in njegov kolega odhajata. Jaz pa se ne morem otresti občutka, da tudi onadva že od vsega začetka nista verjela v našo krivdo. Sta pač igrala in — izgubila.

Mučno vzdusje, ki nas je vse nekaj minut uklepalo, je kmalu pozabljeno. Brigadirji se spet predajo igran, jaz si pa po tej težki bitki začel spanja. Kot bi trenil, je postelja pripravljena. Dežni plašč, obesen na kljuko — vzglavje. Sedež šteje 33 tik okna — postelja. Noge mi žalostno bingljajo, toda pomoči ni. Zavijem se tesneje in poskušam zadremati. Enakomerno udarjanje koles me uspava. Vagoni, smeh, truš — vse tone v pozabo...

(Nadaljevanje prihodnjic)

V osrčju velike magistrale

(Nadaljevanje)

»Kje, vraga, so ticalci?« me razganja radovednost, ki ji je šele sedaj strah odstopil mesto.

»Pozabil sem zbuditi celo sobo.« pripoveduje Jurca. »Prespali so živ-zav na hodnikih in naš odhod. Ko smo pridirjali v sobo, so še vedno spali spanje pravičnih. Niso mogli verjeti, da bi bili skoraj odpotovali brez njih.«

Stokilski kamen se mi je odvalil s srca. Zdaj sem spet sposobna misliti še na kaj drugega. V nekaj minutah so brigadirji, kovčki in vsa oprema varno spravljena v dveh vagonih.

Lokomotiva se zgane. Vagoni za njo se prestrašeno stresejo, pomaknejo naprej in spet nazaj, kakor da bi lovili ravnotežje, potem pa vendarle poslušno krenejo za lokomotivo, ki v lahkem drcu odpeketa s postaje. Zavita v tanko megleno krepno ostane Postojna za nami.

Nič manj kot osemnajst ur smo že na vožnji. Naš življenjski prostor — dva vagona. Ljubljana, Zagreb, Vinokovci — vse je ostalo za nami. Vsaj doslej je potekalo potovanje brez večjih kolektivnih neveselosti, če odštetemo neprestano pomanjkanje vode, ki je dežurna četa ne more nategniti in pa verigo krajših, še več pa daljših postankov na vseh mogočih postajah — registriranih in neregistriranih.

Sodeč po živahnosti, ki kar prekipeva iz brigadirjev in našem vagonu, človek ne bi dejal, da se že toliko časa »cijazimo« proti Beogradu. Nikomur ni dolgčas. Zorka in Ana vodita igro štetja. Kakih deset brigadirjev jima napeto sledi. Sleherni mora, ko pride vrsta nanj, namesto številke sedem ali njenih mnogokratnikov, reči bum. Vsa stvar ni tako preprosta in le redki dolgo zdržijo.

Sedim sama ob oknu. Na kolenih težijo moji prvi zapiski. Vtisov je mnogo, toda misli so lenobe in le od časa do časa vržem besedo na papir. Skušam se prisiliti k delovni

disciplini, pa ne uspem. Vendar možgani vztrajno beležijo vse, kar se dogaja okoli mene.

»Cao, čao bambina...« Akordji kitare tonejo v hrušču.

»Auuu! Ti si bil! Tolčeš tako, da bi se kmalu sesedel.« se huduje čokat brigadir, obkrožen od gruče sopotnikov, ki preizkušajo svoje moči in boljše reflekse.

»Nič ne pomagaj. Spet si zgrešil. Drži!« mu v zboru odgovarjajo. Nesrečnik si že četrtič z eno roko zakrije oči, drugo, že vso zardelo, pa nastavi na hrbut.

»Malo več razmišljaj, od kod prihaja udarec in manj o tem, kako je močan,« mu nekdo sočutno svetuje.

»Tako je. Saj nisi brez kosti kot glista, da bi te vsaka sapica podrla,« pristavlja drugi.

V ozadju skupine se Korošec strokovnjaško pripravlja na četrti udarec. Za nekaj pedi višji od drugih najprej skrbno izbere pravilno »pozov«, se rahlo nagne nazaj, potem pa bliskovito naprej, iztegne svojo dolgo šapo in useka.

Takle udarec bi še večjega korenjaka podrl, pomislil in že me zmoti druga skupina ob srednjem oknu na moji desni.

»Kaj jaz?«

»Ti ja!«

»Jaz že ne!«

»Kdo pa drug?«

»Številka 1!«

»Hahaha! Zmotil si se. Številka 1 je že zunaj. Zdaj te čaka penale.«

Vsi staknejo glave skupaj. Vidim jih, kako skrivaj pogledujejo proti meni. Potuhnem se. Vneto rišem čačke na papir. Cankar, ki je izgubil igro, se mi nekam v zadregi približuje. Stvar postaja sumljiva. Pretvarjam se še naprej, kakor da nisem ničesar opazila. Zdažci se Cankar naglo skloni nadme in me poljubi. Brigadirji se muzajo, potem pa bruhejno v glasen smeh, ko nekdo iz grupe hudomušno pripomni:

»Zdaj ti je udarniška značka zagotovljena.«

Tudi sama se smejem z njimi. Sicer mi pa kaj drugega tako ne preostane.

V splošno veselje kakor strela z jasnega neba udarilo besede:

»Drugovi! Razbili ste prozor, platite ga!«

Na vratih stoji sprevednik, za njim spremljevalec. Njuna obraza ne obeata nič dobrega. Kot bi mignil vsi strmimo v prazen okvir okna sredi vagona. Le nekaj škrbin še žalostno moli iz njega kot nema pričr tragično preminulega stekla. Za drobec sekunde razmišljam, kdaj se je bilo to zgodilo. K sreči osuplost ne traja dolgo. Hitro si priključim v spomin, ko smo v Ljubljani stopili na vlak. Najraje bi sama sebe kresnila. Le kako sem mogla, pa čeprav samo za hip, pomisliti, da so naši brigadirji storili kaj takega. Pa še v navzočnosti komandant! Stvar je bila jasna kot beli dan. V Ljubljani so bila okna vagona odprta, zato razbitine nihče ni opazil. Ko je nastopil hlad, smo okna zaprli. Brigadirji niso niti pomislili, da bi kdo lahko nje obdolžil.

Zberem pogum in se okrenem k sprevedniku:

»Druže, toga stakla mi nismo razbili!«

To pa je tudi vse, kar iztisnem iz sebe. Kakor vedno, ko se je treba pripraviti, me tudi tokrat prevzamejo najrazličnejši kompleksi, ki jih še povečuje občutek, da sem s svojim znanjem srbohrvaščine kaj malo prepričljiva. Dregnem sekretarja Ivana, ki na nasprotni klopi kdo — ve — kje tava v svojih sanjah:

»Ivan! Prebudi se! Pomagaj reševati situacijo!«

Ivan se strese in ves začuden pomane oči:

»Kaj je, kaj je?«

»Zaenkrat se nič, lahko pa nastane,« nekdo lakonsko odgovarja.

»Obdolžil nas je, da smo razbili steklo,« mu pojasnim in obrnjena k sprevedniku kar v materinem jeziku nadaljujem:

TURISTIČKA

*
TURISTIČKA ŠTAMPA BEOGRAD
*
ŠTAMPA

ČASOPISNO
ZALOŽNIŠKO PODJETJE

TURISTIČKA ŠTAMPA

BEOGRAD

ZMAJA OD NOČAJA 9

TURISTIČKA ŠTAMPA IZDAJA:

TURISTIČKE NOVINE —

edini turistični časopis posebne vrste v naši državi. Časopis prinaša številne sestavke s področja turizma, gostinstva, prometa in sorodnih panog. Izhaja vsak četrtek. Cena posamezni številki je 20 din, celoletna naročnina 500 din.

TURISTIČKA ŠTAMPA IZDAJA TUDI:

Turistično enciklopedijo JUGOSLAVIJA
Turistični vodič SRBIJA
Žepni vodič KROZ JUGOSLAVIJU
Knjižnico S KNJIGOM NA PUT
I. in II. zbirko knjig po 6 knjig
SPOMENICI KULTURE SRBIJE I MAKEDONIJE,
VODIČE IN MONOGRAFIJE:
SKOPJE, NIŠ, KRAGUJEVAC, SMEDEREVO, NEGOTIN,
KROZ TOPLICU itd.
BEOGRAD, DUNAV, TITOVO UŽICE, JAHORINA, BREZOVICE itd.

TURISTIČKA ŠTAMPA NUDI:

VSE VRSTE GRAFIČNIH IN REKLAMNIH USLUG
IMA FOTO SLUŽBO Z BOGATO FOTOTEKO
TISKA TUDI RAZGLEDNICE

V NJENI IZDAJI IZHAJA »YUGOSLAV TOURIST NEWS« (INFORMATIVNI TURISTIČNI LIST) V ANGLEŠKEM JEZIKU S ČLANKI O TURIZMU, GOSTINSTVU IN PROMETU V NAŠI DRŽAVI

YUGOSLAV TOURIST NEWS JE NAMENJEN POTOVALNIM, TURISTIČNIM IN GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM VSEGA SVETA. YUGOSLAV TOURIST NEWS JE RAZŠIRJEN PO VSEH PETIH KONTINENTIH!

NAROČITE IN OGLAŠAJTE V YUGOSLAV TOURIST NEWS.

NAROČILA SPREJEMA NOVINSKO IZDAVAČKO PREDUZEČE

»TURISTIČKA ŠTAMPA« BEOGRAD

Zmaja od Nočaja 9 (ali KNEZ MIHAJLOVA 21) telefon 27-252 in 29-588 Beograd

Perspektivni razvoj »ISKRE«

V našem časopisu še nismo kaj več govorili o velikem podjetju naše elektroindustrije, ki je dobro znano v poslovnih, zlasti tehničnih krogih. Ponudila se nam je ugodna prilika, da bi to podjetje približali našim bralcem. V slošni informaciji bi želeli povedati samo par besedi o nastanku, o proizvodnji in uspehih, nato pa še o njenih možnostih za nadaljnji razvoj tovarne elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov »ISKRA«, Kranj.

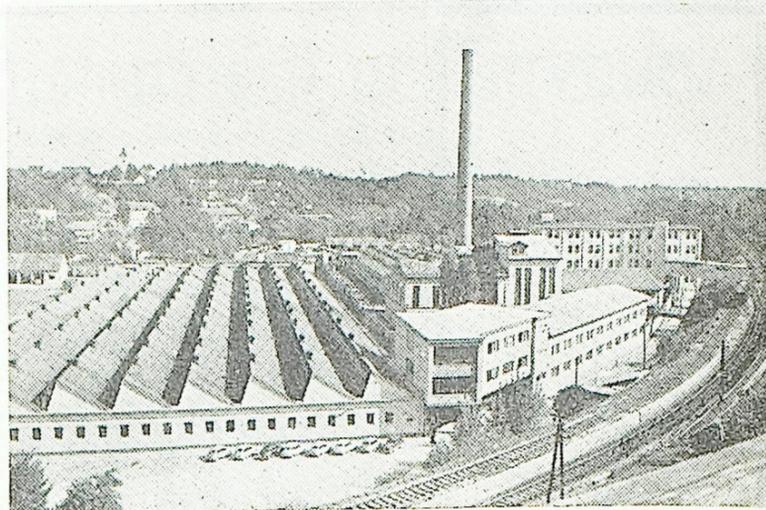
V prostorih, kjer danes deluje kolektiv »Iskra«, je bil pred vojno tekstilni kombinat, znan pod imenom »Jugočeška«, še bolj pa poznan po njenih izdelkih svile. Nemški okupator, ki je zasedel to področje je odstranil vse tekstilne stroje in jih zamenjal z orodnimi stroji, s katerimi je začel proizvodnjo sestavnih delov za avionsko industrijo. Po zasluzi naprednega delavstva, ki je ostalo v tej tovarni do konca vojne, aktivistov in hitrega napredovanja jugoslovanske armade, okupatorju ni uspelo uničiti ali odpeljati montiranih strojev. Takoj po osvoboditvi se je v tovarni namestila tankovska divi-

zija, ki je za popravilo tankov s pridom uporabljala ohranjene stroje. Takoj po odhodu tankovske divizije so jeli prihajati bivši borci, tehniki in inženirji, ki so z ozirom na razpoložljivi in pomanjkljivi strojni park sestavili prvi program, tovarni sami pa dali naziv »Strojne tovarne«. Marca 1946 se je tovarna preimenovala v današnji naziv. Z rekonstrukcijo tovarne se je v teku let izoblikoval tudi dokončni program, ki je danes temelj njene proizvodnje. Pod pojmom tovarne elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov ni razumeti specializirano tovarno točno določenega enostranskega programa izdelkov, ampak je posegla skoro v vse panoge elektroindustrije. Znano je, da je Iskra največji kooperant naše razvijajoče se avtomobilске in motorne industrije, saj proizvodni sektor avtoelektrike doprinaša eno šestino bruto dohodka tovarne. Drug važen sektor je proizvodnja telefonskih avtomatskih central in raznih telefonov. Tudi ta sektor je iz leta v leto zavzemal večji razmah in predstavlja danes eno izmed panog, ki ima lep perspektivni raz-

voj, čeprav je »Iskra« že danes vodilna tovarna na področju telefonije. Njen zadnji nov in najmodernejši proizvod so avtomatske telefonske centrale sistema »Crossbar«, od katerih ena je montirana v telefonskem omrežju našega okraja: v Kopru, Piranu in Izoli. Njene kvalitete izdelke iz panoge instrumentov in električnih števecov pozna že skoro vsak kraj v Jugoslaviji, da ne celo vsaka hiša, ki ima montiran Iskrin števec za električno energijo. Naslednja panoga dejavnosti te vitalne tovarne je še oddelek selenskih stavkov in usmernikov, ki je v letošnjem letu povečal svojo proizvodnjo kar za 342,3% in uspel plasirati te izdelke večinoma v Vzhodni Nemčiji. Dalje obstaja še obširen delokrog panoge raznih stikal in instalacijskega materiala ter električnih naprav.

Zastareli strojni park, ki obstaja od začetka ustanovitve in bi moral biti že zdavnaj zamenjan, stopoma izboljšujejo, zlasti pa jim je to uspelo v preteklem in delno v tekočem letu, ko so nakupili za okrog 700 milijonov dinarjev modernih strojev in tako v glavnem nadomestili tiste stroje ali pa dopolnili posamezne vrzeli, ki so predstavljale ozko grlo v proizvodnji. S to rekonstrukcijo bo tovarna povečala proizvodnjo avtoelektričnega pribora za 373%, mernih instrumentov in števecov za ca 28%, avtomatskih sklopov za 70% ter telefonije za 59% poleg že omenjene povišane proizvodnje selenskih usmernikov.

To povečanje proizvodnje so nujno zahtevale sedanje tržne prilike, če pa pogledamo splošni razvoj elektroindustrije v Jugoslaviji pri samo 10% porastu, bi odpadlo na »Iskro«, ki zavzema važno postavko v tem planu, v letu 1971 preko 20 milijard bruto dohodka. V slovenski elektroindustriji predstavlja »Iskra« najmočnejšega proizvajalca in bo po prognozah to mesto obdržala tudi v bodočnosti. Da so take progno-

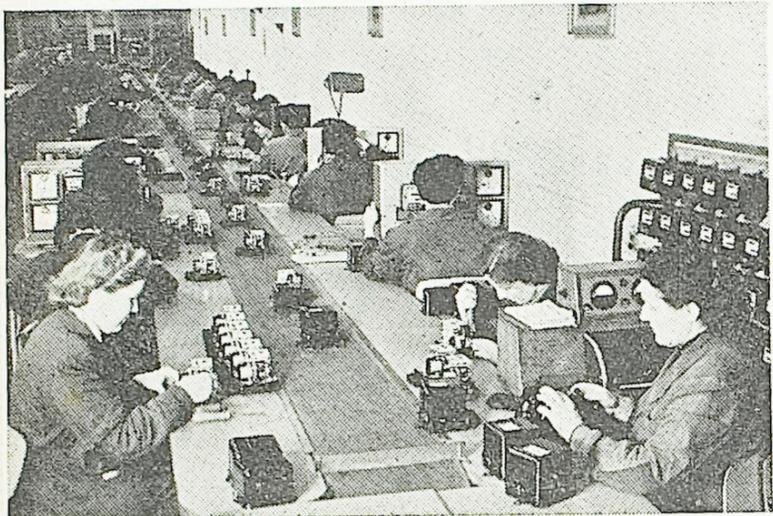

ze utemeljene, je zgovoren dokaz pregled dosedanjega njenega doprinosa v okviru celotne elektroindustrije Jugoslavije, saj je »Iskra« v letu 1956 sodelovala s 6,3% v celotnem bruto dohodku elektroindustrije, v letu 1957 s 5,7%, leta 1958 s 5,5% in v letu 1959 s 4,5% in to pri pomanjkljivem strojnem parku. Jasno je, da bo z novo rekonstrukcijo ta svoj doprinos lahko še povečala in se bo po pokazateljih njen bruto dohodek povečal za 5 do 6 krat več kot ga ima danes, zlasti še, če poudarimo, da je bil njen razvoj hitrejši kot razvoj celotne elektroindustrije, saj je Iskra v povprečju povečavala svojo letno proizvodnjo za 15%. Po grobih analizah bi trg v letu 1971 z ozirom na svetovno in evropsko povprečje ter naše potrebe potreboval iz vseh panog, ki jih ima Iskra v programu, za skoraj 50 milijard njenih izdelkov. Samo večje potrebe avtoelektrike bi tedaj doprinašale Iskri več kot znaša sedanji letni brutodohodek podjetja.

S tem pa nastane vprašanje razmaha tovarniških prostorov, saj je že sedaj občutiti veliko pomanjkanje, ko dela na 39.000 kvadr. metrih (sama proizvodnja le na 15.000 kvadr. m.). Že v najbližji bodočnosti potrebuje tovarna okrog 12.000 m² prostora, ki

bi omogočil razdelitev tovarne na poedinne panoge, na samostojne proizvodne obrate, kjer bi se dejavnost bolj nemoteno odvijala kot je primer sedaj, ko poteka delo po strojnih skupinah. Da te naloge ne bi bilo težko izvesti je jasno, saj ima tovarna dober organizacijski in kadrovski sestav. Vprašanje je le, katera odločitev za novo razširitev bi bila najugodnejša. Zgraditev novih objektov v okviru sedanje lokacije tovarne je mogoča, toda zaradi delovne sile in izgraditve komunalnih naprav s stanovanji vred bi bila taka odločitev dražja. Novo možnost predstavlja pridobitev potrebnih površin v neposredni bližini same tovarne s prevzemom delovne sile, ki je na razpolago. Obstaja tudi predlog, da se tovarna orientira na iskane teritorije, kjer obstajajo neizkoriščene proizvodne površine in delovna sila, odnosno tja, kjer je dovolj delovne sile, prostore pa bi bilo treba šele izgraditi.

Vsakega našega državljana vselej uspehi in razvoj podjetja, po sebnosti pa še take tovarne, ki ima pred seboj lepo bodočnost in verjamemo, da bomo morda v kratkem času že lahko povedali, kje bo zrastle nova podružnica Iskre, kolektivu pa želimo mnogo uspehov pri tako obsežnem delu in programu.

RAZPIS

o pogojih za vpis kandidatov na Ekonomsko srednjo šolo

Oddelek za izobraževanje odraslih v Kopru za šolsko leto 1959/60

Ekonomska srednja šola formira s 1. oktobrom t. l. Oddelek za izobraževanje odraslih. Na ta oddelek se lahko vpiše vsakdo, ki ima potrebno predizobrazbo, t. j. osemrazredno osnovno šolo, ali njej ustrezno šolo.

Šolanje na tem oddelku traja 3 leta (6 semestrov). Na koncu šolanja je zaključni diplomski izpit, ki daje absolventu vse pravice, predvidene v

predpisih, ki zahtevajo šolsko izobrazbo z dovršeno maturo, saj diplomski izpit ESS pomeni potrdilo, da ima kandidat popolno srednjošolsko izobrazbo. Absolvent lahko nadaljuje po uspešno končani šoli tudi študij na ekonomski ali pravni fakulteti kot redni ali izredni slušatelj.

Pouk na tem oddelku bo po naslednjem predmetniku:

PREDMETI	Splošni del		Komer. oddel.		Račun. oddel.		Bančno zav. odd.	
	Semestri	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	V.
A) Splošni predmeti:								
Slovenski jezik	3	3	2	2	—	—	—	—
Družb. ekonom. vede	6	6	7	7	—	—	—	—
B) Strokovni predmeti								
Gosp. poslovanje	2	2	3	3	4	4	2	3
Korespondenca	—	—	—	2	2	2	—	2
Računovodstvo	3	3	2	2	3	1	6	3
Gosp. računstvo	2	2	2	2	2	2	—	5
Blgoz. in tehnol.	2	2	2	2	3	3	2	—
	18	18	18	20	14	12	14	13

„HMEZAD“

ZADRUŽNO TRGOVSKO PODJETJE

ZA IZVOZ HMELJA

ŽALEC

JUGOSLAVIJA

Vsi kandidati obiskujejo obvezno »splošni del«. Po opravljenih izpitih iz splošnega dela predmetnika nadaljujejo šolanje v enem izmed specializiranih oddelkov.

Tuji jezik je fakultativen predmet in se organizira na oddelku po želji in številu prijavitelcev.

Predmet družbeno-ekonomske vede obsega: gospod. zemljepis, zgodovino delavskega in socialističnega gibanja, politično ekonomijo, ekonomsko in družbeno ureditev FLRJ in pravo.

Predavanja bodo v kraju, od koder bo prijavljenih največ kandidatov, in to 4-krat tedensko od 16. ure dalje. V prvi semester se lahko vpi-

šejo vsi oni kandidati, ki bodo izpolnjevali naslednje pogoje:

1. da imajo potrebno predizobrazbo, t. j. osemrazredno osnovno šolo, ali njej ustrezno šolo, kar morajo dokazati s spričevalom zadnjega razreda,
2. da so dopolnili najmanj 18 let starosti,
3. da so v delovnem razmerju, kar morajo dokazati s potrdilom delodajalca,
4. da se prijavijo za vpis na ta oddelek najkasneje do 25. septembra t. l. s svojeručno pisano kolkovano prošnjo (50 din drž. takse in 20 din komunalne takse).

Prošnji mora biti priloženo:

- a) zadnje šolsko spričevalo
- b) rojstni list
- c) potrdilo delodajalca o stalni zaposlitvi.

Oddelek za izobraževanje odraslih bo začel redno poslovati 1. oktobra pod pogojem, da se vpiše najmanj 10 slušateljev.

Prijave z zahtevanimi dokumenti za vpis je potrebno nasloviti najkasneje do 25. septembra t. l. na ravnateljstvo ESS v Kopru, Gimnazijski trg 7.

Vse ostale informacije lahko dobite na tajništvo ESS v Kopru (telefon Koper 156).

Ravnateljstvo
Ekonomske srednje šole v Kopru

OB 40. OBLETNICI USTANOVITVE KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE

Odlomki iz še neurejenega zbornika

(Na rob proslave 15. obletnice prve pokrajinske konference SKOJ in AFŽ za Slovensko Primorje v Štjaku)

Naslednje vrstice, napisane v preprostem jeziku Kraševcev in Vrhovcev, govorijo o dogodkih iz dni, ko je primorski človek vstajal iz stoletnega suženjstva. V njih sta trpljenje in kri; iz njih veje neuklonljiva vera v zmago nad krivico.

Niti najstrašnejši zločini, ki jih je počenjal okupator v sleherni naši vasi, niso zlomili upornega duha primorskih ljudi. Pot v svobodo je bila samo ena: boj na vsakem koraku. In naši ljudje se do konca niso izneverili pozivu Komunistične partije.

Stari in mladi, mošje in žene, fantje, dekleta in otroci so v tem boju pisali svoje strani. In čeprav so naslednje vrstice spomini borcev, aktivistov, žena in deklet iz okolice Štjaka, jih lahko kot svoje berejo še v stoterih primorskih vaseh.

27. avgusta 1941 je prišlo v Gornjo Branico prvih šest partizanov. Prvi sestanek z manjšo skupino domačinov so imeli partizani že naslednji dan. Na njem so se dogovorili o širjenju Osvobodilne fronte na področju Kraša, Vipavske doline in na Vrheh.

V začetku septembra je bil v Gornji Branici sestavljen prvi odbor OF, konec meseca pa je bil pri Kovačih prvi množični sestanek, ki ga je vodil Ervin Dolgan-Janez. Sestanek je otvoril s pozdravom: »Smrt fašizmu — svobodo narodu!«

Novembra leta 1941 je partizanska skupina s pomočjo terenskih aktivistov razrušila sto metrov proge in pretrgala telefonske zveze med Stanjelom in Dutovljami. Sredi novembra sta bila ranjena partizana Peter in Milko, ki ju je skrivala v svojem seniku ter ju oskrbovala do ozdravljenja Kantetova mati.

Januarja 1942 je pri Kantetovih že delovala pod vodstvom Jožeta Lemuta-Saše partizanska tehnika »Javornik«. 2. februarja so partizani Ervin, Jovo, Drago in Pavle zaplenili italijanskim vojakom, ki so strazili železniški predor pod Stanjelom, lahko strojnico in strelivo.

Marca 1942 je delovala v Gornji Branici dobro organizirana kurirska in obveščevalna služba. Prve kurirke in obveščevalke so bile: Danica Pavlič, Ivanka Stibilj, Bernarda Ukmar, Pepca Jarušek, Mara Vodič, Nada Trampuž, Marica Rudež in Rozina Zvolek.

Novi in novi borci so se javljali pri materi Kantetovi.

Decembra 1942 je bil v Gornji Branici sestanek žena in mladine. Takrat so sprejele sklep, da bodo zbrale hrano, obleke, orožje, strelivo in prostovoljne prispevke v denarju za partizane. Udeleženke, bilo jih je okrog 30, so tudi obljubile, da bodo partizanom prale, šivale in likale perilo.

Osem partizanov, ki jih je 27. februarja 1943 obkolilo več kot 200 fašistov, si je po borbi do poslednjega naboja vzelo življenje, da ne bi padli živi v roke sovražnika. Med njimi je bil tudi komandant II. Vipavske čete. Mrtve borce so fašisti zvezali z žico za noge in jih vlekli do ceste, nato pa so jih prepeleli na stanješko pokopališče, kjer so domačinom s sadizmom zagotavljali, da bodo tako končali vsi partizani.

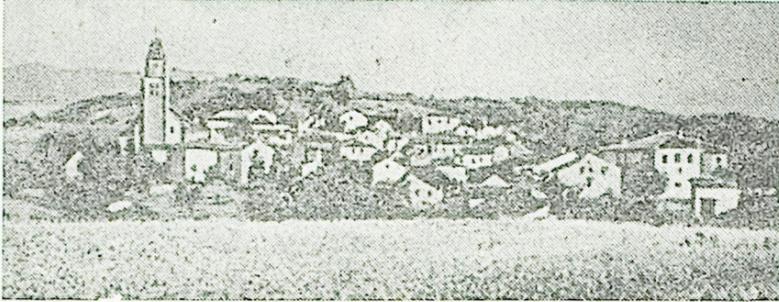
16. septembra 1943 so se vrste KPJ na Primorskem pomnožile z novimi člani. Takrat je bil izvoljen za sekretarja KPJ v Gornji Branici Evgen Kante. Stiri dni kasneje je bila v Gornji Branici ustanovljena zasilna partizanska bolnišnica, ki jo je vodil Franc Božič. 11. novembra je bil organiziran aktiv SKOJ, ki ga je vodila Stojana Čehovin. Aktiv je štela 27 mladincev in mladink. V tistem času se je močno razvila kurirska, pa tudi obveščevalna služba, čisto so bili prižgani partizanski kresovi, postavljali so mlaje in v enega izmed njih so Nemci celo streljali s topovi. Aprila 1941 je braniška mladina podarila I. bataljonu JPO slovensko zastavo, septembra pa zastavo ruskem bataljonu, medtem ko so žene darovale zastavo bazoviški SNOB.

8. septembra 1941 so partizani peljali skozi Gornjo Branico sedem kamionov fašistov, ki so jih zajeli pri Stanjetu.

... Ko so pridrvili fašisti v Hruševico in niso našli doma Jamniko-

vih, so hišo izropali in jo močno poškodovali. Nekaj dni zatem so ponovili enak prizor pri Tavčarjevih in Mrškovi. Tedaj so aretirali Jamnikovo mater, njenega brata Draga, Ottiljo, Marijo in Nado. Maja 1943 je prišla v Hruševico Štjakova četa. Partizani so se postrojili sredi vasi in zapeli »Nabrusimo kose«, »Slovenci kremeniti... Kmetje pa so jim prinesli terana kar v brentačah ter jih obdarili s cigaretami, čevlji, živžem.

Da se zbirajo borci proti fašizmu, sem slišala že prej, toda stikov z njimi nismo imeli. Ko pa je v začetku leta 1942 taborila v bližini vasi prva

Panorama Štjaka v zgodovinskem letu 1944

četa, sem dobila z njimi prvi stik. Partizani so hodili k nam, kuhali smo jim in zanje zbirali hrano. Hčerki Marica in Danica, takrat skoraj otroka, sta se tudi že aktivno udeleževali. Danica je bila kurirka, Marica pa celo sekretarka SKOJ.

Maja 1943 so fašisti požgali vas. Odpeljali so moške iz Ravenj, ki so bile tudi požgane, iz Sela, Štjaka, Pristave. Bilo jih je trinajst. Odpeljali so jih v Rašo, kjer so jih mučili in končno usmrtili na kraju, kjer so partizani uničili kamion fašistov. Takrat so bili strašni dnevi.

Zdi se mi, da je bilo pomladi 1942, če že ne jeseni 1941. Nekega večera, ura je bila že pozna, je nekdo potrkal na vrata. Kdo je? Rekel je, da je sosedov Ivan. Ko sem odprla, je vstopil. Stal je vzravan sredi kuhinje. Le roko je nekam čudno tiščal k sebi. Po obleki so bili še sveži sledovi krvi...

Ko so naši fanje prihajali v vas, je bilo polno dela. Mladinke in žene so se pridno sukale okrog ognjišč. Včasih je bilo treba iti na pot — s pisalom...

Leto 1943 je prineslo našim krajem mnogo gorja, ki je v tesni zvezi z izdajalcem Nedeljkom. Ta izrodek človeštva je izdal vse one, s katerimi je imel opravka. In teh je bilo mnogo v vsaki vasi. Fašisti in tržaška kvetura zatorej nista imela težkega dela. Sledili so požigi, streljanje talcev, aretacije in deportacije. Nas pa je bilo vedno več in želja po zmagi in svobodi je bila vedno bolj močna ter silnejša.

Po kapitulaciji Italije je bil v Štjaku ustanovljen »Štjaški bataljon«. V njem so bili v glavnem mladinci in mladinke.

Nekega dne je preletelo Štjak nemško letalo in zvečer so v vas prihajali nemški tanki, vendar se niso ustavili, pač pa so nadaljevali pot. Mi smo se naslednjega dne umaknili na Gradišče, ki so ga fašisti spreminili v ruševine in ga izpraznili. Od tam smo opazovali obleke megle dima po Vipavski dolini. Nemške horde so bile na pohodu. Preko Vrhov se je v naslednjih dneh valila gosta megle. Komandanta sem prosila za kratek dopust. Nisem se dospel do bližnjega doma, ko zaslišim gosto streljanje. Kaj se dogaja? Nekdo mi je povedal, da so Nemci izvedli nenaden napad. Streljanje je ponehalo in vrnili smo se. Nemci so poklali ranjence in bolnike. Blizu taborišča smo zagledali truplo bolničarke Jolande, ki je bilo ožgano. Nedaleč je ležala Milka, majhna in drobna, ki je še pred nekaj urami veselo gostolela: »Na oknu glej obrazek bled...«

Ko sem se vrnila iz zapora, so partizani pogostokrat obiskali mojo hišo. Pomagala sem jim, kolikor sem mogla. Pri nas so imeli tudi skrivališče. V njem je bilo večkrat mnogo orožja in partizanske literature. Mar-

sikateri partizan se je zatekel v to skrivališče v zadnjem trenutku in si tako rešil življenje.

27. novembra 1943 je bil ustanovljen vaški odbor AFŽ. Ustanovila ga je tovarišica Tanja, članica Pokrajinskega odbora AFŽ. Za tajnico prvega vaškega odbora sem bila izvoljena jaz. Naša naloga je bila zbiranje hrane, obleke, kuhanje in nudenje kakršnekoli pomoči partizanom, ki so prihajali v našo vas.

Potem so pridrvili četniki. Odpeljali so me skozi Stomaž in Sela. Pred vsako vasjo mi je komandant četnikov nastavljal na prsi puško in

zahteval, naj povem kdo in kje so terenci, sicer bom ustreljena. Na Selih so aretirali tudi Roziko in naju odpeljali v Podnanos, kjer so imeli štab. Tam so naju dolgo zasliševali, toda zaman...

Vsa mladina je aktivno sodelovala v ZSM. Skupaj z AFŽ je pomagala našim partizanom. Minerski vod je bil naš stalni gost. Mladinci in mladinke so prirejali mitinge, ki so se zaključili s pogostitvijo partizanov. Zene in mladinke so čestokrat pripravile pakete z dobrotami za ranjence in bolnike, ki so se zdravili v partizanski bolnišnici na Erzelju. Tudi sanitetni material smo nosile iz Trsta ter z njim preskrbovale partizanske bolnišnice.

Nikakor pa ne smemo pozabiti na pionirsko organizacijo. Njeni člani so zelo požrtvovalno pomagali troseti lepake in prenašati pošto. Pionir Mirko je po prvi nemški ofenzivi, ki je sledila italijanski kapitulaciji, našel v grmovju strojnico z dvema zabojema streliva, nato pa še šest pušk, kar vse je s ponosom oddal partizanom.

Člani okrožnega odbora za Vipavsko leta 1944 v Podragi

nom, ki so ga za to dejanje še posebej pohvalili. Pionirji so tudi zbirali denar za posojilo, ki je bilo razpisano med vojno, in ga oddajali partizanskim učiteljem. Posebno so bili ponosni, če jim je kot kurirjem-obveščevalcem uspelo ukaniti sovražnika.

Jaz sem zbirala hrano. Skladišče sem imela kar doma. Partizani so prihajali k meni in si oprtajali vreče moke, fižola, krompirja in drugih živil, pa tudi razno obleko, ki sem jo nakupila v Gorici.

V zaporu sem bila osem mesecev: dva meseca v Trstu, nato pa v raznih ječah po Italiji. Ko sem se vrnila, so mi otroci strgani in bosji v iz-

ropani hiši povedali, da so moža odpeljali v Nemčijo.

Aprila 1942 nas je med drugim obiskal tudi legendarni primorski narodni heroj Janko Premrl-Vojko. Nikoli ne bom pozabila, kako nam je pripovedoval o nalogah OF, o partizanih in o bližajoči se svobodi. Večkrat nas je obiskal tudi Svarun. Dajal mi je naloge, ki sem jih z navdušenjem izpolnjevala. Imela sem zvezo z Iztokom, Levcem in Andrejem, ki so prinašali literaturo za širši okoliš.

Strašni so spomini na grozodejstva, ki so jih počenjali fašisti, četniki in belogardisti. Nekoč sem bila priča, ko so Nemci zverinsko mučili in končno pobili ujetega partizana.

Nekaj časa sem tudi kuhala za komando mesta Ajdovščina. Kuhala sem kar doma, saj je bilo taborišče v bližini. Če ni bilo nevarnosti, so prišli na kosilo k nam, drugače pa smo jim mi nosili hrano. Zgodilo pa se je, da so nekega dne prihrumeli četniki. Partizani so pravočasno ušli, mi pa smo tudi uspeli v trenutku poksriti kosilo.

Nekega dne, pozno ponoči, je prišel na Vrabcje komandant Kosovelove brigade in se ustavil na domu komisarja Nanosa. Preden je legel, je naročil Nanosovi materi: »Če bi slučajno vrag prinesel Nemce, me takoj zbudite!« Nato se je zari v seno in zaspal. Zgodaj zjutraj ga je prebudil glas: »Tovariši komandant...« Ni utegnila povedati do kraja, ko ji je odgovoril: »No, mam'ca, bo že spet hajka?« kakor, da ne bi pričakoval nobenega drugega sporočila. Povedala mu je o avtu, ki je drvel proti Velikemu polju. V trenutku je pogledal na uro in pomislil. Vsak čas se bodo tam srečali partizanski kurirji. Dve prepreki čez cesto in dve zasedi.

Na bližnjem ovinku se je zableščalo steklo avtomobila. Pred prepreko se je avto ustavil. Iz skritega zaslona se je oglasila partizanska brzostrelka, odjeknila je močna eksplozija bombe. Bitka je bila kmalu končana. Domačini so odpeljali avto, ga spustili v prepad in zabrisali vse sledove.

Naslednjega dne je kolona Nemecev iskala izgubljeni avto s policijskimi oficirji. Kljub grožnjam ni niti najmanjši otrok vedel ničesar.

V začetku leta 1943 je prišel k meni ranjen partizan, domač z Gorenj-

šest vaščanov, jih ustrelili in jih vrgli v gorečo hišo. Ti Nemci pa so dobili zaslužen plačilo, ko so se vračali proti Sežani. Spotoma so jih namreč napadli partizani, ki so bili tistega dne v bližini Dolenje vasi.

Leta 1941 so bile volitve v prvi NOO. V Grizah pa so Nemci našli seznam kandidatov in so zaprli Julko Jakovec ter njenega očeta.

Ko so partizani v Raši razbili kamion poln fašistov, je črna svojat, ki je imela postojanko v Štjaku, pridrevela na Ravnje in besnela kot stekli psi. Vse so premetali, poropali in nato vas zažgali.

Preživeli smo se razšli po sosednih vaseh. Podnevi smo žene, ostale smo same, ker so možje odpeljali v zapore, prihajale na polja in obdelovale zemljo zase in za partizane.

Pozno jeseni 1943 so se možje vrnili domov. Tedaj smo za silo pokrili kak kot v hiši.

Čeprav je bila vas eno samo razdejanje, so partizani našli v njej svoj dom: Zene, ki smo konec leta izvolile vaški odbor AFŽ, nismo bile v zadregi, če jim je bilo potrebno nuditi pomoč: zbrale smo dovolj hrane, vina in tudi cigaret.

Spominjam se še dneva, ko smo pripravljali steljo. Takrat sta prišla k nam dva fanta. Rekla sem jima, naj se kar skobacata na voz. Vse do doma nista vedela kam ju peljemo. V solzah sta potem pripovedovala, da nista bila še v nobeni kuhinji, odkar sta odšla od mame...

... Povedali so mi še drugi večer. Tovariši Luka, ki je padel v Brkinih, je prišel k meni in dejal: »Še zadnjega sina si izgubila. Kaj hočeš — vojna je vojna.«

Naslednjega dne sem šla z dvema tovarišicama iskati svojega sina. Kot hrust velik in močan je ležal v krvi, ki je že peta od moje družine poksropila našo tlačeno zemljo. — Kako naj se sedaj sama maščujem? Ne, — saj nisem ostala sama. Tovarišici sta še trdneje poprijeli za puški in tudi jaz, čeprav že v letih, nisem oklevala in sem se še bolj zagrizla v delo v naši tehnik. Osem dni pred smrtjo zadnjega sina so me sprejeli v Partijo. Člani Partije so bili tudi padli sin ter hčerki Drina (Mihaela) in Bojana (Danica), mlajši sin pa je bil član SKOJ. Imela bi cel šop komunistov in sem prepričana, da bi odgovarjali na poštenih mestih...

Ze tisti dan so me določili za obveščevalko. Dali so mi številko 950. Od tega dne dalje sem vodila obveščevalni center na našem področju. Partizani so sicer bili v bližini, toda prihajali so samo ponoči, kajti v deset minut oddaljenem Štjaku so bili fašisti in karabinjerji. Ponoči si Italijani niso upali iz hiš in zato so bili podnevi v vasi fašisti, ponoči pa partizani.

2. februarja 1944 je bila v Štjaku I. pokrajinska konferenca AFŽ za Slovensko Primorje. Dvorano smo za ta svečani dogodek lepo okrasili.

Ko je bila ustanovljena organizacija SKOJ, sem bila izvoljena za sekretarico. Tega leta sem bila tudi na posebnem tečaju SKOJ in 26. novembra 1944 sem se udeležila okrajne konference za Vipavsko, ki je bila na Gocha. Na poti — pri Trebižanih — so me Nemci ujeli. Dva dni sem bila zaprta na nekem skednju, nato pa so me izpustili. Propustnico, ki sem jo imela pri sebi, sem skrivaj pogoltnila.

Kmalu po konferenci žena je bila v Štjaku I. pokrajinska konferenca primorske mladine. Nepopisno je bilo njeno navdušenje za ta pomemben zgodovinski dogodek, ki je bil ponoči zaradi večje varnosti.

V nedeljo, 1. maja 1945, ko so naš borci prihajali v Sežano s tanki, so bili v Štjaku še vedno četniki. Po vseh hišah so iskali prenočišča. Bil so videti kaj klavirni, saj so vedeli, kaj jih čaka.

Zmaga in osvoboditev sta prihajali. Ljudstvo je od veselja rajalo in prirejalo mitinge. Veliko zborovanje je bilo v Vipavi, kjer je govoril pisatelj France Bevk. In nekaj dni za tem je bila v Ajdovščini sestavljena prva slovenska narodna vlada.

OB 15. OBLETNICI I. POKRAJINSKE KONFERENCE NA ŠTJAKU

Navdala sta nas pogum in samozavest

Iz spominov ANICE MARC-NUŠE, delegatke na I. pokrajinski konferenci AFŽ v Štjaku 2. februarja 1944:

Nestrpno in z veliko vneto se nas je večina primorskih žena pripravljala na I. pokrajinsko konferenco AFŽ. Že 23. decembra 1943 je bil v vipavskih Smarjah sestanek članic pokrajinskih in okrožnih odborov AFŽ. Sestanka so se udeležili tudi tovariši Vilfan, Bebler in Leskošek. Že takrat smo med drugim govorili tudi o pripravah na konferenco.

Vsako okrožje zase je začelo s pripravami. Članice raznih odborov so se redno sestajale in aktivno delale tudi med ženami na terenu, da so vse doprinesle, četudi majhen delež, k uspehu konference.

Zaželeni in težko pričakovani dan konference, 2. februar 1944, se je hitro bližal. Še dva dni pred začetkom so se ustavile pri meni tržaške delegatke. Žene iz vseh kraških vasi so odhajale na bližnje javke, od tam pa so jih za to posebej določeni tovariši peljali v Štjak. Za varnost in konspiracijo je bilo poskrbljeno. Zbrale smo se tudi vse članice okrožnih odborov in skupno odšle na predvečer konference proti

Štjaku. Prišle so delegatke in članice skoraj vseh okrožij, tovarišice z Idrijskega, Tolminskega, Bovškega, Goriškega, Vipavskega, Postojnskega, Brkinskega in Istrskega ter iz mesta Trsta.

Prva vas, ki smo jo zagledale na poti, so bile Rovnje. Fašisti so jih požgali, da nas je ob tem pogledu bolelo srce. Nemo smo šle dalje. V Štjak smo prišle, ko se je že mračilo, vendar je v vasi šumelo kot v panju. Povsod je odmevalo petje in vriskanje, slišati je bilo harmoniko in petje. Poskrbele smo za prenočišče in se pridružile veseli družbi. Vendar smo to noč malo ali nič spali, vsi smo bili prevzeti od pričakovanja. Še vso noč so prihajale skupine iz raznih krajev.

Drugo jutro se je pričela konferenca v prostorih stare šole, ki je bila lepo okrašena. Vsa dvorana je burno in z dolgotrajnim ploskanjem pozdravljala tovarišice, ki so prihajale iz glavnega in pokrajinskega odbora. Na oder sto stopile tovarišice Angelca Ocepkova, Helena Puharjeva, Katja-Zora Rupena, Nataša in druge. Še zdaj sta mi živo v spominu tovarišici Angelca in Katja, ki sta imeli dolge referate in ki sta nas žal tako prezgodaj zapustili.

Konferenco je otvorila Lojzka Trošt-Nataša. Pristrčno je pozdravila vse navzoče, posebno goste. Glavni referat je imela Angelca Ocepkova, ki je lepo prikazala naloge žena v narodnoosvobodilni borbi. Velike in odgovorne naloge so bile pred nami, začutile smo, da smo prvič v zgodovini tudi žene postale enakopravne, da zavisi tudi od nas izid skupne borbe in da bo tako zaželena svoboda tudi naša za sluga.

Konferenco sta pozdravila še tovariši Vilfan in Pohar. Po odmoru in kosilu je bila popoldneva razprava, v katero so posegle številne žene. Za nekatere je bila to prva priložnost, da so se oglašile in govorile so neverjetno pogumno. O trpljenju naših internirancev po koncentracijskih taboriščih je govorila tovarišica Ksenija Kraigherjeva.

Ko se je sredi dvorane dvignila visoka, mična žena, vsa v črnini, je vse obmolknilo. Bila je mati junakinja iz Brkinov in z odločnim glasom je rekla: »Izgubila sem vse, kar mi je bilo najdražje — svoje sinove. Ni mi žal, ker sem jih dala domovini, dali so kri za boljšo življenje nas vseh. Vas, moje drage tovarišice, pa prosim, da ne popustite. Borite se do konca, da kri naših padlih ni tekla zaman!« z oči so ji po licih tekale solze in izginjale v ustnih koticah. Sedla je. — Povedali so nam, da je izgubila tri sinove. Zadnjega so ji pripeljali fašisti mrtvega na vozičku, vsega zmrcvarjenega. Da bi odvrnila hude posledice od vaštanov, ga je nesrečna mati zatajila: »To ni moj sin!« Izgubila je sinove in dom so ji požgali. Zasmilila se nam je in po dvorani je zašumelo: »Prekleti, maščevali se bomo!« Doumele smo, da smo do zdaj tako malo napravile. Ta junakinja nam je pokazala pot, izgubil je brez sledu tudi zadnji strah ali pomislek. Trdna volja in neverjetni pogum nas je navdal, da bomo vztrajali do konca.

Po tem je bil kulturni spored: petje, recitacije, kratki prizorčki iz partizanskega življenja in drugo. Nastopile so tovarišice iz Trsta, iz Divače in Sežane. Za zaključek še veselo rajanje in konferenca je bila končana.

Zapuščale smo Štjak, da nadaljujemo in končamo delo in naloge, ki smo si jih zadale za doseg edinega cilja: svobode!

GOSPODINJE PRIPRAVLJAJO ZA ZIMO

sadne sokove, kompote in marmelade

Skraini čas je, da si za zimske mesece pripravimo sadne sokove, kompote in marmelade. Pri pravi pa moramo paziti, da se v teh proizvodih ohrani čimveč vitaminov. To bomo uspeli le, če ne bomo sadja predolgo kuhale, temveč samo pasteurizirale v za to pripravljene posodi: sokovniku. Priprava sadnih sokov v sokovniku je zelo enostavna. Potrebujemo 5 kg grozdja ali drugega sadja (jabolk, sliv, paradižnika in podobno) in 50 dkg sladkorja. Grozdju potrgamo peclje, slive razpolovimo in odstranimo koščice, jabolka in hruške zrežemo na drobne krahle. Oprano in pripravljeno sadje zmešamo v skledi s sladkorjem in vsujemo v perforirani vložek, tega postavimo v zbiralno posodo, katero položimo na kozico, ki smo jo prej napolnili s toplo vodo. Ko voda v kozici zavre, vodna para prihaja do sadja, sadne celice pod vplivom toplote popokajo in sok

Nečavno umrla Angelca Ocepk, ki je imela na štjaški konferenci politični referat.

Skupina mladink in aktivistk spomladi leta 1944 na Štjaku

ZA LETOŠNJI TEDEN OTROKA

Več dela in manj proslav

Tema letošnjega tedna otroka, ki bo od 5. do 12. oktobra, je: »Pomagajmo otroku, ki nima urejenega družinskega življenja«. Na ta problem je opozorila svetovna javnost mednarodna organizacija za pomoč otrokom UNICEF. Pri nas je takih primerov sicer malo, bolj pereče pa je vprašanje otrok zaposlenih staršev. Rešitvi tega vprašanja naj bi služile otroške ustanove v okviru stanovanjskih skupnosti.

Ponekod so take ustanove pri nas že zaživele in uspevajo povsod, kjer so v bližini otrokovega prebivališča in so prilagojene delovnemu času in razmeram staršev. Kljub temu pa še ni rešena vrsta vprašanj, kakor je finansiranje, sodelovanje staršev, mesto in vloga mladine itd.

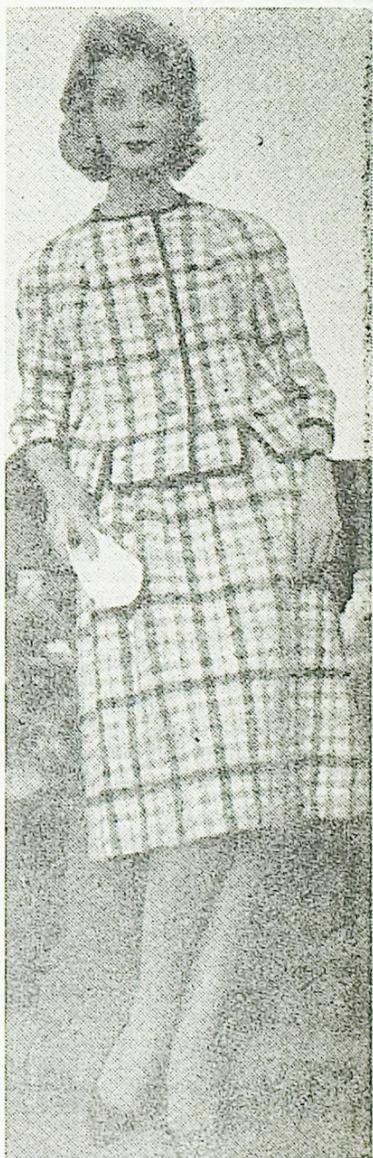
Ena izmed glavnih nalog letošnjega tedna otroka naj bi bila: poudarek delovni vzgoji mladine in v oblikah dela otroških ustanov. Pri tem naj bi odigrali važno vlogo tudi sindikati, same tovarne pa naj bi priskočile na pomoč mladini in pionirjem s svojimi visokokvalificiranimi kadri. Vse organizacije in ustanove naj skušajo vskladiti svoje delo na tem področju.

Akcija tedna otroka naj se ne bi omejila samo na en teden, temveč naj bi pomenila začetek širokega dela za pomoč otroku in

družini. Ni važno tudi, da bo veliko proslav, pač pa naj bo več dela in razprav z otroki in o njih.

Praktični NASVETI

Madeže z vrat in pohištva, ki ostanejo od prstov, najenostavnije očistimo tako: v liter hladne vode raztopimo dve žlici sode bikarbone. S to raztopino navlažimo madeže, takoj splaknemo s čisto vodo in zberemo s suho krpo. Če čistimo vrata in pohištvo v celoti, moramo najprej dobro obrisati prah in nato z isto raztopino umivati ploskve tako, kot so bile barvane. Pri lakiranem pohištvu ne smemo nikoli uporabljati bencina, etra ali acetona, ker bi z njimi pokvarili lak. Kuhinjske brisače bodo ostale brez madežev, če jih po kuhanju in izpranju prelijemo s to raztopino: na pol litra vode dodamo žlico kuhinjske soli in žlico amoniaka. Brisače pustimo v raztopini 10 minut, nato jih obesimo. Ko so suhe, jih spet skuhamo v milnici in operemo kakor navadno.

Dvodielna karirasta obleka

Podatki, ki nas silijo k razmišljanju

Statistični podatki Okrajnega higienskega zavoda o rojstvih v koprskem okraju od leta 1955 do 1958

Iz praktičnih razlogov smo razdelili okraj v 3 področja, in sicer 1. obalno (občine Koper, Izola in Pirana), 2. Kras (občini Sežana in Kozina) in 3. Notranjsko (občini Postojna in Ilirska Bistrica).

1. Na obalnem področju se je rodilo v letu 1955: 791, v letu 1956: 829, v letu 1957: 942 in v letu 1958: 885 otrok. Iz tega je razvidno, da se je rodilo največ otrok v letu 1957. Vedno se je rodilo več dečkov kot deklic, in sicer od 18 do 53 na leto. Iz leta v leto rodi več porodnic v bolnišnicah, in sicer v letu 1955: 705, v letu 1956: 770, v letu 1957: 866 in v letu 1958: 857, skupno 3198 porodnic. V vseh štirih letih je rodilo doma z babiško pomočjo 245 porodnic, brez babiške pomoči pa 3 porodnice.

2. Na kraškem področju pa ni veliko razlik v rojstvih med posameznimi leti; tako se je rodilo leta 1955: 271, leta 1956: 343, leta 1957: 324 in leta 1958: 315 otrok. Tudi tu se je rodilo vedno več dečkov kot deklic, in sicer od 2

do 32 na leto. Še v letu 1955 je večina porodnic rodila doma z babiško pomočjo, in sicer 226; nato pa se je stanje z vsakim letom spreminjalo, tako da je v letu 1958 rodilo doma z babiško pomočjo le še 93 porodnic, v bolnišnici pa že 222 porodnic. Nobena porodnica ni rodila brez babiške pomoči.

3. Na notranjskem področju pa rojstva iz leta v leto upadajo. Tako se je rodilo v letu 1955: 581, v letu 1956: 536, v letu 1957: 482 in v letu 1958: 495 otrok. Podatka iz zadnjih dveh let kažeta, da zaenkrat rojstva ne padajo več. Tudi tu se je rodilo vedno več dečkov kot deklic, razen v letu 1957, ko se je rodilo 20 deklic več kot dečkov. Še v letu 1955 je rodilo malo več kot polovica porodnic (205) doma, v letu 1958 pa samo še 113, in sicer z babiško pomočjo. V vseh štirih letih so samo 4 porodnice rodile brez babiške pomoči.

Iz navedenih podatkov sledi, da je iz leta v leto kvalitetnejša oskrba porodnic, ker jih vedno več rodi v porodnišnicah; da je v obalnem pasu vsako leto več rojstev (videti pa je, da smo v letu 1957 že dosegli vrh), da je na kraškem področju število rojstev že več ali manj ustaljeno in da je na notranjskem področju število rojstev v upadanju, vendar nima tendence k še nadaljnjemu zniževanju.

Šolniki v obalnem pasu: kam boste dali otroke v šolo v prvi razred leta 1964?

Vasco Pratolini:

DEKLETA IZ SANFREDIANA

Italijanski pisatelj Vasco Pratolini je že naš stari znanec. Po »Kroniki revnih ljubimcev« (Državna založba Slovenije) in »Junaku našega časa« (založba Lipa) smo dobili Pratolinijevo povest iz povojne italijanske družbe DEKLETA IZ SANFREDIANA. Delo je prevedel Ivan Skušek, opremil Vladimir Lakovič, izšlo pa je v zbirki Ljudska knjiga Prešernove družbe v Ljubljani.

Povest »Dekleta iz Sanfrediana« — iz predmestja mesta Florence — ima vse znane lastnosti Pratolinijevega pisanja: psihološka prefinjenost, analiza družbenih pojavov, topel odnos do malega človeka, sijajni opisi preprostih ljudi in nepomirljiv protest zoper zatiralce. Knjiga je izšla v originalu leta 1948, ko je Pratolini že zaslovel s knjigo »Cronaca familiare«. Zdaj je Pratolini znan že po vsem svetu, njegova dela prevajajo v domala vseh evropskih in ameriških državah, svetovna kritika pa uvršča nekatera njegova dela med najboljša dela ne samo italijanske, ampak svetovne književnosti.

Jesensko-zimski komplet. Obleka in jopa sta iz debelega tweeda, ki je letos v modi bolj kakor kdajkoli

v vsako hišo
Slovenskega Primorja

OB POSVETOVANJU O OBALNI PLOVBI V JUGOSLAVIJI

Z naše obale vsako leto slabše zveze

V Portorožu bo te dni posvetovanje o stanju in problemih obalne plovbe v Jugoslaviji. S tem v zvezi bi hoteli opozoriti na nekatere probleme s tega področja, ki so posebno važni za naše področje, kjer se obalna plovba kljub veliki naporom ne more uveljaviti in je še vedno zelo pomanjkljiva.

Nikjer ni rečeno, da bi bil ta problem v našem in tržiščem zalivu ter ob severozahodni obali Istre rešen z dodelitvijo ladje tipa »Ivan Cankar« neki naši luki, vendar pa bi bil občutno ublažen. Moramo pa našim bralcem povedati, da za zdaj po izjavah pristojnih ljudi na Reki ni niti misliti na to, da bi dobila katera izmed ladij »pesnikov« ali katerakoli druga domovinsko pravico v Kopru,

Izoli ali Piranu. Torej bo stanje še vnaprej ostalo isto kot doslej ali pa se bo še slabšalo.

Da je temu tako, nam jasno kaže primerjava med plovnimi redi zadnjih let ob naši obali. Iz leta v leto je naša obala namreč bolj zapostavljena in nehoti se nam vsiljuje misel, da bo v letu 1960 reško podjetje Jadrolinija, ki vzdržuje obalno plovbo na severnem Jadranu, sploh opustilo ladijske zveze s Slovenskim Primorjem. Kar poglejmo!

Leta 1957 je bilo še pet ladijskih prog: Koper—Trst—Koper (vsak dan); Umag—Koper—Umag s postankom v Portorožu, Piranu in Izoli; prav tako vsak dan; dvakrat tedensko Reka—Trst—Reka s postankom v vseh večjih istrskih obalnih mestih, vključno Piranu in Kopru; enkrat tedensko Reka—Koper—Reka s postankom v vseh večjih istrskih obalnih mestih; in dvakrat v tednu Trst—Zader—Trst s postankom v večjih obalnih mestih Hrvaškega Primorja in Istre.

V letu 1958 so bile le še tri proge: trikrat v tednu Reka—Koper—Reka, pri nas samo s postankom v Piranu in že pogojno v Izoli; trikrat tedensko s »pesnikov« Kostom Racinom (dvojček Ivana Cankarja) proga Trst—Ploče—Trst s postankom v vseh večjih mestih ob jugoslovanski obali; in še turistična proga od 1. junija do 4. oktobra, vsega 5 potovanj z luksuzno ladjo Jugoslavija, postanek pri nas samo v Portorožu na sidrišču (izkrcaje s čolni).

V letošnjem letu (1959) sta ostali za nas samo še dve progi: trikrat na teden Reka—Koper—Reka s postankom v Piranu; in dvakrat tedensko brza proga Trst—Ulcinj—Trst s postankom v Kopru, Izoli in Piranu.

Pripomnimo naj, da ladja »Ivan Cankar« sploh ne pride več v naše vode. Na progi Reka—Koper in nazaj vozi običajno zastareli parnik Sinj, ki ga večkrat zamenja še bolj stari in počasni in skrajno neudobni Knin. Oba imata največkrat občutno zamudo in še zdaleč ne ustrezata več zahtevam današnjega pomorskega prevoza.

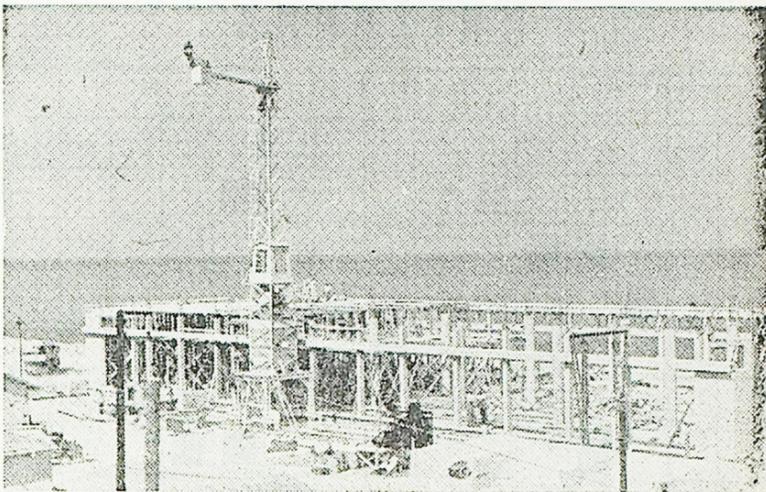
Na brzi progi Trst—Ulcinj—Trst vozita običajno motorni ladji Mari-bor ali Mostar. Ne le, da je čas odhoda iz Trsta (ob 21) in prihoda (ob 8. uri) zelo neprimeren, marveč sta ti ladji za to progo mnogo premajni, saj premoreta komaj 15 kabin z vsega 40 posteljami. Včasih pa se v Trstu vkrcata tudi nad 300 turistov, ki prebijajo 41 ur vožnje oz. Ulcinja v kaj neudobnih razmerah na krovu, ker niso mogli dobiti postelje v kabini. Lahko si mislimo, kako jim je bilo neprijetno spričo letošnjega muhastega vremena in prav gotovo niso zaman godrnjali in zabavljali čez neudobje na potovanju, kar jasno da ni bilo priporočilo za tiste, ki so se še namenili po tej poti.

Za dvig turizma na našem področju bi nujno potrebovali veliko motorno ladjo z vsem udobjem in večjo hitrostjo. Imela naj bi domovinsko pravico v Kopru ali Piranu, da bi lahko vzdrževala stalne in občasne turistične proge in potovanja, za katera vlada veliko zanimanje med domačimi in tujimi turisti.

V poletni sezoni 1960 bi bilo treba uvesti vsakodnevno progo Portorož—Piran—Koper—Ankaran—Trst—Gradož—Benetke in nazaj. Vožnja v obeh smereh ne bi smela trajati več kot

12 ur, za kar bi bila potrebna ladja s hitrostjo najmanj 18 milj na uro.

To so minimalne zahteve, pa nujno potrebne. Proge verjetno ne bi bile rentabilne, kot ni rentabilna sama po sebi nobena potniška proga, na kateri vozijo večje in drage ladje. Vendar pa je splošno korist na dlani, zato so že bivša Avstrija, pa predvsem Italija in celo Jugoslavija kot turistično zelo slabo razvita dežela subvencionirale take proge in ladje, ker je bilo to potrebno za dvig turizma in razvoj trgovine. Turizem na našem področju pa ni potreben in koristen samo za Slovensko Primorje, marveč za vso Slovenijo in Jugoslavijo, zato je več kot nujno, da se nam dodeli nekaj ustreznih ladij in obalnih potniških prog — ne glede na to, če naj imajo te ladje domovinsko pravico v naših pristaniščih ali ne. Vsekakor pa bi bile boljše izkoriščene in stale bi manj, če bi jih dodelili našemu pomorskemu podjetju.

V koprskem tovornem pristanišču se naglo dviga iz tal veliko tranzitno skladišče. Da bodo šla gradbena dela še hitreje od rok, so pravkar postavili na gradbišču velik premični žerjav

VSE OKROG
marja

VELIKANI NA MORJU

Glede velikosti prekomorskih potniških ladij ima prvenstvo še vedno Velika Britanija z nad 80.000 tonskima »Queen Elisabeth« in »Queen Mary«. Ze nekoliko prileteli ladji namerava Angleži nadomestiti z dvema motoranima ladjama po 50.000 BRT, istočasno pa zgraditi podobno velika ladjo, ki bo dobila ime »Queen Victoria«. Imela bo spet 80.000 BRT in bo vozila s hitrostjo 30 morskih milj na uro.

JADRANJE — STARA UMETNOST

Zdi se, da je jadrarstvo vsaj pet sto let starejšo kot se je doslej domnevalo. Nedavno iz jadranske zemlje izkopani ladijski model iz leta 3500 pred n. št. kaže na svojem dnu prav različne sledove jambora. Da pa so jadrali že okrog leta 3000 pred n. št. je neoporečno razvidno iz staroegipčanskih fresk in slik.

REŠILNA VLAČILCA

Največja dva na svetu ima Nizozemska. Sta to »Zwarte Zee« s 4200 KM in »Eibe« s 4000 KM. Slednja je nedavno potegnila največji plavajoči dok na svetu — dvigalna sposobnost 52.000 ton — čez Kanalski preliv iz angleškega Portsmoutha v holandski Rotterdam.

Pomorstvo št. 9/59

Zajetni zvezek 66 strani velikega formata z bogato zbirko slik in dvema slikovnimi prilogama je v prvem delu posvečen Drevu mornarice. Uvodni članek »Ob 40-letnici KPJ 17. Dan mornarice« je napisal kontraadmiral Ljubo Truta. Drugi del je z več članki namenjen 24. plenarni konferenci Mednarodnega pomorskega odbora, ki bo zasedal na Reki od 20. do 27. septembra. Na Dan mornarice je b. l. v Zagrebu odprt Brodarski inštitut, na katerega opozarja članek prof. inž. St. Silovića. Med številnimi pohujdnostanstvenimi članki in literarnimi prispevki sta v slovensčini inž. Miloša Gnusa »Med Rižano in Dragonju« ter Ernesta Adamića »To je čas...«. Ne manjkata običajni prilogi Vestnik Zdrženja pom. brodarstva Jugoslavije in Bilten Pomorstva. Povzetek važnejših člankov v angleščini. Naslovna stran revije prinaša barvni posnetek mestne luke v Dubrovniku.

Kje so odšli

- Pl »BIHAČ« je 12. septembra odpula z Reke s tovornom za tujino.
- Ml »BLED« je 5. septembra priplula v Boston, kjer razklada tovor.
- Pl »DUBROVNIK« je 11. septembra odpula iz Baltimorea — ZDA — za Jugoslavijo.
- Ml »GORENJSKA« je 12. septembra odpula iz Sfaxa s tovornom za Reko.
- Pl »LJUBLJANA« je 10. septembra odpula iz Zdanova (Crno morje, Sovjetska zveza) s tovornom za Jugoslavijo, kamor prispe 20. septembra.
- Ml »MARTIN KRPAN« je 14. septembra priplula iz Ravenne na Reko.
- Pl »NERETVA« je 3. septembra plula skozi Suez na poti na Japonsko.
- Ml PIRAN je 10. septembra odpula iz Londona za ZDA (Philadelphia).
- Pl »POHORJE« je 11. septembra plula mimo Colomba na poti v Jugoslavijo.
- Pl »ROG« je 10. septembra priplula v Shanghai, kjer manipulira s tovornom.
- Pl »ZELENGORA« je 11. septembra odpula iz Šibenika.

Prav gotovo je ena najvažnejših nalog in dolžnosti stanovanjcev, ki sami oz. po svojih organih upravljajo stanovanjske hiše v družbeni lastnici, da skrbje za to, da se stanovanjske hiše dobro vzdržujejo, da se pravočasno opravijo vsa potrebna popravila, skratka, da se ohranijo v čimboljšem stanju, kar je ne samo družbena, temveč tudi njihova najneposrednejša korist. Zato tudi zakon o stanovanjskih razmerjih ta vprašanja precej natančno in izčrpno ureja, pri čemer loči med tistimi stroški, ki jih za tekoče vzdrževanje, večja popravila in drugo trpi hiša, in tiste stroške za vzdrževanje posameznih stanovanj, ki obremenjujejo same nosilce stanovanjske pravice.

V našelu bremene po tem zakonu nosilce stanovanjske pravice vsi stroški za tekoče vzdrževanje posamez-

nih stanovanj, t. j. stroški za majhna popravila in čiščenje, ki nastajajo zaradi normalne uporabe stanovanja, razen tistih, za katere predpiše občinski ljudski odbor, da ne obremenjujejo nosilcev stanovanjske pravice, temveč se krijejo iz skladov hiše. Te in pa vse druge stroške za tekoče vzdrževanje in popravila hiše in skupnih prostorov (hodnikov, stopnišč, pralnic itd.), razen če ne gre za popravila, ki jih je povzročil po svoji krivdi nosilec stanovanjske pravice, pa trpi stanovanjska hiša.

O popravilih stanovanjske hiše odloča hišni svet, če pa gre za večja popravila, mora zahtevati pred odločitvijo mnenje zbora stanovanjcev. Pri tem mora voditi seveda računa o nujnosti posameznih popravil in o sredstvih, s katerimi hiša razpolaga. Razumljivo je, da tudi stroške za

Skrbi in potrebe Semeledele

V šest novih petnadstropnih stanovanjskih hiš tovarne Tomos v Semeledele, se je te dni vselilo 60 družin in nekaj samecev. Obljudena je tudi že trinadstropna stavba pod njimi, kamor so v odkupljena stanovanja vselila razna podjetja svoje uslužbenke. V doglednem času bo vseljiva še stanovanjska hiša podjetja Elektro Koper, a v gradnji sta nadaljnji dve manjši. Eno gradi zasebnik in bo enodružinska, drugo pa mestna občina za prosvetne delavce. Dograjni bosta do zime.

S sedanjimi vselitvami se je število šoloobveznih otrok v tem koprskem predmestju povečalo za nadaljnjih 60, a jih je bilo že doslej za samostojno šolo. Zaradi tega postaja vprašanje šole v Semeledele vedno bolj pereče in treba bo čimprej najti sredstva za graditev. Odlaganje ne bo več mogoče, zlasti ker bodo zrastle prihodnje leto tam še nove stanovanjske hiše, nekatere celo na zadružni podlagi, in bo Semeledele v dogledni bodočnosti štela okrog 4000 prebivalcev. Semeledeleški otroci tudi hudo obremenjujejo šole v mestu, kjer je pouk že doslej deljen na dve izmenici v dokaaj pretesnih učilnicah.

Ni pa v Semeledele pereče samo vprašanje šole. Rešiti bo treba tudi še druga vprašanja. Med njimi je zlasti važna ureditev uslužnostnih obrti in primerne gostišča. Zaenkrat ni v Semeledele niti ene same obrtniške delavnice, a tudi v samem mestu jih ni na pretek in je treba na usluge navadno dolgo čakati. Letos odprte trgovine bodo za nekaj časa še zadostovale, a bodo v bližnji bodočnosti postale pretesne. Razen tega bi bile potrebne še nekatere drugih strok.

Ni manj ni pereče vprašanje gostišča, ki bi nudilo razen pijač tudi jedila. Novi buffet s prostornino le nekaj kvadratnih metrov je bil sicer potreben, a gostinskega vprašanja v semeledelem predmestju ni rešil. Treba bo zato misliti na to, da se projektira v eni bodočih stavb pravo gostišče — ne pretesno, tudi ne luksur-

lom, katerega Semeledeleci ne bi odklonili. Le tako bi postala Semeledele res tisto, kar so si urbanisti zamislili — vrtno naselje.

Nazadnje pa je tu še vprašanje premeta. Tesen ovinek pri delavnihah podjetja Slavnik ga močno ovira in je razen tega še nevaren. Težki tovarnjaki, ki so lani in letos dovažali material za gradnjo novih stanovanjskih poslopj, se niso ozirali na napise, ki dovoljujejo cestno obremenitev samo s tremi tonami. Posledice so, da je cesta od križišča do novih Tomosovih hiš na mnogih mestih udrtja in še drugače poškodovana. Dale je ostal neurejen tudi del glavne ceste ob kanalu do omenjenih novih stavb. Ob dežju se nabira tam voda, da je prehod le težko mogoč. Treba bi bilo nujno urediti tudi sam kanal. V Semeledele nas zato čaka še precej dela in stroškov, a postopoma bodo gotovo zadovoljivo rešena tudi ta vprašanja.

Zanimive turistične številke

Letočni nepričakovano velik porast števila turistov in turističnih nočitev v Jugoslaviji je zajel dejansko pretežno le obmorska letovišča. Če se ozero po Sloveniji, je znašal porast nočitev v primerjavi s lanskim letom do 1. avgusta, to je do časa, ko so nam na razpolago že preverjeni uradni podatki, na Bledu 9, v Bohinju 12, na Jezerškem 3, v Kranjski gori 5, v Rogaški Slatini 4, v Solčavi in Logarski dolini 23 odstotkov itd., medtem ko je ponekod celo padel. Zato pa je doživela piranska občina naravnost ogro-

men porast. Piran s Fiesom in Strunjanom 66 odstotkov (najvišji v Sloveniji!), Portorož pa 37 odstotkov.

V omenjenem času je zaznamoval Piran 79.115 nočitev, 31.367 več kot lani, od tega samo 6.220 ali 4.692 več od tujih državljanov. Vse ostale nočitve odpadejo na Jugoslovane oziroma skoraj izključno na Slovence, kar pomeni, da je postal Piran največje letovišče Slovencev. Zato pa postaja Portorož vedno bolj letovišče tujcev. Do 1. avgusta je imel Portorož skupno 103.147 nočitev, 27.971 več kot leto prej, in od teh nič manj kot 61.918 od tujih državljanov. Prirastek tujih nočitev znaša tako 21.329.

Pri tem velikem porastu nočitev v Piranu in Portorožu pa preseneča, da Koper z Ankaranom ne le ni doživel porasta, marveč je celo nazadoval za 386 nočitev. Vseh nočitev je imel v omenjenem času skupaj 47.152, medtem ko jih je imel 1948. leta 47.538. Zato pa je naraslo v Kopru in Ankaranu kar za 184 odstotkov število nočitev tujih državljanov. Medtem namreč, ko je zaznamoval Koper z Ankaranom lani do 1. avgusta le 7.012 tujih nočitev, jih je imel letos kar 19.901, torej skoraj 20.000. Vpad gre torej na račun domačih nočitev. Slovenci so letos v velikem številu izostali in Ankaran spreminja svoj prvotni značaj slovenskega letoviškega kraja. Kje je vzrok? To bo treba šele ugotoviti. Prva domneva bi bila v tem, da so se Slovenci zbal slabega vremena, tujcev pa to ni oviralo, ker so bili že vnaprej najavljeni.

Postojna je četrto turistično središče koprškega okraja, ki je število med 26 glavnih turističnih krajev Slovenije, čeprav po številu doseženih nočitev ni posebno pomembno in mu daje veliko veljavo samo obisk Postojnske jame. Vendar je doživela tudi Postojna letos v omenjenem času porast nočitev kar za 42 odstotkov. Vseh nočitev je zaznamovala 9.412, od teh 4.399 tujcev ali 118 odstotkov več kot leta 1958.

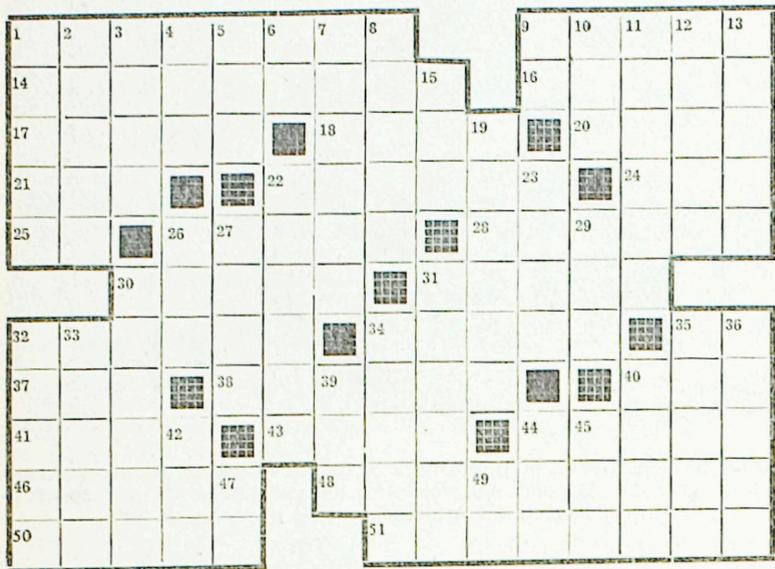
Ta pregled nam dokazuje, da imajo naši turistični kraji ob morju najboljše obete med vsemi v Sloveniji, obenem pa tudi, da morata Portorož in Ankaran posled računati zlasti s tujimi državljani. Temu primerno bo treba zato usmeriti propagando

Novi del Semeledele s Tomosovimi stanovanjskimi bloki

Dr. S. Polič.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. majhna, lepa in koristna ptica ujeta, 9. izrodek, spaček, 14. oddelki konjenice, 16. najvišja igra pri taroku, 17. milanska operna hiša, 18. najvišji vrh Karavank, 20. slovenski filmski režiser («Kekec»), 21. kradljivec, 22. prebivalec rimske Ljubljane, 24. okrajšava za našo de-

narno enoto, 25. kemični znak za iridij, 26. popularna italijanska filmska igralka, 28. cenik, 30. gojenec oficirske šole, 31. moško ime, 32. mesto nad Kvarnerskim zalivom, 34. dežela v Severni Afriki, 35. začetnici popularne mlade francoske filmske igralka, 37. naplačilo, 38. pušcavska žival, 40. Čapkova drama, 41. morskotoletovišče v Vinodolu, 43. znan Zolajev roman o pariški prostitutki, 44. določen delez, 46. zadnja črka grškega alfabeta, 48. splošno znan rekoven, 50. etnična skupina, 51. slovensko ime za ozvezdje Orion.

Navpično: 1. stisnjene dlani, 2. mali kipec, s katerim nagrade v Hollywoodu vsako leto najboljše umetniške uspehe v filmski ustvarjalnosti, 3. «električna» morska riba, 4. kopen, zemeljski, 5. junaška pesnitev, 6. začetnici starejšega hrvatskega skladatelja (opera «Kralj s Silbe»), 7. avtonomna oblast v sestavu LR Srbije, 8. moško ime, 9. okrajšava za «sveti», 10. jadranski otok, 11. deček s čudežno svetilko iz «Tisoč in ene noči», 12. duhovni in posvetni poglavar islama, 13. grška boginja modrosti in umetnosti, 15. naelektrjen delec, 19. pridelek enega leta, 22. glavno mesto Armenske SSR, 23. četrtmilijonsko mesto v Kolumbiji, 26. vrsta razvetja, 27. sodobni hrvaški skladatelj (Krstić), 29. etiopski plemiški naslov, 30. eno izmed imen pisatelja Meška, 31. mešanci belih in črnih staršev, 32. top, 33. prijeten vonj, 34. moški pevski glas, 35. tepec, prismoda, 36. temelji zidovja, 39. angleški otok v Irskem morju, 40. ročaji, 42. ime pesnika Grudna, 44. skala, 45. del Ljubljane, 47. latinski predlog, 49. znamka italijanskih težkih avtomobilov.

Mali oglasi

Takoj in zelo ugodno prodam **KOMPLETNO SPALNICO IZ TRDEGA LESA**, moderne izdelave, ter posteljo in drugo pohištvo. Josič (pri Simonovič), Dellavalle 12, Koper.

DVKOLESA od 7.000.— dalje, **CIKLOMOTORJI** od 44.000.— dalje ter **VESPE** in **MOTORJE**, nove ter rabljene, Vam nudi tvrdka **MARCON, TRST, Ulica Pietà 3** in nova trgovina na Trgu ospedale 6. Pošljamo darilne pakete za Jugoslavijo.

COTTUR - dvokolesa »COTTUR«, »BINACHI«, »LEGNANO«. Ciklomotorji — Moto M. V. Nadomestni deli za dvokolesa, — ciklomotorje, — Vespe, — Lambrette, — Moto-colibri »Puch«. **COTTUR, Trieste, ulica Crispi 8.**

Kino

KOPER: 18., 19. in 20. septembra francoski film cinemascope VSI ME LAHKO UBLJEJO, 21. in 22. septembra mehiški film DIVJA STRAST, 23. in 24. septembra sovjetski film ČELKAS.

IZOLA: 18. septembra jugoslovanski film RISANKE, 19. in 20. septembra mehiški film DIVJA STRAST, 21. in 22. septembra sovjetski barvni film MOČNI STEBRI, 23. in 24. septembra francoski barvni film cinemascope PEVEC IZ MEKSIKA.

ŠMARJE: 19. septembra angleški film HREPENENJE, 20. septembra jugoslovanski film RISANKE, 23.

septembra mehiški film DIVJA STRAST.

SKOPIJE: 19. septembra sovjetski film MOČNI STEBRI, 20. septembra poljski film SREČANJA, 23. septembra jugoslovanski film SKOZI VEJE NEBO.

POSTOJNA: 18., 19. in 20. septembra ameriški barvni film cinemascope PRINC IGRALCEV.

PRESTRANEK: 19. in 20. septembra ameriški film TUJEC JE KLICAL, 23. in 24. septembra italijanski film POTEPUHI.

PIVKA: 19. in 20. septembra češki film POKORNO JAVLJAM (SVEJK II. del), 23. in 24. septembra francoski film PRIMER DR. LAVRENTA.

SEŽANA: 19. in 20. septembra slovenski film KALA, 22. in 23. septembra ameriški film NAŠI ZVESTI PRIJATELJI, 24. in 25. septembra italijanski film VARJETEJSKE LUCI.

dih — 14,50 Glasbena medigra — 15,30 Z narodno pesmijo in plesom po domovini.

Sreda, 23. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Od melodije do melodije — 14,30 Kulturni obzornik: Beseda o izobraževanju odraslih — 14,40 Narodni odmevi — 15,00 Vesti — 15,10 Zabavna glasba.

Četrtek, 24. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Operetna glasba — 14,00 Glasba po željah — 15,00 Vesti — 15,10 Zabavna glasba — 15,30 Dalmatinske popevke.

Petek, 25. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Od melodije do melodije — 14,30 Poje akademski zbor »Branke Kršmanovič« iz Beograda — 15,00 Vesti — 15,10 Zabavna glasba — 15,30 Domače aktualnosti: Z mikrofonom v podjetjih, ki presegajo plan — 15,40 Igra godba LM.

Sobota, 26. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Popevke in ritmi od tu in tam — 14,30 Igrajo veliki revijski orkestri — 15,00 Vesti — 15,10 Zabavna glasba — 15,20 Iz naših kolektivov — 15,50 Glasbena medigra.

Radio-KODER

NEDELJA, 20. septembra: 8,00 Kmetijska oddaja: Leto dni dela komaselske komisije — Pred jensko setvijo — Neizkoriščena kmetijska zemljišča — 8,30 Z narodno pesmijo v nedeljsko jutro — 9,00 Naša reportaža »6 velikih priznanj« — 9,15 Zabavni zvoki — 13,30 Sosedni kraji in ljudje — 14,00 Glasba po željah — 15,00 Vesti — 15,10 Spored domačih skladb in popevk.

Ponedeljek, 21. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Zabavna glasba — 14,30 Sportna oddaja — 14,40 Izbrane melodije — 15,00 Vesti — 15,10 Zabavna glasba — 15,30 Slovenske narodne pesmi.

Torek, 22. septembra: 7,15 Glasba za dobro jutro — 7,30 Vesti — 13,30 Vesti — 13,40 Kmetijski nasveti — 13,45 Odlomki iz oper — 14,30 Sola in življenje: Pred trgatvijo v Br-

KAKO GLOBOKO SE POTOPI KIT?

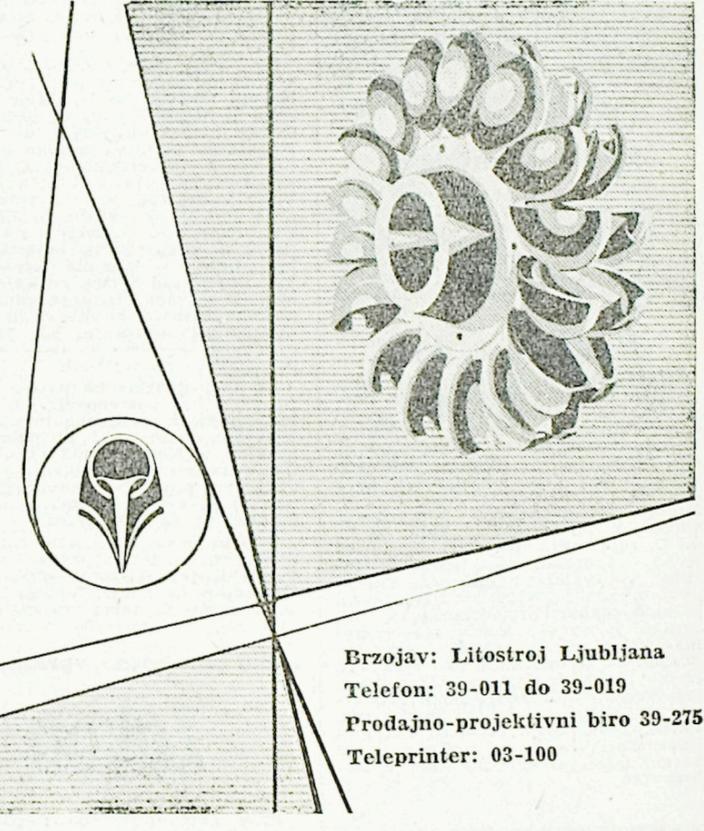
Brez pomožnih sredstev se človek lahko potopi do 5 m globoko. Malenkost globlje le izredno močne narave in z dolgotrajno vajo. Kaj pa kit, ki je tudi sesalec in diha s pljuči, težak pa je za 30 slonov oziroma 150 volov? Po najnovejših opažanjih kitolovcev, so grönlandski kiti-samel, zadeti s harpuno, dosegli globino 1000 do 1500 m. Samice in mladiči nekoliko manj.

TITOVİ ZAVODI

LJUBLJANA

IZDELUJEMO :
vodne turbine vseh vrst in velikosti — hidromehansko opremo hidrocentrale — črpalke (centrifugalne, propellerske, zobniške) — naprave za dviganje — dvigala vseh vrst — transportne naprave — vilicarje — škripce Ho-ruk — reduktorje za vse namene in vseh velikosti — stroje za opremo rudnikov, metalurških podjetij in kemične industrije — ulitke iz sive, jeklene, manganške in specialne litine

Brzjav: Litostroj Ljubljana
Telefon: 39-011 do 39-019
Prodajno-projektivni biro 39-275
Teleprinter: 03-100

Upravni odbor »VODNE SKUPNOSTI« KOPER

razpisuje mesto

direktorja

Kandidat za razpisano mesto mora izpolnjevati splošne pogoje za direktorsko mesto. Plača po tarifnem pravilniku podjetja. — Reflektanti naj pošljejo svoje ponudbe na Upravni odbor »VODNE SKUPNOSTI« KOPER do 30. septembra 1959.

Avtoturistično podjetje »SLAVNIK« Koper

obvešča javnost, da je ukinilo s 15. septembrom 1959 sezonske turistične mednarodne avtobusne proge na naslednjih relacijah:

- PORTOROŽ—KLAGENFURT—VILLACH
- PORTOROŽ—MARIBOR—GRAZ
- PORTOROŽ—TRIESTE—VENEZIA

Veleblagovnica »TRGOVSKI DOM« KOPER

sprejme takoj v službo

KVALIFICIRANEGA TRGOVSKEGA POMOČNIKA

in

4 VAJENCE-ke v uk za prodajo tekstila, obutve, kovinskega blaga in elektromateriala.

Pogoji za vajence: dokončana osemletna šola. Ponudbe pošljite ali se osebno javite v upravi podjetja v Koprju.

Barba Vane pravi...

Bomo kar na hitro opravili tudi ta teden. Imam sicer na rovašu nekaj pritožb čez nekatere gostince, pa se mi zdi že preneumno, da mi kar naprej samo oni nosijo v mlin, zato se jim bom tokrat raje izognil.

Pa ne popolnoma — posredno moram le omeniti neki gostinski lokal, ki pa sam po sebi ni nič kriv, pa tudi pomagati ne bi mogel spričo pogodbene oddaje vseh kapacitet neki organizaciji za veselico, kot je bil to primer minulo nedeljo z gostiščem »Na obali« v Zusterne.

Sva namreč slišala z Juco, da prirejajo naši invalidi tamkaj pristo zabavo. Ker sem po svoje tudi jaz invalid (pleša!), mi Juca tokrat ni odrekla prošnje in sva jo lepo mahnila v Zusterne. Bila je lepa nedelja zvečer. Na srečo sva koj dobila prazno mizo, za katero sva se krepko usidrila. Sosedje okoli naju so nama po dolgem čakanju svetovali, da bo najbolje, če se sama pobrigava za pijačo. Ker naju je žeja že hudo priganjala, me je Juca poslala k točilni mizi po pijačo. Po dolgem prerivanju sem le prišel do dveh Jugococt in ju srečno pritresel na mizo. Odpila sva po-

žirek vsak iz svoje steklenice, nato pa me je Juca čisto po pravilih zaprosila za ples. Nič kaj navdušen si vendar nisem mogel pomagati in sem se spustil z Juco v tisto mendranje v gneči plesalcev. Komaj sem dočakal konca plesa in olajšan sem se z Juco, ki je vsa zadovoljna sijala ko mak sredi pšenice, napotil nazaj k mizi.

Pa glej ga vraga! Čakalo naju je kaj milo presenečenje: na mizi ni bilo ne duha ne sluha o najinih Coctah. Na vprašanje so nama sosedje povedali, da je steklenici odnesel spreten natak. Juca se je jezno usedla nazaj za mizo, mene pa napravila za Sherlocka Holmesa, ki naj poišče tistega spretnjakoviča, da nama vrne še skoraj nepopito pijačo. Poslušno sem šel na zasledovanje, za katerega se mi je že vnaprej zdelo, da bo jalovo. In res — nihče ni nič vedel o natakarku, ki bi pobral polne steklenice koke z mize, še manj pa je kateri izmed belooblečenega osebja hotel sam veljati za tistega potegona.

Medtem ko sem se jaz šel dektivna, pa je Juca doživljala vedno nova presenečenja. K njeni (najini) mizi je hrupno prišla

družba, v kateri je imel glavno besedo krepak možak. Koj je hotel vedeti, zakaj je miza prazna. Juca mu je komaj dopovedala, da sva v dveh pri njej in da sem šel jaz lovit pijačo za rep. Vse skupaj pa ni nazadnje nič pomagalo. Možak je dejal: »Danes mi prirejamo zabavo in ne sme biti nobena miza nezasedena!« in je pobral Juco izpred nosa najprej stolice, nato pa je prišel še po mizo, jo odnesel k sosedom in posedel okoli nje s svojo družbo. Juca pa je odprtih ust obsedela sama na svoji stolici. Tako je bila jezna, da je celo mene pozabila ozmerjati, ker nisem našel tistega vestnega natakarkarja. Pograbila me je za rokav in me v svoji ihti kar potegnila na cesto in domov. »Poslej velja res samo še svoji k svojim!« je ventila. »Poslej bova šla samo še na prireditve ob osmem marcu ali na pustni terek, sicer pa bova rajši pila Rižano in natepavala fižol!«

Jaz sem seveda samo vdano kimal, nazadnje pa mi je skrivaj ušel smeh, ko se je Juca pridušala, češ naj ti tisti »prireditelj« le za osmi marec pade v pest kje na kakšni prireditvi: »To bi mu vrnila milo za drago!«

Za danes dovolj in prav lepo pozdravljeni do prihodnjic, ko vam spet povem kaj novega!

Vaš Vane

JESENSKA KOŠARKARSKA SEZONA SE PRIBLIŽUJE VRHUNCU

NOGOMET

Svetle točke na domačih tleh

Primorska zastopnika še brez točk

Peti obrat medsebojnih jesenskih srečanj slovenskih košarkarjev se je končal za primorske lige na vsej črti neuspešno. Iz Trbovelj, kjer je nastopil postojnski Partizan, smo že vnaprej pričakovali stoddostni poraz, zato pa je bila vsa pozornost osredotočena k nastopu Partizana iz Ilirske Bistrice v Domžalah, kjer naj bi mu gotova zmaga navrgla novi točki na poti k zasedbi častnega vrha v II. slovenski ligi. Zgodilo pa se je drugače, kajti ranjeni lev v podobi domžalskega Partizana, ki se bori za obstanek v ligi, je zaigral brez predsodkov in kljub spoštovanju boljšega nasprotnika odločno zmagal. Poraz je za Bistričane tokrat tem bolj boleč, ker bi v primeru zmage prvi v letošnjem prvenstvu pristali na prvem mestu prvenstvene tabele.

Postojnčani so nastopili proti Rudarju s popolnim moštvom in srečanje izgubili s 95:52 (60:24). Za Postojno so bili uspešni: Bajc (2), Tavčar (22), Makarovič (6), Jurca (2), Pellaschier (11), Jošt (1) in Lipovž (8). Večerno tekmo sta pred več sto gledalci sodila Hodej iz Trbovelj in Hrovat iz Ljubljane.

PO PORAZU — PROTEST

Ilirska Bistrica je nastopila na peščenem igrišču v Domžalah kot brezpogojni favoriti. Domači pa so si že v 1. polčasu nabrali

USPEH PIRANSKIH VATERPOLISTOV

V tekmovalju druge republiške lige v vaterpolu so se piranski mladinci uvrstili v finale, kjer so se pomerili z ekipo Celuloze iz Krškega. Prvo srečanje so Pirančani izgubili z 0:15, v drugem srečanju pa so bili enakovredni nasprotnik izkušenega igralca Krškega. Drugo srečanje se je končalo s tesno zmago Celuloze s 7:6.

SPORTNA NEDELJA V IZOLI ODBOJKA

V nedeljo, 13. 9. 1959, je v Ljubljani v II. kolu jesenskega dela II. republiške lige v odbojki za člane Grafičar premagal ekipo Izole z rezultatom 3:1. Čeprav je Izola nastopila z oslabiljeno postavo, je bila enakovredni nasprotnik Grafičarju in je izgubila v glavnem po zaslugi sodnice, ki je sodila pristransko, s čimer je onemogočila vsako lepo in borbeno igro s stalnim zvižganjem »nosečih« žog igralcem Izole. Zaradi pristranske sojenja se je moštvo Izole pritožilo na Odbojgarsko zvezo Slovenije.

V nedeljo, 20. 9. 1959, bo v Izoli odigrana tekma tretjega kola med TVD Partizanom iz Črnuče in Izolo. Tekma se bo pričela ob 10. uri na letnem telovadšču TVD Partizana Izola. Igralci Izole so trdno prepričani, da bodo zmagali in se s tem plasirali na vrh svoje skupine in v kvalifikacijski turnir, ki bo oktobra med vsemi prvaki skupin II. republiške lige. Ljubitelji odbojke vabimo, da si ogledajo tekmo Izola:Črnuče, ker bo to edina tekma v jesenskem delu, ki bo odigrana na domačem igrišču.

KOŠARKA

Uspešnejši kot odbojkarji so bili košarkarji TVD Partizana Izola, ki so v Piranu premagali ekipo Pirana z rezultatom 81:69. S tem so si zagotovili drugo mesto v Okrajni košarkarski ligi, niso pa izključene možnosti za osvojitve prvega mesta.

»Kamnik« Kamnik

Telefon 206, 301, 302 — Brzovjav: »Kamnik« Kamnik

PROIZVAJAMO:

- EKSPLOZIVE: Kamniktit I., Kamniktit II., Amonal, Metankamniktit itd. — Gorilne vrvice dvojne in specialne impregnirane s PVC maso
- SMODNIK: rudarski in črni lovski smodnik
- PIROTEHNIČNE PROIZVODE ZA OGNJEMET: rakete in bombe raznih dimenzij, petarde, vodomete, fontane in prah za bengalični ogenj
- PROIZVODE ZA ŽTP: železniške žabice, parafinske in smolnate bakle raznih vrst
- PIROTEHNIČNO GALANTERIJO: rakete za novoletne jelke, kapslje za otroške samokrese, konfete in pasje bombice

8 točk prednosti, ki so jih v istem razmerju obdržali do konca srečanja, ki je bilo vseskozi borbeno, ostro in kar se da temperamentno. Srečanje sta vodila brez bistvenih napak Ljubljancina Hrovat in Cizej, koše za Partizan pa so dosegli: M. Grlj 8, R. Grlj 13, Lenarčič 19, Prosen 11, Kopriva in Znidaršič po 4, Koren 2 in Štefan 3. Vodja gostujočega moštva je vložil po tekmi protest, ker navaja, da domača ekipa ni nastopila v predpisanih oblačilih, da domači niso poskrbeli za rediteljsko službo itd. Zdi se, da bo morala Tekmovalna komisija pri KZS protest ugodno rešiti v korist Ilirske Bistrice, če naj dosledno zaščiti izvajanje tekmovalnih pravil, ki jih je v izredno ostri formulaciji pred nedavnim sama predpisala. Sicer pa je Partizan z nedeljskim porazom zdrknil z drugega na tretje mesto prvenstvene lestvice.

ODLIČNA KOŠARKA NA KOPRSKIH TLEH

Presenetljivo dognana nedeljska srečanja v okrajni konkurenci nas tokrat silijo, da posvetimo prvenstvu na domačih tleh več pozornosti kot sicer. Okrajna liga je imela v nedeljo na sporedu dva pomembna derbija. V Piranu je gostovalo moštvo Partizana iz Izole in zmagalo po težki borbi z izidom 81:69. Rezultat je z ozirom na dejstvo, da so srečanje igrali v zaprtem prostoru, izredno visok, kar ponovno dokazuje, da se skladno z nenehnim dvigom kvalitete dvigajo tudi rezultati tekem. Na tekmi je odlično zaigral predvsem domačin Kveder (22), ki sta mu bila med nasprotniki enakovredna le še Lovrenčič (37) in Kleva (17).

V drugem derbiju kola v Postojni sta B moštvi domačih in Ilirske Bistrice v medsebojnem srečanju pred 100 gledalci odločili, kdo bo v ligi pristal na zadnjem mestu. Mladi in nadarjeni igralci obeh društev so leno zaigrali, zmagaja pa je pripadla gostom z 32:25 (20:13). Pri zmagovalcih je bil najboljši Koren (14), pri domačih pa Inocenti (8).

Najkvalitetnejšo tekmo nedeljskega kola pa je videlo nedvomno kakšnih 150 koprskih gledalcev. Ni pretirano reči, da je Partizan prikazal daleč najboljšo igro v letošnjem prvenstvu, čemur pripisujemo tudi visoki uspeh proti popolni ekipi Sežane z rezultatom 85:39 (39:13). Nadarjeni Kalčič (25) je imel solidna sodelavca še v Žerjalu (21) in Jakominu (18), sicer pa gre pohvaliti celotno moštvo, ki bo, če bo zmagalo v ligi in če bo ohranilo sedanjost formo, najresnejši konkurent za osvojitve 1. mesta na kvalifikacijah za vstop v II. republiško ligo, ki bo 4. oktobra.

Lestvica po nedeljskih tekmah:

Koper	8	6	1	1	465:314 (+ 151)	13
Izola	8	5	2	1	479:351 (+ 128)	12
Bistrica B	8	3	0	5	180:260 (- 80)	6
Sežana	8	3	0	5	277:383 (- 106)	6
Postojna B	8	2	1	5	239:298 (- 59)	5
Piran	8	3	0	5	367:417 (- 50)	5

Slab uvod v primorsko prvenstvo

V nedeljo je bilo na sporedu prvo kolo primorskega nogometnega prvenstva, ki pa je bilo zelo slabo spričevalo za naše nogometne organizatorje. Na sporedu so bila komaj tri srečanja, ki so se končala takole: Sidro—Ilirska Bistrica 0:0, Primorje—Tolmin 2:0 in Tabor—Rudar 3:3. Tekmi Koper—Adria in Branik—Anhovo sta bili odloženi, Postojna pa je bila prosta.

Zakaj je prišlo do okrnjenega sporeda? Kakor je znano, so naši časopisi že pred časom pisali, da se je Adria združila z Novo Gorico. Naenkrat pa so sporočili nogometni funkcionarji, da bo Adria nastopala v primorskem prvenstvu in da bo liga štela 11 članov. Do sem bi bilo vse v redu, saj so lahko iz upravičenih razlogov pozneje razveljavili združitve in Adrio vključili v prvenstvo. Toda ko bi moralo priti do tekme Koper—Adria, so brzojavno odpovedali srečanje in sporočili, da Adria ne bo nastopala. Res je neverjetno, zakaj je potrebno to manevriranje, oziroma kakor se pravi po domače, »kufre gor, kufre dol«. V štirih mesecih,

odkar se je končalo primorsko prvenstvo, pa bi te stvari vendarle lahko uredili. Ali je res potrebno, da organizacijska vprašanja rešujejo teden dni ali celo nekaj ur pred začetkom prvenstva?

Posledice takega načina dela bodo vsekakor neprijetne. Ker so žrebali za 11 moštev, bo odslej vsako nedeljo nepopolno kolo, čeprav je število udeležencev parno. To bo seveda prvenstvo podaljšalo in podražilo stroške. Vsekakor naj bodo letošnje izkušnje obema okrajnima podvezama in primorski tekmovalni komisiji dober nauk za prihodnje, da bodo organizacijska vprašanja pred prvenstvom pravočasno reševali.

In zdaj še nekaj besed o tekmah. Predvsem je treba povedati, da je Ilirska Bistrica že takoj v začetku poskrbela, da bo tekmovalje zanimivo. Iztrgati točko drugoplasiranemu z lanskega prvenstva na njegovem igrišču je res presenečenje prve vrste! Pirančani so bili res v premoči in tudi smola jih je spremljala pri streljanju na gol, vendar to ne zmanjšuje uspeha Bistričanov, ki

za Izolo nekdanji najboljši igralec Postojne Kostič.

Tekma v Ljubljani pa bi se kmalu končala s presenečenjem. Nova Gorica je začela z velikim poletom in prvi polčas zaključila z izidom 1:0 v svojo korist. Zal pa je ta polet v drugem polčasu popustil. Domačini so prevzeli pobudo in s štirimi lepimi goli zapečatili usodo gostov.

Lestvica:

Triglav	2	2	0	0	5:0	4
Rudar	2	2	0	0	11:1	4
Maribor	2	2	0	0	3:1	4
Branik	2	2	0	0	8:3	4
Ljubljana	2	2	0	0	7:3	4
Kladivar	2	1	0	1	6:9	2
Gračičar	2	0	1	1	1:5	1
Krim	2	0	1	1	0:1	1
Sobota	2	0	0	2	1:3	0
N. Gorica	2	0	0	2	3:10	0
Izola	2	0	0	2	2:7	0
Ilirija	2	0	0	2	1:5	0

so lani izgubljali tekme z dvošteviličnimi izidi in kljub vsej »smoli« ne bi smeli delati Pirančanom preglavic. Uspeh Ilirske Bistrice pa seveda ni prišel sam od sebe, ampak je posledica sistematičnih in skrbnih priprav. Kaže torej, da ima primorska liga zdaj moštvo, s katerim bo treba kar najresneje računati.

Srečanje v Ajdovščini pa se je končalo z zaslužno zmago domačinov. Obema moštvoma se je poznal daljši presledek in igra ni bila na zadovoljivi višini. Precej razburljivo pa je bilo srečanje v Sežani. Domačini so bili boljši, vendar jih je sodnik oškodoval vsaj za enajstmetrovko. Vodstvo kluba je zaradi tega vložilo protest.

(Nadaljevanje s 5. strani)

NAŠI ŠOLSKI PROBLEMI

Sardoč — sta že opozorili ne samo na skrajno natrpane učilnice in vadiške razrede, ki onemogočajo normalen pouk in nastope učiteljskih in študentskih skupin, ampak tudi na vprašanje praktičnega pouka in drugih osnovnih zahtev sodobne in reformirane šole. Popolnoma nemogoče je zadostiti učnemu načrtu, ko nima šola niti enega kabineta, ne praznega prostora, ne telovadnice, da niti ne govorimo o kuhinji ali urejeni delavnici. In najboljše perspektiva je, da tega ne bo še dve leti. Pouk tehnične vzgoje bi bil lahko na učiteljski, kjer imajo lepo urejeno delavnico, vendar je predaleč, prav tako pa je s telovadnico, ki jo že tako koristijo osem koprskih šol in TVD Partizan.

V živahni razpravi članov šolskega odbora so padali razni predlogi za improvizacije, ki bodo potrebne še tekom letošnjega šolskega leta. Mogoče bo treba prav v tej zvezi reševati tudi vprašanje Otroškega vrta in predvsem Pionirskega doma, prav gotovo pa šolske in mlečne kuhinje, kajti neoparavilno in neodpustno bi bilo, če bi pustili naše otroke v zimskem času brez tople malice in vozače brez kosila do poznih popoldanskih ur, ko se vrnejo na svoje domove.

Prav tako bo treba pomisliti na razne rešitve najbolj perečih problemov — kot so delavnice, najnujnejša oprema, kabineti — skupno za obe šoli, ki sta pod isto streho, s pomočjo gospodarskih organizacij. Naši delovni ljudje so pri vsem tem neposredno in živo prizadeti in zato ni bojani, da bi imeli gluha ušesa.

Šolska odbora sta ob koncu sklenila, da bodo ta vprašanja glavna tema bližnjega roditeljskega sestanka, na katerem naj bi se vsi starši seznanili z dejanskim stanjem in perspektivami ter tudi pomagali pri njihovem reševanju.

Koprsko šolsko vprašanje so po sestanku obeh šolskih odborov reševali še pretekli ponedeljek na skupnem sestanku predstavnikov Okrajnega in Občinskega Sveta za šolstvo ter predstavniki Sveta za urbanizem. Po urbanističnem načrtu ne bo več v Samedeli velikih novih blokov, pač pa se bo izgrajevalo zlasti Gramscijevo nabrežje. Po novih gledanjih se tudi ne vnamajo več za šolske centre, ker naj bi otrok ne imel do šole daleč in naj bi bila šola zraščena s svojim okoljem. Tako imajo v načrtu razcen sedanje šole še šolsko poslopje na Bonifiki in na Gramscijevo nabrežje. Torej tri imeli v perspektivi v Koprju tri osnovne šole, ki bi zadostile vsem potrebam šoloobveznih otrok.

Z. L.

MALI ROKOMET

Neuspešen start Primorcev

V nedeljo je bilo na sporedu prvo kolo republiške ženske in moške lige v malem rokometu. Kakor znano, zastopata Primorsko v moški ligi Koper in Ajdovščina, v ženski ligi pa Koper in Piran.

Posamezni rezultati so bili naslednji:

V moški ligi je Koper izgubil v Tezmem pri Mariboru s Kovinarjem s 25:26, Ajdovščina pa na domačem igrišču s Slovanom s 16 proti 21. V ženski ligi pa je Koper izgubil z Dravo s 3:5, s Slovanom pa z 9:17, medtem ko je Drava premagala Piran z 12:4.

Najbolj napeto srečanje je bilo v Tezmem, kjer bi Koper kmalu preskrbel za presenečenje in slavil zmago nad domačo ekipo, ki velja na svojem terenu za skoraj nepremagljivo. Koper bi to tudi dosegel, žal pa je imel njihov sicer odlični vratar slab dan in je spustil nekaj povsem nenevarnih žog. Kljub vsemu je treba Koprčane pohvaliti zaradi odlične igre. Najbolj se je odlikoval Kosmina, ki je dosegel osem golov.

Ajdovci so sprejeli v goste ljubljanskega Slovana. Izkušeni gostje so se morali precej potruditi, da so premagali požrtvovalne domačine. Tekmo je odločilo pač večje tehnično znanje in rutina.

Z zanimanjem smo pričakovali prvi nastop zmagovalca na zveznem zletu Partizana v Beogradu: ženske ekipe Kopra. Zal pa so bili gledalci razočarani že pred začetkom tekme, saj je manjkala najboljša igralka Urbančičeva, ki ji vodstvo tovarne igel v Kobaridu ni dovolilo zapustiti delovnega mesta dve uri prej, da bi lahko odšla na avtobus. Kljub oslabiljeni postavi so se Koprčanke uspešno borile z glavnim favoritom za prvo mesto in izgubile s tesnim izidom. Pri domačinkah je bila najboljša vratarka Hrvatina, pri gostjah pa se je odlikovala s točnimi in močnimi strelji Brunnova.

V tekmah s Slovanom so bile Koprčanke že vnaprej obsojene na poraz. Na tekmi z Dravo se je poškodovala vratarka Hrvatina in v že tako oslabiljeni postavi je zdaj zavezala še ena velika vrzel. Že na prvi tekmi se je po-

kazalo, da ima Koper premalo igralk na razpolago. Ekipa, ki želi tekmovali v republiški ligi, mora poskrbeti tudi za primerno število rezervnih igralk.

Pirančanke so svoje pristaše močno razočarale, saj nihče ni računal na tako visok poraz, zlasti po uspehu v tekmovalju za jugoslovanski pokal. Morda je bila slaba igra z Dravo le trenutno nerazpoloženje in bo v naslednjih kolih bolje?

V prihodnjem kolu bo Koper sprejel doma moško in žensko ekipo kranjske Mladosti. Domačini imajo lepe možnosti za osvojitve prvih točk. Ajdovci bodo odpotovali v Maribor, kjer imajo v tekmah z Branikom bolj malo upanja. Pirančanke pa so v drugem kolu proste.

POSLOVNO POROČILO MESTNE HRANILNICE IZOLA—KOPER za mesec avgust 1959

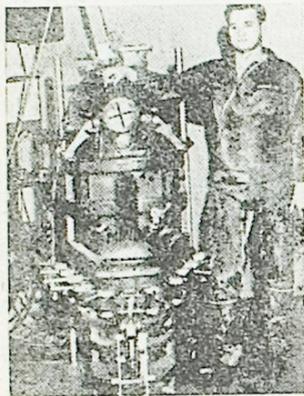
Hranilne vloge so se povečale na din 54.481.470 ali za din 14.717.930. Tekoči računali so se povečali na din 9.653.965 ali za din 5.751.060. Računi stanovanjskih najemnin din 10.143.262. Bančni kredit je bil odplačan od din 12.642.473 na din 8.454.455. Potrošniška posojila so padla na din 29.922.824 ali za din 1.230.563. Ostala posojila so se povečala na din 41.023.950 ali za din 8.135.583. Srednjeročna posojila so bila izplačana v znesku din 2.685.925. Gotovinska rezerva v Narodni banki in blagajnah 12.424.417. Dohodki v prvih osmih mesecih 1959 so znašali din 5.095.308, izdatki pa din 5.066.361 (začasni prebitek din 29.947). Sedaj že lahko trdimo, da je porast hranilnih vlog precej enakomeren v vsej državi. To lahko smatramo kot znak, da se vrača zaupanje v trdnost kupne moči dinarja, kar bo v bližnji bodočnosti še povečalo dotok hranilnih vlog.

Čokno v svet

ZANIMIVOSTI
OD VSEPOVSOD

Na sliki je Patricia Watson, 30-letna učiteljica iz Londona, s svojim »Romeom«, ki ga je spoznala med turističnim bivanjem v Italiji. Italijani so postali že tako nevarni posebej angleškim turistkam, da so v Londonu iznašli posebno zavarovanje in ga imenovali »Polica Romeo«. Višina: do 2 milijona. Namen: odškodnina za primer pretrgane zaroke. Pravijo, da se kar obnese in prenekateri prevarjeni zaročenec se je potolažil z dvema milijonoma. Zedeva ima torej tudi svojo šaljivo plat, vendar pa je primer gornje učiteljice presegel to mejo: ko je odkrila, da je njen Romeo poročen in oče petih otrok, je neznanom izgubila in se tudi v službi ni javila, ko se je začela šola. Svojo zaroko je bila namreč ob odobravanju svoje družine obesila na veliki zvon...

500 M VISOKI TELEVIZIJSKI STOLPI
Televizijski stolpi silijo vedno bolj v višino. Samo v ZDA jih je več kot tri sto, ki so visoki nad 300 m. Najvišji televizijski stolp na svetu stoji trenutno v Roswellu v New Mexico; visok je 483 m. Bo pa kmalu ob svoje prvenstvo, ker gradijo v Montani stolp z višino 503 m. Tudi pri tem Američani še niso obstali. V Kentuckyju že čaka na gradbeno dovoljenje televizijski stolp, ki bo mohl 550 m visoko pod oblake. Najvišji evropski televizijski stolp je nedavno pričel obratovati na Švedskem v mestu Hörby.

»Hitrostno obleko« bi lahko imenovali vesoljski skafander na gornji sliki, ki po svoji obliki in udobnosti močno spominja na srednjeveške mučilne naprave »železne device«. Fiziolog Flanagan Gray (na sliki) je v tej napravi zdržal pet sekund hitrost, tridesetkrat večjo od gravitacije. To so prvi poskusi pred poletom človeka v vesolje, napravljeni v Johnsville, ZDA.

LUŽIŠKI SRBI V AMERIKI
Z najmanjšo slovansko vejo, Lužiškimi Srbi, poznanimi pod imeni Sorbi oziroma Vendi, ki živijo na Saškem v Vzhodni Nemčiji, je v odlično organiziran razstavi seznanila Američane Javna knjižnica v New Yorku. Razstava je vzbudila nepričakovano zanimanje.

SLANOST JADRANSKEGA MORJA
ni povsod enaka. Ob vzhodni — naši — obali je bolj slano kot na nasprotni strani. Slanost mu raste od severozahoda proti jugovzhodu. Med obalo in otočjem znaša slanost 33 do 39 odstotkov. Zaradi močnega dotoka slane vode v Severnem Jadranu pade tam slanost sploh; celo na 16 do 18 odstotkov.

STOKRAT NA DAN

V norveški prestolnici Oslo je policija prejela neko 32-letno žensko, ki je po telefonu stalno nadlegovala sovjetskega veleposlanika. Tudi po stokrat na dan ga je poklicala. Diplomati se je preko norveškega zunanjega ministrstva obrnil na policijo, ki je nadlegovalko trikrat posvarila, končno pa jo je zaprla. Ženska trdi, da ji je sovjetski veleposlanik sam naročil, naj ga pokliče vsako jutro in vsak večer, da mu vošči dobro jutro in lahko noč. Njeno duševno stanje je po izjavi policije povsem normalno.

SIMFONIČNA GLASBA

Po vsem svetu je okrog dva tisoč simfoničnih orkestrrov, od teh nekako polovica — 1055 — v ZDA. V prvih letih po prvi svetovni vojni jih ni bilo tam niti sto. V 40 letih se je njihovo število več kot desetkratno povečalo.

UMETNA SRCA NA VELIKO

Neko češkoslovaško podjetje je pričelo serijsko izdelovati črpalke za srce pri operaciji s krvotokom izven človeškega telesa. Odlika novih črpalk je možnost reguliranja od 0 do 7 litrov krvi na minuto, pri čemer so prosta rdeča krvna telesa v mnogo večji meri zaščitena pred mehanično okvaro. Sestavljena relativno enostavno na principu membranske črpalke, kar se doslej še ni uporabljalo nikjer, delujejo zanesljivo in z možnostjo povečanja kapacitete nova srčna črpalka nima primere v sodobni kardiokirurgiji.

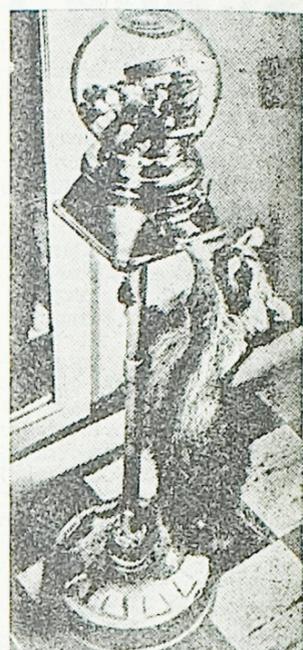

Prvič v zgodovini države Oklahoma v ZDA so te dni v njej dovolili točenje alkoholnih pijač. Tisti trenutek, ko je v državi začel veljati zakon o odpravi prohibicije, je bilo po vsej deželi odprtih kar 500 lokalov za prodajo alkoholnih pijač. Mnogi so se oddahnili — posebno pijanci, ki so morali poprej na popivanje v sosedne države ZDA, kjer je bila prohibicija že zdavnaj odpravljena. Najbolj prizadete pa so bile seveda predstavnice Abstinence lige, ki so takoj prešle v ofenzivo: hkrati so imele prvo protestno sejo, na kateri so za začetek molile k bogu za pomoč, kot jih vidimo na gornji sliki.

Življenje za živali

»Dal je vse, kar je imel, celo svoje življenje, da bi ohranil divje živali Afrike«, je britanska vlada v Tanganjiki napisala na nagrobni spomenik 24-letnemu Mihaelu Grzimku, sinu slovitega prijatelja živali dr. Bernharda Grzimeka, čigar barvni film »Nj prostora za divje živali?« smo občudovali tudi že v Sloveniji. Oče, direktor Živalskega vrta v Frankfurtu, se je s sinom podal v osrčje Afrike po nove živali, vračala pa sta se vedno znova in študirala tamonjše divje živali in njihove navade. 12.500 km² veliki narodni

park Serengeti sta v lastnem letalu preletela nešteto krat po dolgem in počez, filmala pokrajino in živali v njej ter ugotovila, da jih ne prebiva tam milijon, kot se je domnevalo, temveč le okrog 360.000, med njimi 194.000 gazel, 837 žiraf, 57.000 zeber in 99.000 črnih, ostrorogih in živahnih gnu. Živali sta lovila, jih označila in izpustila. Ko so raziskovalna dela letos januarja v Serengetiju zaključili, je hotel Mihael z letalom po člane odpraviti. Na poletu se mu je v krilo zaletel velik jastreb, letalo je treslo na zemljo in pokopalo nesrečnega in mnogo obetajočega mladenca. Osamel oče bo v kratkem izdal opis njunih razburljivih doživljanj v knjigi in barvnem filmu z naslovom »Serengeti ne sme umreti!«

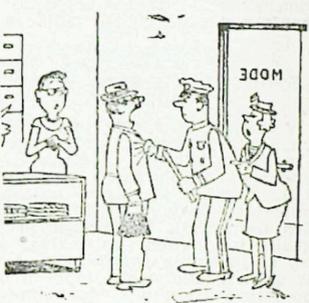
Zoro je ime lepemu ameriškem jezbecu na gornji sliki, ki pobira sladkorčke iz avtomata po načelu »Daj — dam«. Živalica ima komaj tri mesece, nabavil pa jo je lastnik neke brivnice Riggeway v Topeki, Kansas, ZDA, da mu privablja in kratkočasi goste. Ti radi mečajo nekaj novcev v avtomat, na vse ostalo pa misli Zoro sam, kot je videti na sliki. Upajmo, da si ne bo prekmalu pokvaril zob in želodčka.

Japonska industrija in vse gospodarstvo doživlja zaradi hiperprodukcije in svetovne gospodarske recesije dokajšnjo krizo in ima zato tudi precej brezposelnih. Ti zahtevajo dela in večkrat nočejo iz tovarn, ko so odpuščeni. Na sliki je videti japonske policiste, ki se pretepajo s takimi delavci celo po strehah neke tokijske tovarne fotoelektričnih celic.

PLANINSKA STRAŠILA

Manjše domače živali in perutnina so na samotnih gorskih kmetijah v stalni nevarnosti, da jih odnese jastreb ali orel. Ljudje si pomagajo na vse načine, da bi odvrnili nevarne roparje. Planinske vasice okrog Boračkega jezera imajo svojevrstna plašila: na visoke kole, zabite v tla okoli dvorišča, in na rogličje vrh senenih kopic natikajo steklenice. Zarki, ki se v sončni pripek odbijajo od stekla, so zanesljivi varuhi malih živali in perjadi v njihovem okoliščju. Vzbujajo strah tudi velikim pticam. Ponekod se tudi pri nas po deželi posebno po vrtovih vidijo podobna strašila.

— Da, gospod stražnik, jaz sem ji iztrgal torbico! Toda z vso pravico! Sem njen mož, ona pa je preveč zapravljala!

Jack London: SMOKE BELLEW

Toda Čoku se je led kmalu raztalil v potoček govornice. »Prišel je vrag in odnesel vse,« je razjarjeno pripovedoval. »Najina trgovina z jajci je bankrot. Za en dolar boš jutri v vsaki beznici lahko pil šeri z jajcem. Ni je izstradane sirote v Dawsonu, ki bi si ne mogla jutri nabaviti žledca z jajci. Kaj misliš, na koga sem naltel? Na nekega capina, ki ima tri tisoč jajc, me razumes? Tri tisoč, ki jih je pravkar dobil iz Forty Mila.«
»Prazne marnje!« je odvrnil Dimač.
»Hudič, pa ne prazne marnje! Saj sem jih videl. Gautereaux se imenuje tisti postapač. Visok, modrook kanadski Francoz je. Najprej je vprašal po tebi, potem me je odpeljal na samo in me zabodel naravnost v srce. Vedel je za tisto zalogo jajc v Forty Milu, pa je šel in jo pripeljal sem. Pokaži mi jih, sem mu rekel in mi jih je pokazal. Doli na rečnem bregu je imel nekaj indijanskih genjačev, pasjih vpreg in sani. Na saneh so stali leseni zabojčki od mila. Kar tam smo vzeli en zabojček s sani in ga odprli. Jajca! Do vrha jih je bilo in vsa lepo v žganju zložena. Dimač, zaigrala sva. Veš, kaj mi je rekel ta nesramnež? Po deset dolarjev, je rekel ta razbojnik, da jih nama proda. In veš, kaj je počel, ko sem zapuščal njegovo hišo? Kupno pogodbo je pisal. Midva imava prednost, je rekel. Do dveh popoldne naju bo čakal in če ne prideva, bo kratkoma strl najino kraljestvo. Rekel je, da ni trgovec, ampak da na prvi pogled spozna dobro stvar. S tem je mislil naju, kakor se mi je zdelo.«
»Le potolaži se,« je dejal dobrovoljno Dimač. »Dovoli mi, da malo premislim stvar. Hitrost in vprega, pa bo

vse dobro. Hudourniku bom naročil, naj pride jutri ob dveh prevzemat jajca. Ti boš kupil zalogo od Gautereauxa. Poskušaj jih dobiti ceneje. Sicer pa, če jih tudi plačaš po deset dolarjev, jih bo Hudournik odvezel po isti ceni. Ako jih dobiš ceneje, bova pa spet na dobičku. Zdaj pa na delo! Vzemij najino vprego in vzemi naposodo pse polkovnika Bowie. Jajca morajo biti tukaj točno ob dveh.«
»Dimač,« je Čok klical za tovarišem, ki je koračil navzdol po strmini. »Vzemij dežnik s seboj! Bog ve, če ne bo začel padati jajčni dež, preden se vrneš.«
Dimač je našel Hudournika v gostilnici M. & M. in se z njim zapletel v viharan pogovor, ki je trajal pol ure. »Moram te obvestiti, da sva s tovarišem našla še nekaj jajc,« je rekel Dimač, ko mu je Hudournik obljubil, da bo prišel ob dveh v njuno kočjo, prinesel s seboj zlatega prahu ter prevzel in plačal jajca.«
»Če je treba iztakniti jajca, si srečnejši od mene. Koliko jih pa imaš? Koliko zlata ti moram privleči?«
Dimač je potegnul beležnico iz žepa in začel računati: »V tem trenutku imam po Čokovem računu točno tri tisoč devet sto dvainšestdeset jajc. Pomnoženo z deset, dá...«
»Štirideset tisoč dolarjev,« je zatulil Hudournik. »Prej si mi pa rekel, da jih imata okoli devet sto. Potegnila sta me! To pa ne velja!«
Dimač je potegnul iz žepa pogodbo in pokazal na stavek, kjer je bilo rečeno, da se Hudournik obvezuje kupiti vsa jajca, kar jih imata Dimač in Čok v zalogi, in jih plačati po prejemu.
»Kje pa je pisano, koliko jajc boš kupil? Obvezal si se, da boš dal po deset dolarjev za vsako jajce, ki ga bova imela. Blago te čaka in podpisana pogodba je podpisana pogodba. Na moje poštenje, Hudournik, pred dobro uro ne jaz ne tovariš nisva vedela, da nama bodo naprtili še ta jajca. Kupiti sva jih morala po sili, ker drugače bi šla najina trgovina rakom zvižgat.«
Dolgih pet minut se je Hudournik boril sam s seboj, končno se je pa le vdal.
»Zapletel sem se v mrežo, je rekel žalostno. Dozdeva se mi, da so začela po vsej pokrajini jajca siliti iz zemlje

kot gobe po dežju. Čim prej končam, tem bolje bo. Kdo ve, če ne bo iznenada prigrmel v Dawson jajčni plaz. Ob dveh popoldne bom pri tebi. Ampak štirideset tisoč dolarjev, štirideset!«
»Samo devintrideset tisoč šest sto dvajset,« je popravil Dimač.
»Trebalo bo dve sto funtov zlatega prahu,« je ječal Hudournik. »Kar pse bom moral napreči.«
»Posodila ti bova najino vprego, da boš jajca lahko odpeljal,« mu je obljubil Dimač.
»Kam pa naj jih denem? Ah, kaj! Jih bom že kam stlačil. Ob dveh bom tam. Dokler bom živ, si ne bom več privoščil jajc. Glava me po njih boli.«
Ob pol dveh je prišel Čok z Gautereauxovimi jajci. Ko je vozil po griču navkreber, je moral zaradi strmega klanca pripravati.
»Zdaj bova skoro dvakrat toliko vtaknila v žep,« je pripovedoval Dimaču, ko sta znašala zaboje v kočjo in jih skládala na kup. »Po osem dolarjev sem mu ponujal in nič več. Capin je klel po francosko, pa se je končno vdal. Pri vsakem jajcu bova za dva dolarja na dobrem, vseh je pa tri tisoč. Plačal sem mu jih že. Tukaj je potrdilo.«
Medtem ko je Dimač pripravil tehtnico, se je Čok poglobil v računanje.
»Le poslušaj, kaj pravijo številke,« je zmagoslavno izjavil. »Čistega dobička bova imela dvanajst tisoč devet sto sedemdeset dolarjev. In pri vsem tem Hudourniku nisi lasu nisva skrivila. Saj dobi gospodično Arral in še ta jajca povrhu. Volk je sit in koza cela, nihče nima izgube.«
»Posebno Gautereaux se lahko v pest smeje, ki si bil v dobro zapisal štirinvajset tisoč dolarjev,« se je smejal Dimač, manj tisto seveda, kar je plačal za jajca in prevoznino. Še Hudournik bo lahko zaslužil, če se mu ne bo za malo zdelo navijati cene.«
Točno ob dveh je Čok pokukal skozi vrata in zagledal Hudournika, ki je prihajal po klancu navzgor. V kočji je bil kratkih besedi in je govoril le o postu. Vedel se je kot pravi trgovec. Stekel je svojo veliko suljno iz medvedje kože, jo obesil na zid in sedel za mizo.